

BACHELORPROEF

Seksueel misbruik in het judo

Waarom slaagt de Vlaamse Judofederatie er niet in om krachtig op te treden tegen seksueel misbruik in het judo?

Bachelor	Journalistiek
Afstudeerrichting	Sportjournalistiek
Academiejaar	2017-2018
Student	Valerie Van Avermaet
Promotor	Bregt Vermeulen & Ilse Mestdagh

BACHELORPROEF

Seksueel misbruik in het judo

Waarom slaagt de Vlaamse Judofederatie er niet in om krachtig op te treden tegen seksueel misbruik in het judo?

Bachelor	Journalistiek
Afstudeerrichting	Sportjournalistiek
Academiejaar	2017-2018
Student	Valerie Van Avermaet
Promotor	Bregt Vermeulen & Ilse Mestdagh

Woord vooraf

Judo was altijd al mijn grote passie. Ik startte op mijn zesde bij de plaatselijke judoclub en was er meteen weg van. Het is zo'n complete sport. Techniek, uithouding, kracht, snelheid, reactievermogen... Alles komt erin aan bod. Al snel wou ik meer en trainde ik ook bij andere judoclubs in de buurt en ging ik mee op stages. Tot het noodlot toesloeg en ik op acht maanden tijd tweemaal hetzelfde sleutelbeen brak. Ik verliet met pijn in het hart (en in de schouder) de judomat, voorgoed.

Maar judo bleef wel mijn grootste passie. Groot waren dan ook de verontwaardiging en de woede toen ik eind mei 2017 de verhalen rond seksueel misbruik in het judo las. Nog groter waren de verontwaardiging en de woede toen K.B. (*intialen, want hij is nog niet veroordeeld*) een van de omstreden coaches bleek te zijn. Nota bene de trainer die mij in 2013 overtuigde om samen met hem en een select groepje van ongeveer acht personen mee op stage te gaan. Ik brak tijdens die stage een eerste keer mijn sleutelbeen. Na mijn herstelperiode was het contact met hem verwaterd. Een geluk bij een ongeluk.

Toen ik begin november 2017 de Pano-reportage 'Vuil spel' op Eén zag, was ik helemaal overtuigd. In die reportage getuigt een vrouwelijke judoka over seksueel misbruik. Haar verhaal gaat over een andere trainer dan de trainers die ter sprake komen in de getuigenissen in *De Standaard* eind mei. Ik herkende haar onmiddellijk. Opnieuw was ik verontwaardigd en boos. Zo veel verhalen, zo veel moed van de getuigen, zo dicht bij mijn bed. Als journalist, maar vooral als ex-judoka kon ik dit onderwerp niet laten liggen.

De judowereld waar ik ooit zo thuis in was, stortte in elkaar na de resem getuigenissen. Gelukkig weten judoka's als geen ander hoe ze moeten vallen en dus ook hoe ze moeten opstaan. Omdat *De Standaard* al zo veel getuigen aan bod liet komen, koos ik ervoor om de focus van mijn bachelorproef bij het beleid van de Vlaamse Judofederatie te leggen. Ik wilde weten waar het fout liep. Om zo ook mee op zoek te gaan naar oplossingen en de judowereld niet in de steek te laten. De Vlaamse Judofederatie leerde intussen wat het is om te vallen, nu is het hopen dat ook zij snel leert hoe ze moet opstaan.

Het document is bedoeld voor een breed publiek en is brandend actueel, want seksueel misbruik kan iedereen, op elk moment overkomen. Judoka of niet. Het toont en analyseert hoe het er achter de schermen aan toegaat in de judowereld en het toont ook waar het fout liep.

Dat kon niet dankzij goede interviewees. Ik wil hen dan ook graag bedanken voor hun tijd en voor hun openhartigheid. Twee van hen verdienen een extra bedanking: Tine Vertommen en Leen (*alleen voornaam om haar privacy te waarborgen*). Tine opende deuren voor mij, gaf mij ongelofelijk veel informatie en bracht mij op plaatsen waar ik anders nooit zou komen. Ook Leen maakte meermaals tijd voor mij, haar moed en kracht gaven mij -zonder dat ze het zelf beseft- een ongelofelijke motivatie.

Verder bedank ik ook graag mijn promotoren Bregt Vermeulen en Ilse Mestdagh. Voor het schouderklopje dat ze af en toe gaven en ook voor hun kritische opmerkingen. Ik leerde er veel uit!

Tot slot verdient ook mijn medestudente Lisa Pieters een welgemeende dankjewel. Zij las mijn artikels na en stond altijd klaar met veel te lastige (en terechte) opmerkingen, maar ze had evengoed elke keer een goed antwoord op de vragen die ik stelde. Gelukkig maar!

Abstract

Deze bachelorproef gaat over seksueel misbruik in de sport en meer specifiek over het beleid van de Vlaamse Judofederatie (VJF). Mijn onderzoeksvraag luidt: “Waarom slaagt de Vlaamse Judofederatie er niet in om krachtig op te treden tegen seksueel misbruik in het judo?”.

Een jaar geleden, in mei 2017, kwam de VJF in het oog van een mediastorm terecht. De ene na de andere judoka kwam naar buiten met een verhaal over seksueel grensoverschrijdend gedrag in het judo. Al snel werd duidelijk dat de VJF niet in staat was om krachtig op te treden tegen seksueel misbruik, maar de oorzaak daarvan lag niet alleen bij de judofederatie.

Dit dossier vat samen waar het fout liep in de judowereld en het geeft een beeld van de VJF een jaar na de getuigenissen. De federatie zette intussen al behoorlijk wat stappen in de goede richting, maar het kan altijd beter.

Ten eerste situeert dit dossier het begrip seksueel misbruik, om dan over te gaan naar seksueel misbruik in de sport op internationaal vlak. De Europese richtlijnen en de aanbeveling van het Internationaal Olympisch Comité komen aan bod. Net zoals verschillende internationale onderzoeken naar seksueel misbruik in de sport. Vervolgens is het de beurt aan seksueel misbruik in de sport in Vlaanderen. Opnieuw gaat het over onderzoeken en over het beleid in Vlaanderen.

In het tweede hoofdstuk gaat het specifiek over seksueel misbruik in het Vlaamse judo. In mei 2017 getuigt VOICE-ambassadrice Ann Simons over de cultuur in de Vlaamse judowereld. Haar getuigenis doet heel wat stof opwaaien en al snel volgt een resem nieuwe verhalen. Een overzicht van de getuigenissen, het antwoord van de Vlaamse Judofederatie, het antwoord van de rest van de judowereld en een analyse van het beleid van de VJF komen aan bod.

Het derde hoofdstuk analyseert de belangrijkste maatregel van de VJF. Een maand na de reeks getuigenissen richt de federatie een ethische commissie op. Die commissie is een onafhankelijk orgaan van drie experts en heeft twee grote doelen: ten eerste wil ze een laagdrempelig aanspreekpunt zijn voor sporters en ten tweede wil ze op basis van alle meldingen beleidsadviezen formuleren aan de Vlaamse Judofederatie. De commissie kan eind juni 2017 rekenen op heel wat sceptische reacties, een analyse en een evaluatie van haar werking een jaar na de oprichting zijn dan ook op hun plaats.

Abstract

This paper is about sexual abuse in sports and more specific about the policy of the Flemish judo federation. The research question is the following: "Why is the Flemish judo federation not able to react powerful against sexual abuse in judo?".

A year ago, in May 2017, the media criticized the Flemish judo federation. One judoka after the other told the press their story about sexual abuse in the Flemish judo. Quite fast it became clear that the judo federation wasn't able to react powerful against sexual abuse. But the reason why they weren't able was a lot more complex than people thought at first sight. It was not only the fault of the judo federation them self.

This paper summarises what the reasons of the incapability of the judo federation are. It also provides a summary of the stories of the victims of sexual abuse in judo who told their stories in the media and it shows the changes in the policy of the judo federation after a year.

In this document it's first about the term sexual abuse. Then it's about the international policy against sexual abuse in sports. A lot of international research will be discussed. Thereafter it shows the policy in Flanders against sexual harassment and abuse.

In the second chapter it's time for sexual abuse in the Flemish judo. In May 2017, VOICE ambassador Ann Simons told her story about the culture in judo in Belgium. After her a lot of other people shared their stories. It has caused a lot of reactions in Flanders. Chapter two provides an overview of the testimonies, the reactions, the answer of the judo federation and an analysis about the policy of the judo federation.

The third chapter analyses the ethical commission of the Flemish judo federation. At the end of June 2017 the federation starts an ethical commission. It has as main goal listening to victims and giving advice to the federation about her policy. The media is at the end of June not convinced about the credibility of the commission. Therefore this document also gives an analysis of the commission. In the end there's an overview of the changes during the year May 2017 - May 2018.

Verklarende woordenlijst

Aanspreekpersoon Integriteit (API)	Bij een aanspreekpersoon integriteit (API) kunnen sporters, ouders, trainers, begeleiders of andere betrokkenen terecht met een vraag, bezorgdheid of melding. Ongewenst gedrag, pesten, fysiek geweld, dingen die niet door de beugel kunnen, ontevredenheid bij de trainer, ouders, bestuurder... kunnen gemeld worden aan een API.
Belgisch Olympisch en Interfederaal Comité (BIOC)	Het BOIC overkoepelt de nationale sportbonden die gewoonlijk uit twee of zelfs drie communautaire liga's bestaan.
Bushido	De acht gedragscodes van het judo.
Child Focus	Een stichting voor Vermiste en Seksueel Uitgebuite Kinderen.
Europees Parlement (EP)	Het EP is de rechtstreeks verkozen volksvertegenwoordiging van de Europese Unie. Het is de enige instelling van de Europese Unie die direct door de burgers wordt gekozen.
G-judo	Judo voor personen met een fysieke, verstandelijke, visuelen, auditieve en/of psychische beperking.
Internationaal Centrum Ethiek in de Sport vzw	Expertisecentrum voor ethisch sporten in Vlaanderen.
Internationaal Olympisch Comité	Het Internationaal Olympisch Comité is een niet-gouvernementele organisatie die gevestigd is in het Zwitserse Lausanne. Deze organisatie staat in voor de organisatie van de Olympische Zomer- en Winterspelen.
Medische commissie	Commissie van het IOC die zich bezig houdt met de gezondheid van de atleten.
Meldpunt 1712	Hulplijn voor misbruik, geweld en kindermishandeling van de Vlaamse overheid.
Nederlands Olympisch Comité en de Nederlandse Sport Confederatie (NOC*NSC)	Het NOC*NSC overkoepelt de nationale sportbond in Nederland.
Raad van Europa (RvE)	De Raad van Europa is een internationale organisatie waarvan 47 Europese landen lid zijn. Verder zijn ook zes niet-Europese landen lid.
Retrospectief onderzoek	Een onderzoek dat terugkijkt op het verleden.
Seksueel grensoverschrijdend gedrag	Zowel voor jongeren zelf als voor professionals zijn grenzen niet altijd gemakkelijk om te herkennen en om te stellen. Seksueel grensoverschrijdend gedrag is een moeilijk af te bakenen begrip. Vaak wordt gezegd dat deze grens voor iedereen verschillend is, voor kinderen, jongeren en volwassenen, afhankelijk van iemands seksuele ervaring en ontwikkeling, eigen normen en waarden.

Sensoa	Vlaams expertisecentrum voor seksuele gezondheid.
Sport Vlaanderen	Het vroegere BLOSO. Sport Vlaanderen is het agentschap van de Vlaamse overheid dat verantwoordelijk is voor het sportbeleid van de Vlaamse Gemeenschap.
UNICEF	Het Kinderfonds van de Verenigde Naties. United Nations International Children's Emergency Fund.
Vlaamse Sport Federaties (VSF)	De Vlaamse Sport Federatie is de overkoepelende federatie van de erkende en/of gesubsidieerde sportfederaties in Vlaanderen.
Verenigde Naties (VN)	De VN is een internationale organisatie, opgericht in 1945 door 51 landen. Het is een intergouvernementele organisatie die samenwerkt op het gebied van het internationale recht, mondiale veiligheid, behoud van mensenrechten, ontwikkeling van de wereldeconomie...
WomenSport International (WSI)	Internationale organisatie voor vrouwen en sport. Ze zijn een wereldwijde stem voor vrouwen in de sport en bieden vrouwen juridische hulp.
Yuko	Tot 2017 de laagste score in het judo. Een judoka scoorde een yuko wanneer een techniek degelijk werd uitgevoerd en de tegenstander op zijn of haar zij belandde. De score werd begin 2017 afgeschaft.

Inhoudsopgave

Woord vooraf

Abstract

Verklarende woordenlijst

Woord vooraf	4
Abstract	5
Abstract	6
Verklarende woordenlijst.....	7
RESEARCHDOSSIER.....	11
Inleiding.....	12
1 Seksueel misbruik in de sport	13
1.1 Seksueel misbruik	13
1.1.1 Definitie	13
1.1.2 Juridisch.....	13
1.1.3 Het sociaal-ecologisch model.....	14
1.2 Seksueel misbruik in de sport: internationale dimensie	15
1.2.1 Internationaal onderzoek.....	15
1.2.2 Internationaal beleid.....	15
1.2.3 Opvallende cases uit het buitenland.....	17
1.3 Seksueel misbruik in de sport in Vlaanderen	18
1.3.1 Onderzoek in Vlaanderen	18
1.3.2 Internationaal Centrum Ethiek in de Sport	19
1.3.3 Beleid in Vlaanderen	20
1.3.4 Parlementaire commissie grensoverschrijdend gedrag.....	23
1.3.5 Getuigenissen en sensibilisering: VOICE-project	24
2 Seksueel misbruik in het Vlaamse judo.....	27
2.1 Vlaamse Judofederatie	27
2.2 Schandalen in het Vlaamse judo	27
2.3 Reacties uit de rest van de judowereld	35
2.4 Reactie van de judofederatie en van de beschuldigten	37
2.5 Beleidshervormingen VJF	41
2.6 Evaluatie beleid VJF	45
3 Ethische commissie binnen de VJF.....	47
3.1 Taakomschrijving.....	47
3.2 Samenstelling	47
3.3 Werking	48
3.4 Evaluatie ethische commissie.....	51

Conclusie	53
EINDPRODUCTEN	
'Mijn judocoach verkrachtte mij makkelijk drie keer per week'	
'Zwijgen is altijd in het voordeel van de pleger'	
Slachtoffers van seksueel misbruik in de sport laten in hun ziel kijken.....	
"We waren collateral damage"	

Referentielijst

Bijlage 1: De 43 principes van de code 'goed bestuur'

Bijlage 2: Resultaten bevraging sportfederaties juni 2017 opgesteld door Sport Vlaanderen, ICES en VSF

Bijlage 3: Algemene infobrochure VOICE-project

Bijlage 4: Infobrochure VOICE-erkenningmoment

Lijst met afbeeldingen

RESEARCHDOSSIER

Inleiding

In oktober 2017 gaat de hashtag *MeToo* viraal op sociale media. Wie die #MeToo gebruikt, zegt daarmee dat hij of zij ooit in contact kwam met seksueel grensoverschrijdend gedrag. De populariteit van die hashtag toont aan hoe wijdverspreid seksueel misbruik is. Ook de sport blijft er niet van gespaard. Het Engelse voetbal, de Amerikaanse gymnastiek en ook het Vlaamse judo krijgen er onder meer mee te maken.

In de jaren '80 en '90 bezorgt het judo België ongeziene sportieve successen. Eind mei 2017 vergeet Vlaanderen in één klap al die successen. De judowereld wordt bedolven onder getuigenissen over seksueel misbruik. De ene judoka na de andere komt naar buiten met een verhaal. Onder meer het VOICE-project, een Europees onderzoeksproject ter preventie van seksueel misbruik in de sportwereld, doet de ene dominosteen na de andere vallen.

Vlaanderen heeft 24.000 sportclubs, met ongeveer 850.000 minderjarige sporters. Een op de zeven Vlaamse sporters wordt tijdens de jeugd slachtoffer van seksueel geweld. Die cijfers zijn stabiel, het aantal meldingen is nu hetzelfde als in de jaren '70, '80, '90, '00 en nu. Het gaat dus om duizenden kinderen die seksueel geweld doorheen de jaren meemaken. Vaak zet een sportfederatie pas nadat verhalen boven water komen een beleid op poten. Dat is ook het geval bij de Vlaamse Judofederatie (VJF).

Door de verhalen over seksueel misbruik in het judo komt aan het licht dat de Vlaamse Judofederatie en bij uitbreiding de hele sportsector geen beleid rond seksueel grensoverschrijdend gedrag heeft. Daaruit vloeide de onderzoeksvraag 'Waarom slaagt de Vlaamse Judofederatie er niet in om krachtig op te treden tegen seksueel misbruik in het judo?' voort.

Dit dossier situeert eerst het begrip seksueel misbruik, om dan over te gaan naar seksueel misbruik in de sport op internationaal vlak. De Europese richtlijnen en de aanbeveling van het Internationaal Olympisch Comité komen aan bod. Net zoals verschillende internationale onderzoeken naar seksueel misbruik in de sport. Vervolgens is het de beurt aan seksueel misbruik in de sport in Vlaanderen. Opnieuw gaat het over onderzoeken en over het beleid in Vlaanderen.

In het tweede hoofdstuk gaat het specifiek over seksueel misbruik in het Vlaamse judo. In mei 2017 getuigt VOICE-ambassadrice Ann Simons over de cultuur in de Vlaamse judowereld. Haar getuigenis doet heel wat stof opwaaien en al snel volgt een resem nieuwe verhalen. Een overzicht van de getuigenissen, het antwoord van de Vlaamse Judofederatie, het antwoord van de rest van de judowereld en een analyse van het beleid van de VJF komen aan bod.

Het derde hoofdstuk analyseert de belangrijkste maatregel van de VJF. Een maand na de reeks getuigenissen richt de federatie een ethische commissie op. Die commissie is een onafhankelijk orgaan van drie experts en heeft twee grote doelen: ten eerste wil ze een laagdrempelig aanspreekpunt zijn voor sporters en ten tweede wil ze op basis van alle meldingen beleidsadviezen formuleren aan de Vlaamse Judofederatie. De commissie kan eind juni 2017 rekenen op heel wat sceptische reacties, een analyse van haar werking is dan ook op zijn plaats.

Tot slot vat dit dossier samen waar het overal fout liep in de judowereld. Al snel blijkt dat de VJF niet de enige schuldige is. Deze bachelorproef geeft ook een beeld van de VJF een jaar na de getuigenissen, ze zetten intussen al behoorlijk wat stappen in de goede richting.

1 Seksueel misbruik in de sport

De media-aandacht voor seksueel misbruik in de sport nam de afgelopen jaren fors toe. Seksueel misbruik komt wereldwijd voor in alle sporten en op alle niveaus.

1.1 Seksueel misbruik

Seksueel misbruik is een breed begrip. Duiding is daarom belangrijk. Hieronder wordt duidelijk wat de term seksueel misbruik inhoudt. Verder bespreekt dit onderdeel een aantal factoren die een rol kunnen spelen in het al dan niet dader of slachtoffer worden.

1.1.1 Definitie

Seksueel misbruik of seksueel geweld omvat alle gedwongen seksuele handelingen. Bijvoorbeeld iemand verplicht seksueel bevredigen, zich voor iemand moeten uitkleden, ongewenst aangeraakt worden of in een lichaamsopening binnengedrongen worden. Toestemming is het sleutelwoord. Stemt iemand niet toe, dan is er een probleem.

Gedwongen betekent in bepaalde gevallen dat een persoon lichamelijk overweldigd of bedreigd wordt, zoals bij aanranding of verkrachting. Geweld, dreigementen of chantage kunnen dus leiden tot seksueel misbruik. Ook wanneer iemand bang of afhankelijk is van een ander of gemanipuleerd wordt, kan dat leiden tot seksueel geweld. Andere voorbeelden van seksueel geweld zijn onvrijwillige prostitutie, onvrijwillige incest... Seksueel contact met een persoon die jonger dan zestien is, staat ook gelijk aan seksueel misbruik (Sensoa, 2018) (Wikimedia Foundation Inc., 2017).

De aard van het contact is van ondergeschikt belang. Zo hoeft er niet per se fysiek contact met iemand anders te zijn om van seksueel misbruik te spreken. Gedwongen worden om je uit te kleden en te masturberen kan dat evengoed zijn.

Anderzijds is niet elk ongewenst seksueel contact gelijk aan seksueel misbruik. Het kan ook om ongewenste intimiteiten gaan. Voorbeelden van ongewenste intimiteiten zijn seksueel getinte, seksistische of homofobe opmerkingen (ook via sociale media), obscene gebaren en geluiden, handtastelijkheden, opdringerig gedrag, gluren, oneerbare voorstellen... (Sensoa, 2018)

Seksueel grensoverschrijdend gedrag (SGG) tot slot is een overkoepelend begrip voor alle vormen van seksueel misbruik, gaande van ongewenste verbaliteit en ongewenste intimiteiten tot verkrachting.

1.1.2 Juridisch

Juridisch gezien is seksueel overschrijdend gedrag een zedendelict. In het Belgisch Strafwetboek zijn de zedendelicten geregeld in Boek II, Titel VII. Daarbij behandelt het ook enkele andere delicten, waaronder aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, bederf van de jeugd en prostitutie, openbare schennis van de goede zeden en dubbel huwelijk (Wikimedia Foundation Inc., 2017).

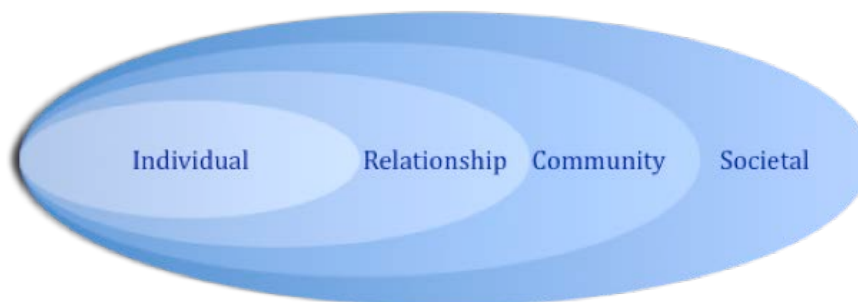
Seksueel grensoverschrijdend gedrag (SGG) behoort tot het domein van de strafwet. De strafwet deelt strafbare seksuele feiten op in vier gebieden. Het eerste gebied is aanranding van de eerbaarheid, daarbij dwingt de aangeklaagde het slachtoffer op een fysieke of andere manier om ongewenste seksuele handelingen uit te voeren of te ondergaan. Bij aanranding vindt géén penetratie plaats en deelt de rechter een gevangenisstraf van zes maanden tot vijf jaar uit (art. 373 van het Belgisch Strafwetboek). Het tweede gebied is verkrachting. Daarbij dwingt de aangeklaagde een slachtoffer tot seks mét penetratie en geeft de rechter een gevangenisstraf van vijf tot tien jaar (art. 375 van het Belgisch Strafwetboek). Ten derde is er openbare schennis van de goede zeden, alles wat van aard is

om een seksueel schandaal te verwekken. Dat kunnen teksten of afbeeldingen zijn, zoals kinderporno. Of bepaald gedrag, zoals naakt op straat lopen. Het laatste gebied is aanzetten tot ontucht en prostitutie. Ontucht is iemand overhalen tot onzedelijke seksuele daden, prostitutie is het aanbieden van seks tegen betaling. De wet maakt een onderscheid tussen vrijwillige en onvrijwillige prostitutie. Alle feiten die vallen onder de voorgaande vier gebieden zijn strafbaar in België. De straf is erger naargelang de ernst van de feiten.

Tenslotte is ook seksueel contact met personen jonger dan zestien jaar een vorm van seksueel misbruik. Toestemming is het sleutelwoord. Stemt iemand niet toe met seksueel contact, dan is er sprake van misbruik. Personen jonger dan zestien jaar kunnen in België wettelijk gezien niet toestemmen met seksueel contact (Sensoa, 2018).

1.1.3 Het sociaal-ecologisch model

Mensen plegen en zijn het slachtoffer van seksueel misbruik door verschillende redenen en door verschillende invloeden. Het sociaal-ecologisch model ordent risicofactoren volgens vier niveaus en komt van sociologen van de Chicago School in de Verenigde Staten. De vier niveaus verschillen van elkaar door de mate van hun invloed (Wikimedia Foundation, Inc., 2018). Volgens het model is het gedrag afhankelijk van de interactie tussen de persoon en de omgeving. Dit zijn de vier niveaus gerangschikt van veel naar weinig invloed: individueel, relaties, gemeenschap en maatschappij.

Figuur 1: Het sociaal-ecologisch model (Missourikidsfirst, sd)

De factor 'Individueel' bevat de biologische en persoonlijke achtergrond van de persoon in kwestie. De factor 'Relaties' ten tweede bevat de band met collega's, de band met intieme partners en de band met familie. Dat is dichtste sociale kring van de persoon, die cirkel kan het gedrag beïnvloeden. De factor 'Gemeenschap' bevat de context waarin de voorgaande relaties plaatsvinden. Bv. school, werk... De factor 'Maatschappij' tenslotte bevat macrofactoren die de kans op seksueel misbruik beïnvloeden. Bv. genderongelijkheid, geloof, sociale normen, beleid... (World Health Organization and London School of Hygiene and Tropical Medicine, 2010) Verschillende onderzoeken wijzen uit dat structurele machtsongelijkheid, waarbij mannen hoger staan dan vrouwen, vaker leidt tot seksueel misbruik. De mannelijke dominantie en de onmiskenbare macht van mannen, binnen bijvoorbeeld bedrijven, werkt seksueel geweld tegen vrouwen in de hand (Australian Government, 2014). Die structurele machtsongelijkheid komt later in deze bachelorproef nog terug.

Het sociaal-ecologisch model biedt dus een overzicht en helpt om de verschillende factoren die tot seksueel misbruik leiden beter te begrijpen (World Health Organization and London School of Hygiene and Tropical Medicine, 2010).

1.2 Seksueel misbruik in de sport: internationale dimensie

Onderzoek toont aan dat seksueel misbruik wereldwijd voorkomt in alle sporten en op alle niveaus. Al komt het wel meer voor in de topsport. Personen uit de entourage van de sporter en personen die macht hebben over de atleet zijn de voornaamste daders. Maar ook medeatenen zijn vaak plegers. Onderzoek wijst verder ook uit dat seksueel misbruik een grote negatieve impact heeft op de fysieke en mentale gezondheid van de sporters (IOC, 2007).

1.2.1 Internationaal onderzoek

Een studie over vrouwelijke atleten van wereldniveau uit Noorwegen brengt aan het licht dat 28% van de personen van de steekproef ooit seksueel geïntimideerd of misbruikt was in sportomstandigheden. 15% van de atleten ervaarde seksueel geweld door een machtige figuur in de sport, terwijl 19% het slachtoffer werd van misbruik door medeatenen. 572 sporters en 574 deelnemers aan de controlegroep beantwoordden de vragen (Fasting, Brackenridge, & Sundgot-Borgen, 2003). Een gelijkaardig onderzoek in het Verenigd Koninkrijk door Mike Hartill en Daniel Rhind toont aan dat 29% van de personen van de steekproef (atleten van alle niveaus) ooit seksueel geïntimideerd was (34% vrouwen en 17% mannen). 3% van dat aantal was ooit effectief seksueel misbruikt (5% mannen en 2% vrouwen).

Ook in Tsjechië gebeurde er onderzoek. Maar liefst 72% van de 595 vrouwelijke bevroegde sporters van alle niveaus maakten al een vorm van seksueel geweld mee, gaande van een ongepaste opmerking tot ongewenst fysiek contact. Het onderzoek gebeurde door Kari Fasting en Naděžda Knorre. Ook de Griekse Stiliani Chroni deed een bevraging in haar eigen land. Ze vroeg aan 308 Griekse vrouwelijke atleten van verschillende niveaus of ze ooit een vorm van seksueel geweld meemaakten, 71,5% antwoordde ja. Bij 42% van hen gebeurde dat in een sportcontext. In Frankrijk deed de universiteit en het ziekenhuis van Bordeaux onderzoek naar het voorkomen van seksueel misbruik in de sport. Meer dan 1400 atleten namen deel, zowel mannen als vrouwen. 17% gaf aan al in contact gekomen te zijn met seksueel grensoverschrijdend gedrag (Deutsche Sportjugend im Deutschen Olympischen Sportbund e.V., 2012).

Onderzoek wijst ook uit dat het risico op seksueel misbruik groter is wanneer er minder bescherming is, wanneer de dader gemotiveerd is en wanneer de atleet in kwestie kwetsbaar (bv. jonge leeftijd) is. Er is geen bewijs dat de hoeveelheid kleren die de sporter aanheeft of het type sport dat de persoon beoefent, een rol speelt (IOC, 2007).

1.2.2 Internationaal beleid

De eerste keer dat het *Internationaal Olympisch Comité (IOC)* effectief aandacht schenkt aan seksueel misbruik was in 2006. De *Medische Commissie (MC)* van het IOC houdt zich sindsdien bezig met de seksuele integriteit van de atleten. In oktober 2006 houdt de commissie een conferentie over seksueel misbruik. Daarmee wil ze atleten en hun entourage waarschuwen voor het gevaar van seksueel misbruik (IOC, 2007).

Het IOC keurt eind 2006, na de conferentie, de Consensus Statement 'Sexual Harassment and Abuse in Sport' goed. Daarmee geeft het een belangrijk signaal naar de internationale sportwereld. Verder ontwikkelt het IOC een meertalige interactieve website die informatie biedt aan sporters, sportbegeleiders en sportorganisaties. Een duidelijk signaal om de problematiek rond seksueel misbruik te erkennen en hoog op de sportagenda te plaatsen. Het IOC doet ook zeven concrete aanbevelingen voor sportclubs en federaties:

1. Ontwikkel een beleid en procedures om seksueel misbruik te voorkomen.
2. Controleer de uitvoering van die procedures en het beleid.
3. Evalueer de impact van het beleid, daalt het aantal slachtoffers?
4. Ontwikkel een onderwijs- en opleidingsprogramma over seksueel misbruik in de sport.
5. Promoot eerlijk, respectvol en ethisch leiderschap.
6. Stimuleer de samenwerking met de ouders van de atleet.
7. Promoot en steun wetenschappelijk onderzoek over dit thema (IOC, 2007).

Maar het IOC was niet de eerste internationale organisatie die het probleem aankaartte. *WomenSport International* (WSI) behartigt de belangen van vrouwen en sport en was pionier in 1994. WSI publiceerde toen de eerste informatiebrochure over seksueel misbruik in de sport. Tien jaar later, in 2004, maakt WSI het eerste statement ooit dat elke vorm van seksueel geweld tegen vrouwelijke atleten veroordeelt. Ook de *Raad van Europa (RvE)* was het IOC een stapje voor en schreef in 2000 een aanbeveling voor de preventie van SGG in een sportcontext. De Raad vroeg medewerking aan haar 47 lidstaten. In 2003 vraagt het *Europees Parlement* voor het eerst om preventiemaatregelen in te voeren, om atleten en hun ouders te informeren en om specifieke opleidingen te geven aan de entourage van de atleten.

In 2007 publiceren de *Verenigde Naties (VN)* hun eerste rapport over vrouwen, gendergelijkheid en sport. Het rapport focust op seksueel geweld tegen vrouwen. *UNICEF* publiceerde in 2010 een verslag waaruit blijkt dat er te weinig data en kennis beschikbaar was om seksueel misbruik in de sport aan te pakken (Deutsche Sportjugend im Deutschen Olympischen Sportbund e.V., 2012).

In januari 2014 startte het Europese project 'International Standards: Safeguarding in Sport, Launch of the Safe Sport International Principles'. Het werkte samen met de International Safeguarding Children in Sport Founders Group internationale richtlijnen uit voor preventiebeleid. De Founders Group werkt samen met meer dan vijftig internationale sportorganisaties, waaronder het Internationaal Centrum Ethiek in de Sport (ICES) uit Vlaanderen. Ze testen momenteel hun richtlijnen uit in een pilotstudie. Dat leidde al tot 'the eight key pillar approach' die sportorganisaties een leidraad geeft bij het installeren van een preventiebeleid. Door aandacht te besteden aan die acht basisprincipes kunnen sportorganisaties een ethisch gezonde sportcultuur ontwikkelen. ICES wordt verder in deze bachelorproef in 1.3.2 uitgebreid besproken.

Dit zijn de acht pijlers of 'the eight key pillar approach' :

1. Ontwikkel een beleid
2. Ontwikkel procedures om te reageren op integriteitsproblemen
3. Advies en steun bieden
4. De risico's voor kinderen minimaliseren
5. Richtlijnen voor gedrag
6. Aanwerving, opleiding en communicatie
7. Samenwerken
8. Opvolgen en evalueren (Mountjoy, Rhind, Tiivas, & Leglise, 2015)

Tot op vandaag is er op internationaal vlak nog geen regelgeving die landen verplicht om preventiemaatregelen in te voeren. Heel wat EU-lidstaten hebben daardoor nog geen nationaal beleid tegen seksueel misbruik in de sport, evenmin deden ze er onderzoek naar (Vertommen, Preventie van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport, 2017). De laatste twee jaar kwamen er internationaal

wel veel onderzoeken, campagnes en projecten rond seksueel misbruik bij. Deze bachelorproef somt niet al die onderzoeken etc. op, omdat ze vooral focust op Vlaanderen.

1.2.3 Opvallende cases uit het buitenland

In tegenstelling tot bijvoorbeeld doping, is seksueel misbruik dus nog maar vrij recent een aandachtspunt in de sportwereld. Nadat enkele aangrijpende gevallen van seksueel misbruik in de topsport in de jaren '90 bekend geraakten, kwam er rond de millenniumwisseling in een aantal landen een preventiebeleid tot stand.

Zowel Duitsland, Frankrijk, Denemarken, het Verenigd Koninkrijk als Nederland kennen in de jaren '90 een fel gemediatiseerde zaak van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport. In Duitsland misbruikte coach Karel Fajfr kinderen die aan kunstschaatsen deden. Gymnastiekcoach Jacky Kaisersmertz misbruikte gedurende meer dan dertig jaar kinderen in Frankrijk. In Denemarken ontdekten ze dan weer dat een hiv-positieve gevechtssportcoach zijn atleten misbruikte. In het Verenigd Koninkrijk komt aan het licht dat Olympisch zwemcoach Paul Hickson zijn vrouwelijke zwemsters seksueel misbruikte. Tot slot kent ook het Nederlandse judo een zaak van SGG. Die zaak wordt verder uitgebreider besproken, omdat die het meest relevant is voor deze bachelorproef, aangezien Nederland dicht bij Vlaanderen ligt en het net als in Vlaanderen gaat over seksueel misbruik in het judo (Deutsche Sportjugend im Deutschen Olympischen Sportbund e.V., 2012).

In elk van de vijf bovengenoemde landen misbruikten topcoaches enkele van hun pupillen lange tijd seksueel. Die cases waren *een katalysator* voor verandering in hun beleid. Dankzij de vele media-aandacht kwam er in de vijf landen een preventiebeleid tot stand. Mediabelangstelling speelt dus een belangrijke rol om de aandacht naar het probleem toe te trekken (Vertommen, Preventie van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport, 2017).

Nederland: de zaak Ooms

In 1996 was er in Nederland ophef rond een zaak over seksueel misbruik. Drie professionele vrouwelijke judoka's beschuldigen hun coach Peter Ooms van ongewenste seksuele intimiteiten. Hij had de drie judoka's begeleid op hun weg naar de Olympische Spelen in 1992 in Barcelona. Het waren niet de eerste klachten over seksueel misbruik in Nederland. Toch is de reactie van de Nederlandse Judo Bond en de reactie van het publiek deze keer veel heviger. De coach wordt ontslagen en veroordeeld voor ongewenste intimiteiten. Ooms ontkent de aantijgingen en reageert onder andere als volgt in de Nederlandse pers: "Ik teken nog aan dat er op het gebied van de relatie coach-pupil geen richtlijnen bestaan waaraan je je gedrag kunt toetsen als coach." (Velthuis, 1996).

Dat incident motiveert het *Nederlands Olympisch Comité en de Nederlandse Sport Confederatie (NOC*NSF)* om een project op te starten tegen seksueel grensoverschrijdend gedrag. Dat project heeft twee doelen. Het eerste is een structuur ontwikkelen die sportfederaties helpt wanneer er sprake is van een soortgelijk incident. Het tweede doel is een preventieprogramma ontwikkelen om sportculturen die misbruik door te vingers zien, te bannen. Die tolerante culturen waren deels verantwoordelijk voor de incidenten met Ooms (Deutsche Sportjugend im Deutschen Olympischen Sportbund e.V., 2012).

De case resulteert uiteindelijk in de ontwikkeling van een specifiek beleid in Nederland om seksueel misbruik in de toekomst te voorkomen. Het project heet 'Seksuele intimidatie in de sport' en omvat gedragsregels. Verder leidt het project een groep van vertrouwenspersonen op (Ethische

perspectieven, 2006). Media-aandacht is dus cruciaal om een beleid rond grensoverschrijdend gedrag op poten te zetten.

1.3 Seksueel misbruik in de sport in Vlaanderen

Vlaanderen loopt eind jaren '90 een trauma op door Marc Dutroux. Maar toch duurt het tot de onthullingen van seksueel misbruik door bisschop Vangheluwe en andere geestelijken in 2010 vooraleer de aandacht voor SGG in andere sectoren stijgt.

1.3.1 Onderzoek in Vlaanderen

In 2012 schreef Vlaams minister van Sport Philippe Muyters (N-VA) voor het eerst een overheidsopdracht (juni 2012-juni 2014) uit om een expertise te verstrekken op vlak van ethisch verantwoord sporten, waarin ook integriteit, seksueel misbruik en geweld aan bod komen. Zo ontstond ICES uit een consortium van de universiteiten van Antwerpen, Gent, Brussel en Leuven. Ook de prevalentiestudie van Tine Vertommen komt daaruit voort (Commissie Grensoverschrijdend Gedrag, 2017).

In 2014 is er voor het eerst een grootschalig onderzoek in de Lage Landen naar het aantal gevallen van SGG in de sport. Dat gebeurde door Tine Vertommen, zij is criminologe aan de UAntwerpen en de Thomas More Hogeschool en is projectleidster van het Belgisch partnerschap in VOICE-project. Dat VOICE-project komt verder in deze bachelorproef in hoofdstuk 1.3.5 uitgebreid aan bod.

De steekproef van het onderzoek bestaat uit 4000 Nederlandse en Vlaamse volwassenen. 2044 van de 4000 personen zijn Vlaams. De *retrospectieve* bevraging toont aan dat 16,9% of een op de zeven Vlaamse volwassenen tijdens de kindertijd op z'n minst eenmalig seksueel grensoverschrijdend gedrag ervaart in de sport (Vertommen, Preventie van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport, 2017). "Het ging om een anonieme onlinebevraging, dat is voor zo'n onderwerp het meest betrouwbare. Bij die 17% zitten zeker niet alleen mensen die heel erge dingen meemaakten. Het is echt een variatie, ook mensen die ooit werden nagefloten, horen bijvoorbeeld tot die 17%", aldus Vertommen (Vertommen, Seksueel misbruik in de sport, 2018).

De drie meest gerapporteerde ervaringen zijn nafluiten of naroeppen, seksistische grappen of seksueel getinte opmerkingen, en ongewenste aanrakingen of handtastelijkheden. Bij 2% van de respondenten was de ernst mild, bij 8% matig en 7% werd slachtoffer van ernstig seksueel grensoverschrijdend gedrag. De kans dat een sportorganisatie vroeg of laat in contact komt met signalen of vermoedens van ongepast lichamelijk of seksueel gedrag is dus reëel.

Het onderzoek toont verder ook aan dat daders van SGG in een sportomgeving zeker niet enkel begeleiders zijn. Medesporters, andere volwassenen in de club en zelfs supporters of publiek kunnen ook daders zijn. Het onderzoek gaat ook dieper in op kwetsbare groepen. Het bevestigt dat jonge sporters van internationaal niveau, allochtone, andersvalide en holebi sporters meer geconfronteerd worden met seksueel grensoverschrijdend gedrag. Elk onderzoek geeft tevens aan dat SGG voorkomt in alle sporten en op elk niveau, en dat er zowel vrouwelijke als mannelijke slachtoffers en plegers zijn. Toch denken veel sportorganisaties dat zo'n gedrag in hun omgeving niet voorkomt. Veel sportclubs weten niet hoe ze moeten omgaan met seksualiteit en ongewenst seksueel gedrag, en ondernemen daarom geen actie (ICES vzw, 2015).

1.3.2 Internationaal Centrum Ethiek in de Sport

Het Internationaal Centrum Ethiek in de Sport (ICES) ontstond, zoals eerder al aangehaald in 1.3.1, in 2012 uit de overheidsopdracht van Muyters om een expertise te verstrekken op vlak van ethisch verantwoord sporten, met inbegrip van de problematiek rond integriteit, seksueel misbruik en geweld.

ICES biedt steun aan de federaties om hun ethisch verantwoord beleid beter uit te werken, ontwikkelt instrumenten en tools rond seksueel grensoverschrijdend gedrag en biedt ook vormingen rond SGG aan. Verder verleent het centrum steun, vorming en expertise aan de hulplijn 1712, werkt het mee aan de ontwikkeling van het nieuw Medisch en Ethisch Verantwoord Sporten decreet. En tenslotte schoolt het trainers en lesgevers bij op vlak van proactief gedrag en ethische dilemma's in besluitvorming (ICES, 2013).

Sport Met Grenzen: drie handige instrumenten

ICES ontwikkelde in 2013 het Sport Met Grenzen-pakket. Daarvoor werkte het samen met de sportsector, *Sensoa* en *Child Focus* rond lichamelijke en seksuele integriteit. Samen ontwikkelden ze een beleidskader dat zowel reactieve, als preventieve en kwalitatieve beleidsmaatregelen bevat, toegepast op de sportsector.

Verschillende risicofactoren binnen de sportwereld maken extra preventie noodzakelijk om een veilige sportomgeving te garanderen. ICES investeerde de voorbije jaren heel wat in dat thema via het Sport Met Grenzen-project. Het resultaat zijn drie instrumenten: het vlaggensysteem, een brochure met beleidsinitiatieven en het raamwerk 'Lichamelijke en seksuele integriteit' (ICES vzw, 2015).

- Het vlaggensysteem

Het vlaggensysteem is een handig en laagdrempelig instrument voor sportclubbestuurders, sportbegeleiders en sporters. Aan de hand van zes criteria leren ze lichamenlijk en seksueel grensoverschrijdend gedrag correct inschatten en leren ze om er bewust mee om te gaan. Zo kunnen ze een situatie beoordelen met een groene, gele, rode of zwarte vlag. De kleur geeft aan hoe ze gepast kunnen reageren.

De zes criteria van het vlaggensysteem:

1. Wederzijdse toestemming
2. Vrijwilligheid
3. Gelijkwaardigheid tussen de partners
4. Passend voor de ontwikkeling
5. Passend in zijn context
6. Afwezigheid van het risico op een aangetast zelfrespect

- Brochure met beleidsinitiatieven

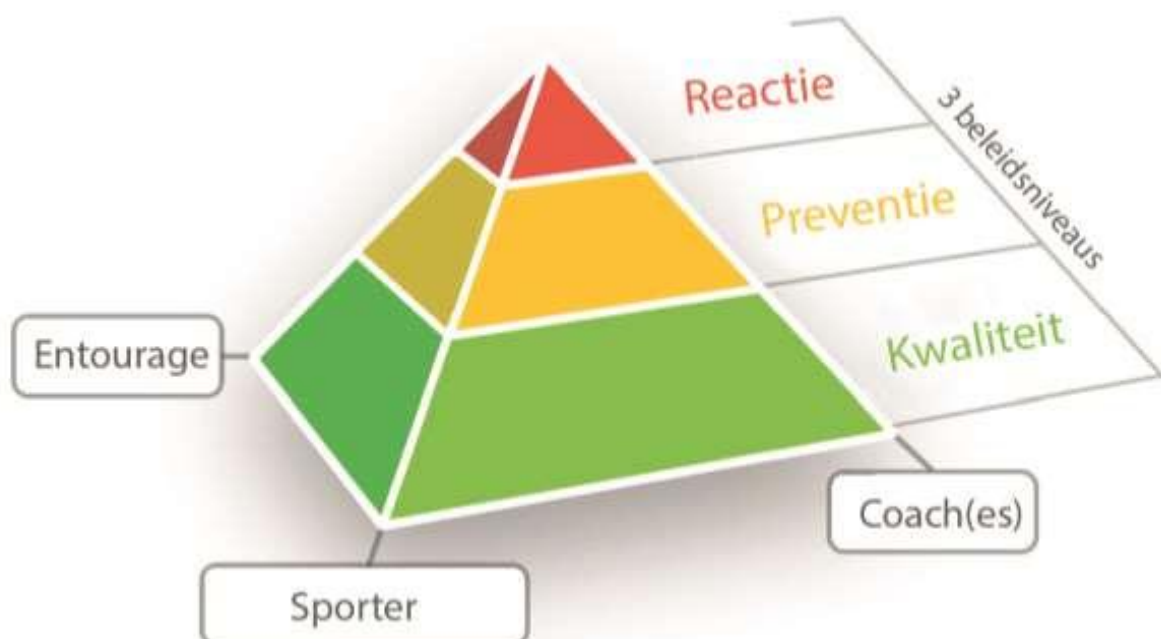
Dat is een uitgebreide brochure die sportorganisaties op weg helpt om binnen hun organisatie op een laagdrempelige manier aan de slag te gaan met SGG. De brochure is gebaseerd op het raamwerk Lichamelijke en seksuele integriteit en beleid in de sport (Sport Vlaanderen, 2015).

Er zijn drie basisbeleidsinitiatieven. Het eerste is dat elke club met jeugdleden minstens de wegwijzer moet kennen en moet verspreiden onder haar bestuurders en begeleiders. Die wegwijzer geeft een overzicht van de instanties waarop je een beroep kunt doen wanneer er sprake is van SGG. Het tweede beleidsinitiatief is een gedragscode met concrete gedragsregels over de bescherming van de

lichamelijke en seksuele integriteit en een intern reglement. Het derde basisbeleidsinitiatief is het aanwerven van goede sportbegeleiders en hun een degelijke omkadering bieden. Het is belangrijk om te weten wie als sportbegeleider actief is in jouw club en welke achtergrond die persoon heeft (Vandevivere, et al., 2012).

- Het raamwerk 'Lichamelijke en seksuele integriteit'

Dat is een werkdocument dat sportorganisaties helpt bij het uitwerken of aanvullen van een beleid rond SGG. Zo'n beleid heeft drie niveaus: een kwaliteitsbeleid, een preventiebeleid en een reactiebeleid. Dat beleidskader wordt voorgesteld als een piramide, waarbij het reactief beleid slechts het derde beleidsniveau is en dus als top van de piramide fungeert, zoals weergegeven op figuur 2 (Vertommen, Preventie van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport, 2017). Het raamwerk legt dus vooral de nadruk op een kwalitatief en een preventief beleid om zo SGG te voorkomen in plaats van te genezen.

Figuur 2: Een integriteitsbeleid op drie niveaus. (Vertommen, Preventie van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport, 2017)

1.3.3 Beleid in Vlaanderen

Het *Belgisch Olympisch en Interfederaal Comité* (BOIC) organiseerde in november 2011 een symposium over seksueel misbruik in de sport (Deutsche Sportjugend im Deutschen Olympischen Sportbund e.V., 2012). Maar de eerste echte stappen richting preventie zette het BOIC pas in 2012. Vlaams Minister van Sport Philippe Muyters (N-VA) ondertekende toen, in februari 2012, samen met de voornaamste actoren van de Vlaamse georganiseerde sport, een engagementsverklaring om de seksuele integriteit van minderjarigen in een sportcontext te beschermen. Daarmee verklaarde hij onder meer dat hij aandacht zal besteden aan preventie en bestrijding van alle mogelijke vormen van seksueel misbruik. Hij erkende met de ondertekening van de engagementsverklaring ook het *Internationaal Centrum Ethiek in de Sport* vzw (ICES) als expertisecentrum voor ethisch sporten in Vlaanderen. Muyters wil SGG bespreekbaar maken, het taboe doorbreken en situaties van SGG doeltreffend aanpakken.

Concreet stelt Muylers een raamwerk op en werkt hij een leidraad uit voor de ontwikkeling van een efficiënt beleid binnen de sportsector. Zo komt er een handelingsprotocol voor incidenten. Informeren en sensibiliseren van de sportsector over SGG horen daar ook bij. Net zoals gedragscodes, handleidingen en instrumenten waarop medewerkers kunnen terugvallen. Verder stimuleert hij de sportorganisaties om een vertrouwenspersoon als eerste aanspreekpunt aan te stellen. Ook er gaat aandacht naar de opleiding van alle sportmedewerkers (Vlaamse overheid, 2012). Daaruit vloeiden intussen zes verplichte maatregelen uit voort.

Zes maatregelen van Philippe Muylers

De Vlaams minister van Sport Philippe Muylers legt sportfederaties zes maatregelen op die SGG moeten tegengaan, die licht hij op 19 februari 2018 toe op een infoavond voor de sportsector. Hieronder de zes verplichtingen.

1. Aanstellen van een aanspreekpersoon integriteit (API)
 - Elke sportfederatie moet in februari verplicht een API aanduiden om ze vanaf dan op te leiden.
 - De API luistert, verwijst door, verleent advies bij mogelijke vervolgstappen en formuleert adviezen voor de federatie.
2. Opstellen handelingsprotocol
 - Dat protocol omschrijft welke stappen ondernomen worden bij een vermoeden, een onthulling of een vaststelling van grensoverschrijdend gedrag. Bij elke stap worden een aantal concrete handelingen beschreven om efficiënt en transparant te handelen.
 - Zeer weinig websites van federaties verwijzen door naar *meldpunt 1712*. Het protocol verplicht die doorverwijzing.
3. Adviesfunctie rond management en ethische vraagstukken
 - Een ethische commissie moet adviezen rond ethische vraagstukken geven, zowel reactief als proactief.
4. Opstellen gedragscode voor verschillende doelgroepen
 - Daarin staat welk gedrag al dan niet wenselijk is voor trainers en coaches, maar ook voor bestuurders en bijvoorbeeld terreinverzorgers.
5. Tuchtrechtelijk systeem
 - Een duidelijke en transparante procedure om beschermend en/of sanctionerend op te treden bij incidenten. Het systeem bevat een tuchtreglement en de installatie van een tuchtrechtelijk orgaan dat bevoegd is om sancties op te leggen.
6. Continue aandacht voor preventie, vorming en sensibilisering (Muylers, 6 maatregelen tegen seksueel grensoverschrijdend gedrag, 2018).

Sportfederaties beseffen dat ze snel een gedragscode en handelingsprotocol nodig hebben, maar daarbij hebben ze hulp nodig. *Sport Vlaanderen* bundelde samen met de sportsector de meest actuele vragen. Muylers gaf die vragen vervolgens door aan advocatenbureau Stibbe. Dat bureau moest de juridische problemen waarmee de sportsector kampte, beantwoorden. Concreet moet Stibbe zorgen voor voorbeeldmodellen en voorbeeldgedragscodes.

Ook Sensoa en ICES schieten de sportfederaties te hulp. In februari en maart richtten ze een tweedaagse opleiding in voor de API's. Muylers wilde een duidelijk profiel voor een laagdrempelige API (dat werd in 2012 al voor een groot stuk uitgewerkt), een pakket met een vormingsdraaiboek, een syllabus voor de opleiding van API's en de inbouw van trainingsmomenten voor de aanspreekpunten.

Sinds februari kan de sportsector met een basispakket aan de slag dat voorgaande zaken bevat (Commissie Grensoverschrijdend Gedrag, 2017), (ICES, sd), (Vlaams Parlement, 2017).

Voorts stelt Muyters dat het vlaggensysteem in de opleiding van de module initiator als het laagste niveau van de *Vlaamse Trainersschool (VTS)* reeds tot het basispakket moet behoren. Hij zorgt ook voor een bijkomende financiële versterking van 100 000 euro per jaar voor ICES voor de komende cyclus (een cyclus duurt drie jaar). Dat bedrag komt bovenop het jaarlijks budget van 150 000 euro dat er al was.

En zijn laatste punt: een samenwerkingsovereenkomst op vlak van seksuele integriteit met de gesubsidieerde federaties, Sport Vlaanderen, ICES en ook andere erkende federaties. Sport Vlaanderen volgt het effectieve beleid van de federaties zesmaandelijks op (Vlaams Parlement, 2017).

In maart 2018 lanceerde de Vlaamse Overheid ook de website www.grenslijn.be. Die site bundelt informatie over de fysieke, psychische en seksuele integriteit van minderjarigen en richt zich op professionals en vrijwilligers die met jongeren onder de achttien jaar werken en vermoeden dat zij het slachtoffer werden van SGG. Verder geeft grenslijn.be de begeleiders informatie over preventie en ook over hoe ze het beste reageren. Muyters zorgde voor een bekendmaking ervan in alle Vlaamse sportclubs (Vlaams Parlement, 2018).

Code 'goed bestuur'

Op 10 juni 2016 wordt een nieuw sportfederatiedecreet gepubliceerd. Officieel heet het 'decreet houdende de erkenning en subsidiëring van de georganiseerde sportsector'. Sinds 1 januari 2017 is het in werking (Cools, 2016).

Het nieuwe decreet beloont federaties, in tegenstelling tot het vorige decreet, niet alleen op basis van hun ledenaantal, ook de kwaliteit van hun werking is sinds 2017 belangrijk. Een onderdeel van die kwaliteitsbeoordeling is de code 'goed bestuur', die ook een luik rond SGG bevat. In totaal verdeelt de Vlaamse Overheid 20,7 miljoen euro over de 47 gesubsidieerde sportfederaties. 15 procent daarvan of zo'n drie miljoen euro zijn vanaf 2021 te verdienen op vlak van 'goed bestuur'. Wie daarop goed scoort, krijgt meer geld.

Philippe Muyters spreidt de invoering van het decreet over vier jaar. Het eerste jaar (*in 2018, want federaties krijgen subsidies op basis van het jaar dat voorbij is*) is er 25 procent van die 15 procent afhankelijk van goed bestuur, het tweede jaar (*2019*) 50 procent, dan 75 procent (*2020*) en pas na vier jaar (*2021*) gaat 15 procent van de totale subsidie naar goed bestuur (Vlaams parlement, 2018).

De Code goed bestuur, of de zogenaamde Code Muyters bestaat uit drie pijlers: transparantie, democratie en interne controle. De code is geen verplichting, wel een referentiekader en kwam er na een onderzoeksopdracht van de Vlaamse Overheid. De resultaten van de studie van Prof. Dr. Edith Drieskens en Dr. Arnout Geeraert vormen de code. Die bestaat uit 43 algemene principes van goed bestuur die een concrete invulling krijgen in 131 specifieke criteria. Ze bestaat ook uit 25 tips (Sport Vlaanderen). Uit die Code Muyters werden harde (ja of nee) en zachte (mate waarin) indicatoren afgeleid zodat het beleid van federaties meetbaar is. Zo kan de Vlaamse overheid goed bestuur objectief evalueren.

Bijlage 1 geeft een overzicht van de 43 principes. Hieronder al een korte uitleg over de drie pijlers van de code.

- Transparantie

- Open communicatie: de beslissingen van de raad van bestuur of de kosten van bestuur worden bijvoorbeeld open gecommuniceerd.
- Democratie
 - Leden kunnen deelnemen in beleidsprocessen door bijvoorbeeld bestuursleden democratisch te verkiezen, algemene vergadering komt eenmaal per jaar samen en vertegenwoordigt de leden van de organisatie.
- Interne verantwoording en controle
 - Zo heeft geen enkele bestuurder absolute controle over beslissingen (Muyters, 'Code Muyters' helpt sportsector met goed bestuur, 2016).

Een jaar nadat Muyters het nieuwe decreet heeft opgelegd, toont onderzoek van de Vlaamse Overheid aan dat een derde van de gesubsidieerde sportfederaties buist op vlak van goed bestuur. De minister vindt het een goed teken dat twee derde al goed scoort (Le Bacq & Heyvaert, 2018).

1.3.4 Parlementaire commissie grensoverschrijdend gedrag

In november 2010 ontstaat een parlementaire commissie die seksueel misbruik in gezagsrelaties moet onderzoeken. Die commissie komt er na de verhalen over seksueel misbruik in de kerk (DeRedactie, 2010). De Vlaamse parlementaire commissie rond grensoverschrijdend gedrag in de sport is een verlengde daarvan en bestond van 21 juni 2017 tot 27 oktober 2017. Ze werd opgericht op vraag van het Vlaams Parlement na de getuigenissen van judoka's over hun coaches. Na vier maanden wordt duidelijk dat er niet alleen in de sport sprake is van SGG, maar ook in andere sectoren. Daarom besluit de commissie om haar werkveld uit te breiden.

De Vlaamse parlementaire commissie grensoverschrijdend gedrag is het resultaat en is actief sinds 25 oktober 2017. Die commissie richt zich dus niet alleen op SGG in de sportcontext, maar ook op SGG in het onderwijs, binnen overheidsdiensten, in de sectoren welzijn en volksgezondheid... Katrien Schryvers (CD&V) is voorzitter van de commissie. De ondervoorzitters zijn Lionel Bajart (Open VLD), Marius Meremans (N-VA) en Imade Annouri (Groen) (Vlaamse overheid, 2017).

Enquête bij sportfederaties

Als reactie op de schandalen rond seksueel misbruik in het judo deed de commissie in juni 2017 een bevraging. Sport Vlaanderen, ICES en de *Vlaamse Sport Federaties (VSF)* stelden op vraag van de commissie een enquête op over SGG. 72 sportfederaties namen deel, waarvan 47 gesubsidieerde en 25 niet-gesubsidieerde (maar wel erkende) federaties. In de bevindingen was er een groot verschil tussen de gesubsidieerde en de niet-gesubsidieerde federaties. De enquête bracht heel wat werkpunten aan het licht. Hieronder een opsomming van de belangrijkste. Bijlage 2 geeft een overzicht van alle resultaten van de enquête.

Het eerste van de zes actiepunten van Philippe Muyters is dat elke sportfederatie in februari 2018 verplicht een API moet aanduiden. In juni 2017 beschikte volgens de enquête nog maar 49% over een vaste API. Meer dan de helft van de federaties moest daar dus op zeven maanden tijd (*van juni, tijdstip bevraging tot februari, tijdstip verplichting*) verandering in brengen. Verder had toen nog maar een vierde van de federaties een ethisch comité. Even veel, of beter gezegd even weinig federaties namen SGG al op in hun tuchtreglement. Slechts 29% heeft een neergeschreven handelingsprotocol waarin staat wat ze moet doen bij aangifte van SGG. Dat handelingsprotocol is het tweede actiepunt van Muyters. Tot slot maakt meer dan de helft nog geen gebruik van het vlaggensysteem. Nochtans is die tool laagdrempelig en gebruiksvriendelijk (Vlaams Parlement, 2017). Eind juni 2017 was er dus nog

heel wat werk voor de sportsector. Intussen scoren de federaties beter omdat Muyters zijn actiepunten verplicht maakte.

1.3.5 Getuigenissen en sensibilisering: VOICE-project

Eind november 2016 zat het Engelse voetbal in de greep van seksueel misbruik. Op zestien november dat jaar kwam voormalig profvoetballer Andy Woodward (ex-Bury en Sheffield United) naar buiten met het eerste schandaal. Woodward's coach misbruikte hem tussen zijn elfde en zijn veertiende. Een week later waren er al meer dan twintig Engelse ex-profvoetballers die getuigden over seksueel misbruik tijdens hun voetbalcarrière (BBC, 2016). Dankzij de enorme media-aandacht die de Engelse schandalen kregen, ontstond het VOICE-project.

Voices for truth and dignity, combatting sexual violence in European Sport through the voices of those affected, zo heet het project voluit, is een Europees preventieproject dat getuigenissen over SGG in de sport verzamelt en analyseert. Het project biedt een luisterend oor en een forum aan slachtoffers van seksueel geweld in de sport, die hun verhaal willen delen. Verder gebruikt het de verzamelde informatie om het probleem preventief aan te pakken. Het project is een samenwerking tussen acht Europese landen. Ook Vlaanderen neemt deel aan het project. "VOICE analyseert de getuigenissen en doet aan de hand van die analyses aanbevelingen aan de overheden in de meewerkende landen", zegt Tine Vertommen, die projectleidster is van het Belgisch partnerschap (Vertommen, Seksueel misbruik in de sport, 2018).

VOICE is het eerste grootschalige project dat slachtoffers van seksueel misbruik in de sport betreft bij het vormen van beleidsadviezen en loopt van januari 2016 tot juli 2018 in acht Europese landen. Denemarken, het Verenigd Koninkrijk, Hongarije, Slovenië, Duitsland, Oostenrijk, Spanje en België nemen deel. Erasmus+ van de Europese Unie financiert het project. Bijlage 3 toont de algemene infobrochure van het project.

Acht universiteiten, één hogeschool, acht nationale slachtofferorganisaties en ook nog eens acht nationale en vier internationale sportorganisaties werken samen. In Vlaanderen nemen de Universiteit Antwerpen, de Thomas More hogeschool, ICES en het Steunpunt Algemeen Welzijnswerk deel (Thomas More Hogeschool & Universiteit Antwerpen, 2016).

In Vlaanderen en in de andere deelnemende landen kwam ook een erkenningsforum waar de slachtoffers van seksueel geweld in de sport centraal stonden. Die slachtoffers vertelden vaak nog nooit hun verhaal, omdat ze niet wisten waar ze terecht konden, omdat ze zich afvroegen of wat ze meemaakten wel erg genoeg was of omdat ze het zelf niet begrepen en twijfelden of anderen hen zouden begrijpen. Via het forum krijgen ze de kans om hun verhaal te doen en leren ze beseffen dat SGG in een sportomgeving altijd verkeerd is.

In Vlaanderen vond dat erkenningsmoment op 5 september 2017 plaats onder de naam "Luister! Erkenningsmoment - Getuigenissen van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport". Slachtoffers namen het woord, net zoals de VOICE-ambassadeurs en de Vlaamse Kinderrechtencommissaris. Tien mythes over seksueel geweld in de sport werden ontkracht, er was de Sport met Grenzen vlaggensysteemworkshop, een uitwisseling van goede praktijken en een workshop over het opstellen van een preventiebeleid in jouw sportorganisatie. Bijlage 4 toont de infobrochure van het erkenningsmoment.

Op een Europese workshop wisselen de landen ook positieve zaken uit. Die workshop geeft ook een eerste aanzet voor het ontwikkelen van preventiemateriaal. Het project heet drie Internationaal

uithangborden: Gloria Viseras (een Spaanse ex-olympische gymnaste), Collin Harris (een voormalige Britse voetballer) en Karen Leach (een ex-zwemster). Alle drie werden ze tijdens hun jeugd het slachtoffer van seksueel misbruik door hun coach. Ze hopen door hun verhaal te delen het thema bespreekbaar te maken bij nationale en internationale sportorganisaties (Thomas More Hogeschool & Universiteit Antwerpen, 2016).

Vlaanderen heeft vier (ex-)topsporters als uithangbord. Zwemmer Pieter Timmers (zilver op de Olympische Spelen 2016, wielrenster Ann-Sophie Duyck (goud BK tijdrijden 2014, 2015 en 2016), taekwondoka Jaouad Achab (wereldkampioen in 2015) en ex-judoka Ann Simons (brons op de Olympische Spelen 2000) zijn de Vlaamse ambassadeurs. En die koos Tine Vertommen bewust. “Ann Simons wou het hebben over de normvervaging in het judo. An-Sophie Duyck voelde zich als topsporter dan weer behandeld als een kind, omdat haar manager alles voor haar besliste. Zij stelden zelf voor om mee te werken.”

“Verder vond ik het heel belangrijk om ook mannen als uithangbord te hebben. Ik wist dat Pieter Timmers als olympisch medaillewinnaar een grote impact zou hebben. En tot slot koos is voor taekwondoka Jaoud Achab, omdat taekwondo een stoere sport is. Ik wou aantonen dat het niet is omdat je aan judo of aan karaté doet dat het jou niet kan overkomen. Het gaat niet over fysiek geweld dat je ineens overvalt, het gaat over een subtiele relatie die over de grens gaat”, legt Vertommen uit (Vertommen, Seksueel misbruik in de sport, 2018).

De vier werkten mee aan een campagnevideo waarin hun statement duidelijk klinkt: seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel misbruik hebben geen plaats in de sport, wie het overkomt, treft nooit schuld en wie erover kan en wil praten, kan terecht bij VOICE. “Sommige sporters hebben misschien de indruk dat het erbij hoort, bijvoorbeeld in sporten waar tegenstanders of trainers sowieso veel lichamelijk contact maken”, zegt ex-judoka Ann Simons. “Maar het hoort er echt nooit bij.” (Sport Vlaanderen, 2017). Simons kreeg zelf tijdens haar carrière te maken met SGG, die zaak komt verder in deze bachelorproef in hoofdstuk 2.2 nog uitgebreid aan bod.

Na de lancering van de VOICE-clip in Vlaanderen in mei 2017, getuigden enkele Vlaamse (voormalige) sporters ook in het openbaar over ongewenst seksueel gedrag dat ze ervaren tijdens hun sportcarrière. In totaal deden ongeveer 40 (*officieel twintig*) sporters hun verhaal bij Tine Vertommen.

Belangrijkste acties en resultaten VOICE

1. Uitvoeren van een Europees vergelijkend onderzoek naar mensen die SGG in de sport meemaakten en een analyse van het huidige preventiebeleid in elk van de acht deelnemende landen.
2. Organiseren van acht nationale erkenningsfora met beleidsmakers uit de sportwereld en de hulpverlening.
3. Organiseren van een Europese workshop om: een netwerk uit te bouwen, goede praktijken uit te wisselen en ideeën te verzamelen voor de ontwikkeling van educatief materiaal.
4. Ontwikkelen van evidence-based educatief materiaal ter preventie van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de Europese sportwereld (Voice, sd).

Op vier en vijf mei 2018 vond in Keulen de slotconferentie van het VOICE-project plaats. In totaal vertelden 72 ‘VOICES’ uit negen verschillende landen hun verhaal in het kader van VOICE. Met twintig VOICES uit Vlaanderen had Vertommen dus een groot aandeel in het project. VOICE ontwikkelde filmpjes waarin slachtoffers hun verhaal vertellen en wil die verspreiden over de sportfederaties,

sportclubs, scholen enzovoort in de samenwerkende landen. Met die video's wil het aantonen dat seksueel misbruik in de sport wel degelijk een probleem is.

Ongeveer 70% van de slachtoffers die deelnamen aan het project waren vrouwelijk, 30 % was mannelijk. De plegers waren bijna allemaal mannen en 90% van hen was een coach of een persoon met verantwoordelijkheid in de sport. De slachtoffers kwamen uit verschillende sporttakken. Een vijfde deed aan voetbal, dat hoge cijfer is te verklaren door de grote populariteit van de sport en de grote hoeveelheid van mensen die voetbal beoefenen.

De getuigenissen leerden de onderzoekers dat de sportomgeving waarin het misbruik plaatsvond, gekenmerkt werd door een grote afhankelijkheid, vertrouwen, hoge druk voor selecties en een strikte discipline om je lichaam te behandelen. Die omstandigheden zorgen ervoor dat heel wat slachtoffers jarenlang zwijgen. Iets minder dan 40% van de 72 VOICES deed aangifte van het misbruik bij officiële instanties.

De conclusie van de conferentie is dat sportorganisaties moeten luisteren naar de slachtoffers van seksueel geweld en dat ze hen daarna actief moeten betrekken om hun preventiebeleid op punt te stellen (German Sport University Cologne, 2018).

Intussen diende Tine Vertommen een vervolgprijs van VOICE in bij Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin Jo Vandeurzen. Het is voorlopig afwachten of het project in aanmerking komt voor financiering.

2 Seksueel misbruik in het Vlaamse judo

In mei 2017 klaagt VOICE-ambassadrice Ann Simons over de cultuur en de normvervaging in de Vlaamse judowereld. Haar getuigenis doet heel wat stof opwaaien en al snel volgt een resem nieuwe verhalen. Een overzicht van de getuigenissen, het antwoord van de rest van de judowereld en het antwoord en de maatregelen van de Vlaamse Judofederatie.

2.1 Vlaamse Judofederatie

De Vlaamse Judofederatie (VJF) is een vereniging zonder winstoogmerk en is een overkoepelende organisatie. Tot de VJF behoren vijf provinciale comités: Antwerpen, Oost- en West- Vlaanderen, Limburg en Vlaams Brabant. Alle Vlaamse judoclubs vallen dus onder de VJF (VJF, sd).

Voorloper van de VJF is de Vlaamse Liga voor Judo en Vechtkunsten (VLJV), opgericht in 1965. Volgens het sportdecreet van 2 maart 1977 moesten unitaire sportbonden verplicht overgaan naar vleugelvorming. Anders weigerde de overheid om de sportbonden te subsidiëren. Zo ontstaan in 1979 de Vlaamse Judobond (VJB) en de Lique Francophone de Judo (LFJ). Vervolgens fusioneren in 1981 de VJB en de VLJV. Daardoor verandert de naam en komt de huidige Vlaamse Judo Federatie tot stand (VJF, sd).

De Fédération Francophone Belge de Judo (FFBJ) is de Waalse tegenhanger van de Vlaamse Judofederatie. Koepelorganisatie van die FFBJ en van de VJF is de Koninklijke Belgische Judobond (KBJB) (Wikimedia Foundation, Inc., 2017).

De Algemene Vergadering is het hoogste orgaan van de federatie. Verder heeft ze een Raad van Bestuur (RvB), die minstens acht keer per jaar samenkomt. De voorzitter van de VJF, op dit moment Bart Demuynck, staat aan het hoofd van die RvB. De Raad bestaat uit acht mannen en één vrouw, Denise Baeten. Zij is ook ondervoorzitter van de federatie (VJF, sd).

De VJF heeft ook nog dertien commissies, een ervan is de ethische commissie. Die commissie wordt verder in hoofdstuk drie besproken (VJF, sd).

2.2 Schandalen in het Vlaamse judo

Hieronder volgen een negental getuigenissen over SGG uit het Vlaamse judo. De getuigen scheppen een beeld van hoe het er achter de schermen aan toegaat in de Vlaamse judowereld. Ze tonen aan dat er wel degelijk een probleem is. Zo klaagden Ann Simons en Niki Heylen bijvoorbeeld al meer dan tien jaar geleden over SGG door topcoach D.B. Toch bekleedde diezelfde coach tot voor kort nog een hoge functie binnen de VJF.

Ann Simons

Het eerste verhaal is van voormalig topjudoka en VOICE-ambassadrice Ann Simons (37). Ze getuigt op 25 mei 2017 in de uitzending van *Van Gils & gasten* over de mentaliteit in het Vlaamse judo. Simons voelt zich zelf geen slachtoffer, maar wil dat topsporters hun stem laten horen (Van Gils & gasten, 2017). Een dag na de uitzending staat haar verhaal in *De Standaard*. Simons' getuigenis veroorzaakt een sneeuwbaaleffect. Na haar verhaal volgen nog andere judoka's haar voorbeeld en laten ze hun stem horen.

Simons behaalde brons op de Olympische Spelen van Sydney in 2000. Zes jaar later stopte ze met judo omdat ze de mentaliteit, de normvervaging en de cultuur van seksuele intimidatie in de judowereld

beu was. “Op meisjes van zestien jaar, in volle fysieke ontwikkeling, hebben vernederende en seksueel getinte opmerkingen een grote impact. Dat je bijvoorbeeld nog geen borsten hebt of dat je je maandstonden nog niet hebt”, vertelt ze aan *De Standaard*.

Door die persoonlijke ervaringen werd Simons ambassadeur van het VOICE-project. “Nu ik zelf moeder ben, beseft ik pas hoe belangrijk het is dat kinderen en pubers vertrouwen krijgen om zelfbewust in het leven te staan. Ik geloof niet dat de dominante cultuur van de topsport tot betere resultaten leidt. Het verbaast me dat de persoon die mij op deze manier kwetste, nog altijd in het topjudo actief is”, legt de ex-judoka uit aan *De Standaard*. Simon klaagde in 2006 al bij de federatie over de trainer in kwestie.

Volgens haar zwegen de judoka’s zo lang uit schaamte. “Veel collega’s dachten dat zo’n gedrag normaal was. We waren nu eenmaal in die wereld opgegroeid. Maar het is niet normaal. Dat beseft ik gaandeweg”, vertelt ze in de krant (Delepeleire, ‘In de sport wordt seksuele intimidatie te veel getolereerd’, 2017).

De man die Simons kwetste, is D.B. Van september 2004 tot september 2006 was hij bij de VJF topsportcoördinator en bondscoach van de vrouwen (Minnebo, 2013). De VJF ontsloeg hem in 2006, officieel omdat het niet langer te verantwoorden was dat hij als topsportcoördinator zijn eigen werk als bondscoach moest beoordelen. Hij was rechter en partij. Het lijkt erop dat de klacht van Simons toen aan de basis van zijn ontslag lag.

De Vlaamse Judofederatie doet eind mei 2017 geen moeite om te ontkennen dat de klacht van Simons aan de basis lag. “We probeerden destijds alleen de sereniteit te bewaren”, legt een betrokkene uit in *De Standaard*. “We hadden zijn ontslag met veel bombarie kunnen aankondigen, maar wie was daar beter van geworden?” (Delepeleire, Kiest judobond voor coach of sporters?, 2017).

In 2013 benoemde het Task Force Topsportbeleid Vlaanderen D.B. tot High Performance Manager Judo. D.B. installeerde datzelfde jaar een topsportcommissie binnen de VJF om zijn opdracht als High Performance Manager te vervullen. Hijzelf was voorzitter van die commissie (Minnebo, 2013). De VJF nam D.B. dus opnieuw aan, ook al wist ze van zijn kwalijke reputatie (Delepeleire, Kiest judobond voor coach of sporters?, 2017).

Niki Heylen

De getuigenis van ex-judoka Ann Simons over grensoverschrijdend gedrag tijdens haar carrière maakt veel los bij andere judoka’s. Het bleef niet bij vernederende, seksueel getinte opmerkingen. Het ging verder, veel verder. Op 27 mei 2017, twee dagen na de getuigenis van Simons, treden drie judoka’s haar bij in *De Standaard*. Alle drie klaagden ze over het klimaat van grensoverschrijdend gedrag al op een of ander manier aan tijdens hun carrière. Alle drie hebben ze het gevoel dat ze daarvoor tijdens hun carrière een prijs betaalden.

De eerste van de drie is Niki Heylen (31). Zij werd in de periode 2003-2004 tweemaal Belgisch kampioen bij de junioren, maar in 2004 wordt ze plots geschorst. Een duidelijke reden was er niet, zelf geeft ze de volgende verklaring: “Ik hing de vuile was buiten en ben daarvoor afgestraft.” Heylen getuigt over dezelfde trainer als Simons. Net als Simons, klaagde ook Heylen eerder al het gedrag van de trainer aan, zonder resultaat.

“Ik was in 2004 achttien jaar, de oudste en best presterende judoka op de school”, zegt Heylen. Op dat moment komen verschillende meisjes van dertien, veertien jaar hun beklag doen bij haar. “Dat hij tijdens het verbeteren van technieken aan hun borsten zat, dat hij hen betastte, dat ze op zijn schoot

moesten gaan zitten, dat hij vuile praat verkocht”, begint Heylen haar verhaal in *De Standaard*. Ook zwemsters komen verhalen vertellen aan de judoka over hun conditietrainer. “Hij gaf aan de judoka’s ook stabilisatieoefeningen. Die twee trainers waren twee handen op één buik. Toen ik hen samen op de mat bezig zag, kon ik soms niet geloven wat ik zag. Vanaf het moment dat die trainer wist dat ik verhalen aan het verzamelen was, begon hij me op de mat belachelijk te maken.” Heylen ging met die verhalen naar de directeur van de school, daar kreeg ze te horen dat ze overdreef.

Daarop besloot ze om niet langer te zwijgen. Ze hing in 2004 de vuile was buiten op het internetforum van de Vlaamse Judofederatie. “De verhalen sloegen in als een bom”, vertelt ze aan *De Standaard*. “Ik moest meteen naar het hoofdkantoor van de federatie in Zele. Ik dacht oprecht dat het de bedoeling was om alles uit te praten. Ze zaten daar allemaal op een rij: de voorzitter van de federatie, de trainer in kwestie, de conditietrainer, de directeur van de topsportschool, de bondscoach ... Ik had niet eens de kans om mijn verhaal te vertellen.” Heylen kreeg te horen dat ze haar met onmiddellijke ingang schorsten en dat ze pas weer mocht trainen nadat ze de geruchten offline haalde. Dat deed ze niet, omdat ze het zo onrechtvaardig vond.

Heylen bleef dus geschorst. “Ik was op dat moment gewicht aan het verliezen voor mijn eerste selectietoernooi van dat seizoen in Frankrijk met het nationaal team. Alleen wie een medaille haalde, mocht mee naar het EK. Maar ineens selecteerde de federatie mij niet meer en mocht ik zelfs niet meer aan de topsportschool trainen.”

Toch bleef ze verder trainen en presteren. In 2004 nog pakte ze goud op een internationaal A-toernooi in Zweden, waaraan ze deelnam met een Nederlandse licentie. Later dat jaar zou Heylen zwanger raken en haar carrière beëindigen. “Toen ik dat verhaal op het forum zette, kwamen er nog meisjes naar mij. Eentje had meteen spijt dat ze mij iets had verteld. Zij zit ook niet meer in het judo, maar wil alles vooral vergeten, denk ik”, zegt ze nog.

Heylen stond in 2011 al op het punt om te getuigen in *De Standaard*, schrijft journalist Yves Delepeleire in zijn artikel. Maar ze zei toen op het laatste moment af. Uit schrik, ze was nog werkzaam in de judowereld en wilde er niet worden op afgerekend (Delepeleire, Seksueel misbruik in de sport, 2017).

Katrien

De tweede die getuigt, na het verhaal van Ann Simons, is ex-judoka Katrien*. Ze is nu begin de dertig. Toen ze veertien jaar was, werd ze Belgisch kampioen en mocht ze mee met de cadetten van het nationaal jeugdteam. Katrien volgde geen les op de topsportschool en zat er niet op internaat, maar vanaf het moment dat ze werd geselecteerd, trainde ze er wel. “De judoka’s die er op school zaten, vertelden dan verhalen”, zegt ze in *De Standaard*. “Over hun trainer die strippokeravonden organiseerde en zomaar in de badkamer binnenkwam... Ik was blij dat ik daar niet zat.”

Maar in het nationale jeugdteam ondervond Katrien zelf hoe losjes het eraan toging. Ze vertelt dat op stages en toernooien negen op de tien gesprekken over seks gingen. “Trainers en judoka’s maakten constant seksueel getinte opmerkingen. Een van de mannelijke judoka’s die internationaal goed scoorde, deed ook ongepaste voorstellen. ‘Een gat is een gat’, zei hij. Toen we op stage waren aan het Balatonmeer in Hongarije zaten twee trainers half dronken op de bus. Ze maakten opmerkingen zoals: ‘Als iemand zin heeft om mij te pijpen, dit is mijn kamernummer.’ Op een bus, vol met minderjarigen, ik was enorm gechoqueerd”, getuigt Katrien.

Toen Katrien zestien was, probeerde haar persoonlijke clubtrainer om zich aan haar te vergrijpen. “Ik zette hem toen op zijn plaats. We spraken daarna met enkele meisjes af om dat aan de tuchtcommissie

van de federatie te melden. Jammer genoeg trokken de anderen uiteindelijk hun staart in. Ik stond alleen. De trainer in kwestie is toen wel geschorst, maar later strafte een nationale trainer mij daarvoor af. Hij vond dat ik zijn maat had verraden”, gaat ze verder.

Verder heeft ze het ook over een trainer die de selecties voor EK's en WK's bepaalde en die ook privéstages organiseerde. “In de Ardennen had hij een chalet. Daar ging hij met de meisjes en de jongens in de sauna. Zelf ging ik er nooit naartoe. Die ‘saunastages’ waren in mijn tijd een begrip. Iedereen wist ervan en vond het raar, maar niemand zei er iets over. Ik was nummer één in België, maar omdat ik niet naar die privéstages ging, was ik plots nummer drie in de rangorde”, zegt Katrien.

“Judo is een contactsport, maar als ze je kunnen betasten, doen ze het. Op de topsportschool kregen we krachttraining en hadden trainers niet liever dat we een kort spannend shortje en topje met spaghettibandjes droegen. Dan kwamen ze onze houding corrigeren. Zeer lieflijk allemaal”, aldus de ex-judoka. Ze herinnert zich een trainer van rond de veertig die een relatie had met een judoka van vijftien of zestien. “Haar ouders keurden dat goed. Hij ging met de cadetten naar het buitenland. Als je weet dat hij op vijftienjarige meisjes valt, laat je dat als federatie toch niet toe? Ik sta in het onderwijs. Daar werken we met een vlaggensysteem om in te schatten welk gedrag ongepast is. Zo'n situatie is altijd een rode vlag.”

Katrien kan zich voorstellen dat sommige judoka's veel toelieten. “Tot ze beseften dat het allemaal te ver ging. Je moest sterk in je schoenen staan om niet in die val te trappen. Ik stopte met judo omdat ik merkte dat het voor selecties belangrijker was om aan te pappen met de trainer dan resultaten te halen”, zegt ze aan *De Standaard* (Delepeleire, Seksueel misbruik in de sport, 2017).

**Katrien is de echte voornaam van de betrokkene, om de privacy van het slachtoffer te respecteren vermeldde De Standaard alleen haar voornaam.*

Sissi Veys

De derde getuige op 27 mei 2017 in *De Standaard* is ex-judoka Sissi Veys (36). Zij werd tussen 1998 en 2004 meermaals Belgisch kampioen en behaalde medailles op EK's en WK's. Veys was achttien jaar, net senior, toen ze een uitnodiging kreeg van een van de iconen van het judo om naar zijn boot te gaan. Om zes uur 's ochtends zou hij haar aan het station oppikken. “Ik dacht dat hij het over judo wilde hebben. Ik was jong en wanneer zo iemand jou wil spreken, sla je zo'n aanbod niet af”, begint ze haar getuigenis in *De Standaard*. Uiteindelijk ging ze toch niet. “Hij reageerde enorm gepikeerd. Sindsdien heeft hij alles gedaan om mij stokken in de wielen te steken. Andere judoka's waarschuwden mij nog voor hem. Dat hij judoka's probeerde te lokken om hen seksueel te intimideren en chanteren.”

Veys was amper veertien toen ze voor het eerst naar internationale toernooien ging en zag hoe trainers met judoka's of judoka's onderling seks hadden op de dansvloer en zelfs in de bus. “De eerste keren was ik enorm gechoqueerd, maar op de duur ga je dat normaal vinden. Uiteindelijk doe je er aan mee. Het was een cultuur waarin je werd meegetrokken, of je het nu wilde of niet. Er waren ook geen regels, zolang je op de mat maar goed presteerde.”

De ex-judoka vertelt ook dat er veel werd gedronken. Dat begon volgens haar al bij de junioren. “Trainers en medewerkers van de federatie dronken zich ladderzat. Ze moedigden judoka's aan om mee te drinken. De meeste dingen gebeurden dan ook onder invloed van drank. Ik weet dat judoka's verkracht zijn, door andere judoka's of trainers. De dag nadien werd ermee gelachen. Er was niemand die daar iets op zei.” Veys gooide zich naar eigen zeggen nooit in de drank. “Ik was zogezegd de ‘brave’ en daarom lieten ze mij met rust. Trainers dachten zelfs dat ik lesbisch was. Maar nog belangrijker, ik

was zeer goed. Ik moest nooit vechten voor selecties. Daardoor konden ze mij niet chanteren. Judoka's die in hun categorie zware concurrentie hadden en tussen de A- en de B-ploeg hingen, gaven sneller toe."

Veys begrijpt dat topsporters het grensoverschrijdend gedrag niet eerder hebben aangeklaagd. "Topsporters kunnen veel incasseren, hebben een sterke persoonlijkheid en zijn bereid ver te gaan. Als je praat, is je carrière ten einde. Ouders zijn vaak nog veel gemotiveerder en pushen hun kinderen om voort te doen. Jongere kunnen daardoor hun verhaal niet kwijt. En als je er bent uitgestapt, denk je: waarom er nu nog over beginnen? Mensen vragen me nog vaak of mijn kinderen ook in het judo zullen stappen. Alsjeblieft, neen! Als je een degout wil krijgen van mannen, dan is judo de perfecte leerschool." (Delepeleire, Seksueel misbruik in de sport, 2017).

Terzake

Op 30 mei 2017 getuigt een vrouw anoniem in het duidingsprogramma *Terzake* op de VRT hoe trainer D.B. waarover Simons en Heylen het ook hebben, probeerde om haar te kussen in de kleedkamer toen ze dertien was. De bewuste trainer coachte de vrouw eind jaren '80. "Die trainer is ook eens in de kleedkamer gekomen en probeerde me toen te kussen. Een tongkus. Dat is toch niet normaal bij een kind van dertien door een man van een jaar of 29?", vertelt de vrouw.

De vrouw vertelt verder ook hoe een andere trainer haar betastte terwijl hij haar intapete voor een sleutelbeenbreuk. "De tape liep tot voorbij mijn borsten en dan vroeg de trainer: 'Vind je dat leuk als ik aan je borsten kom?', getuigt ze in *Terzake* (Paelinck, 2017).

'Nele'

Nog op 30 mei getuigt een intussen 23-jarige judoka onder de schuilnaam Nele in *De Standaard*. Deze keer gaat het niet over coach D.B, maar over trainer K.B.. Nele* stopte in 2016 met topjudo door een samenloop van omstandigheden. Fysiek en mentaal was ze op, te veel blessureleed en te veel gedaan op jonge leeftijd.

Ze zegt dat het misbruik niet de reden is waarom ze stopte, wel waarom ze veranderde van federatie. "De Vlaamse Judofederatie nam mijn verhaal niet ernstig", zegt ze in *De Standaard*. Op dit moment is Nele dus aangesloten bij de Waalse judofederatie en geeft ze les in een club in Brussel. Zelf werd ze Belgisch kampioen bij de jeugd en bij de senioren, ze veroverde brons op het Europees Kampioenschap bij de U18 en was ze op een bepaald moment zelfs zevende van de wereld in haar categorie.

Toen Nele op haar zevende begon met judo in de plaatselijke judoclub, was K.B. er trainer en gaf hij ook training op de topsportschool. "Hij zag dat ik goed was en nam me mee voor enkele testen. Zo geraakte ik binnen op de topsportschool." Nele studeerde er van 2006 tot en met 2012.

Toen Nele dertien à veertien jaar oud was, begon ze door te hebben dat haar trainer meer wilde van haar. Hij zei dat hij verliefd op haar was. "Een schok om te horen. Geleidelijk aan ging hij verder, zowel op als naast de mat. Hij noemde me 'zoet', maakte seksueel getinte opmerkingen, raakte me aan..." Nele zat op internaat en elke maandag bracht hij haar met de wagen naar de training. "Op die momenten legde hij zijn handen op mijn knie of probeerde hij nog verder te gaan. Hij was ook een huis aan het verbouwen, waar hij een judozaal had ingericht. Hij stond erop dat ik bij hem kwam, zogezegd om privétraining te volgen. Het was elke keer weer de hel, maar ik had geen keuze. Hij had me in zijn macht", vertelt ze.

De voormalige topjudoka zegt dat ze altijd al bang was van K.B.. “Hij was zeer goed met kinderen, intelligent ook. Maar hij was ook zeer manipulatief. Hij wilde bijvoorbeeld niet dat ik tips van andere trainers aanvaardde of met jongens van mijn leeftijd omging. Hij controleerde me en was 24 uur op 24 in mijn leven, en was zelfs een vriend van mijn ouders.”

Wanneer Nele zestien is, komt het tot een confrontatie. Nele behaalde een bronzen medaille op het EK en wilde dat met vrienden vieren. K.B. was daar ook en moedigde haar aan om meer te drinken. “Mijn vrienden moeten toen al iets hebben doorgehad.” Nadien probeerde ze het contact te verbreken. In de zomer traint Nele normaal gezien door, maar die zomer deed ze dat niet om hem te ontwijken. “Toen ik in september terug naar school moest, vond ik de kracht om hem te zeggen dat ik alles zou vertellen als hij mij nog met één vinger zou aanraken.” Dat hield hij een paar weken vol, tot hij haar op een dag weer ‘zoet’ noemde. “Ik liep toen hysterisch van de mat. In de cafetaria zat de toenmalige topsportcoördinator judo. Ik vertelde haar niet alles, maar genoeg om duidelijk te maken dat er iets aan de hand was.”

Na dat incident hadden Neles ouders een gesprek bij de federatie. Ze gingen akkoord dat hij zelf uit de school mocht opstappen. “Dat komt omdat ze toen nog niet wisten wat er precies met mij was gebeurd. Ze dachten dat mijn trainer verliefd op me was. Hij heeft geluk gehad dat ik toen niet meteen verdere stappen heb ondernomen. Daar heb ik spijt van, want na mij heeft hij zeker nog twee, drie meisjes persoonlijk begeleid.”

Een tweetal jaar terug kreeg Nele telefoon van de Vlaamse Judofederatie. “Ze hadden weet van nog een ander slachtoffer en verontschuldigde zich dat ze mij niet eerder hadden geloofd. Die reactie vond ik ridicul.” (Delepeleire, ‘Toen hij me weer “zoet” noemde, ben ik hysterisch van de mat gelopen’, 2017).

Intussen ondernam Nele wel verdere stappen en ook nog twee andere meisjes dienden klacht in tegen K.B. Op 25 mei 2018 spreekt de rechter het vonnis uit.

Cindy Dandois

Op dinsdag 29 mei ontkent D.B. de aantijgingen schriftelijk, zoals deze bachelorproef verder in hoofdstuk 2.3 bespreekt. Die ontkenning leidt alleen maar tot meer getuigenissen. Twee dagen na de schriftelijke reactie van D.B., op 31 mei dus, getuigt ex-judoka Cindy Dandois (33). Zij is een kooivechtster die aan Mixed Martial Arts (MMA) doet. Dat is een combinatie van boksen, worstelen, jiu-jitsu en judo. Begin jaren 2000 werd Dandois Belgisch kampioen judo bij de junioren.

Vier jaar lang studeerde ze aan de topsportschool in Antwerpen. Het jaar nadat Dandois afstudeerde, werd D.B. er trainer. Hoewel ze afgestudeerd was, wilde en mocht ze blijven trainen aan de topsportschool. “Op mijn eerste training nadat ik was afgestudeerd, stond D.B. op de mat. Ik was na de zomer wat kilo’s bijgekomen en mijn borsten waren wat dikker geworden. Daar had hij commentaar op.” Dandois was bijna achttien en vond dat niet leuk. “Hij deinsde er niet voor terug om iemand te kleineren waar iedereen op stond te kijken. Toen hij een techniek wilde aanleren, koos hij mij eruit en greep hij mij bij mijn borsten, zogezegd per ongeluk. ‘Ik kan er moeilijk naast grijpen’, zei hij. Hij greep ook tussen mijn benen. Telkens verontschuldigde hij zich. Het was per ongeluk, zei hij. Natuurlijk was het dat niet”, vertelt Dandois aan *De Standaard*.

Na de training moesten de andere meisjes naar de les, maar Dandois niet. “Hij riep me bij zich en vroeg of ik met hem in de sauna wilde. Om wat kilo’s af te trainen.” Dandois zei dat ze geen bikini had. “Dat

vond hij niet erg. Toen liet hij over een goede vriendin van mij vallen dat zij het ook niet erg vond om geen bikini te dragen, maar dat er bij haar toch niet veel te zien was. Dat was voor mij de druppel.”

De kooivechtster hield het bij één training door die incidenten. Ze was naar eigen zeggen enorm gedegouteerd. “Ik deed nog één jaar aan judo en daarna stopte ik. Ik studeerde voor onderwijzer aan de hogeschool, daardoor beseftte ik nog veel meer hoe fout dat gedrag was.”

Het was niet de eerste keer dat Dandois zich ergerde aan het gedrag van D.B.. Als jongere ging ze al langer mee naar regionale en nationale trainingen en stages. De omstreden topcoach was daar ook vaak. Daar kreeg ze toen al opmerkingen dat ze te vrouwelijk en niet atletisch gebouwd was. “Ik droeg graag rokjes, daar kreeg ik altijd commentaar op. Ik was toen vijftien, zestien jaar. Ik zag ook hoe hij Ann Simons altijd opmerkingen gaf.” (Delepeleire, ‘Hij greep mij bij mijn borsten, zagezegd per ongeluk’, 2017).

‘Sanne’

Op elf juli 2017 verschijnt in het magazine *Knack* een interview met Tine Vertommen, criminologe en de Vlaamse coördinator van VOICE, het Europees onderzoeksproject ter preventie van seksueel misbruik in de sport. Onderaan dat artikel staat de getuigenis van Sanne* (38).

Sannes judotrainer raakte haar borsten aan tijdens de training en dwong haar om hem te masturberen. “Mijn vader heeft altijd judo gedaan en wilde heel graag dat zijn enige dochter ook judo zou doen.” Toen ze zes was, schreef haar vader haar in bij de plaatselijke judoclub. Uiteindelijk deed Sanne tot haar dertigste judo en deed ze ook vaak mee aan competities.

“In mijn judocarrière heb ik verschillende coaches gehad, de een beter dan de ander. Zo was er een coach die zijn handen tijdens de training vaak 'per ongeluk' op verkeerde plekken legde.” Op dat moment was Sanne dertien jaar en waren haar borsten al vrij goed ontwikkeld. “Tijdens een technische uitleg over een grondoefening had hij mij volledig in z'n greep. Hij heeft toen zijn vrije hand onder mijn kimono en T-shirt gestoken om mijn borsten te betasten. Voor mij was het verschrikkelijk om te weten dat ik geen controle had op dat moment. Na die training deed hij alsof er niets was gebeurd.” Sanne was te bang om het voorval te melden omdat het om een hoog aangeschreven coach ging en dankzij hem maakte ze kans op nationale selecties.

Tijdens een judostage later dat jaar waren veel judoka's, onder wie ook diezelfde coach, samen. “Overdag kregen we training en 's avonds speelden we er leuke spelletjes. 's Nachts sliepen we in bungalows. Bij de verdeling van de slaappleatsen hielden ze geen rekening met leeftijd of geslacht.” Zo kwam Sanne, als veertienjarig meisje, naast haar judocoach te liggen. “Na de judotrainingen werd er gezellig nagepraat aan het kampvuur.” Sanne was moe en ging vroeg slapen.

“Mijn judocoach moet hebben gemerkt dat ik het koud had, want hij begon mij warm te wrijven. Eerst boven mijn slaapzak en dan boven mijn pyjama.” Sanne was verstijfd en wist niet goed wat er gebeurde. “Eerst dacht ik dat het een droom was. Vervolgens ging zijn hand onder mijn pyjama en betastte hij mijn borsten.”

“Daarna ging hij met zijn hand verder naar beneden. Op een gegeven moment heeft hij mijn hand vastgepakt, in zijn slaapzak gestoken en rond zijn penis gelegd. Daarna deed hij zo van die bewegingen.” Ze was nog niet oud genoeg om echt te weten wat dat was. “Maar ik vond het echt een vieze gedachte dat ik hem ook aan het betasten was.”

Sanne vertelde haar verhaal nooit aan iemand uit angst om niet geloofd te worden en uit schaamte omdat ze er niets tegen gedaan had. Op dit moment is de bewuste trainer nog steeds actief als judocoach. Hij is uit verschillende clubs verbannen, onder andere wegens seksueel grensoverschrijdend gedrag (Vandersmissen, 2017).

**Sanne is een schuilnaam om de privacy van de betrokkene te waarborgen.*

Pano-reportage: 'Vuil spel'

Zes maanden nadat de bal aan het rollen ging, zendt Eén begin november een Pano-reportage uit over seksueel misbruik in de sport. Judoka Leen* (34) getuigt in die reportage over seksueel geweld in het judo. Haar judocoach misbruikte haar van haar veertiende tot haar twintigste (van 1998 tot en met 2003). Vaak verschillende keren per week. Acht jaar na de feiten, in mei 2011 deed ze aangifte. In november 2017 doet ze haar verhaal op Eén in de Pano-reportage 'Vuil spel'. Verder werkt ze ook mee aan het VOICE-project. (Dooms, 2014).

Vlak nadat Leen de eerste keer Belgisch kampioen werd, begint haar judotrainer haar op te hemelen, en kan ze niets meer fout doen voor hem. "Vanaf dat moment begonnen de aanrakingen. En dat ging dan verder en verder en verder. Op het moment dat hij wist dat we niet betrappt konden worden, ging hij over tot verkrachting", vertelt Leen in de reportage.

Leen trainde iedere dag en zag haar judotrainer dus ook iedere dag. "Iedere dag opnieuw kwam hij aan mij. Op een bepaald moment moest ik ook buiten de trainingen naar een plaats gaan die hij zei. Dat was een afgelegen garage. Dan kon hij veel verder gaan, want daar was niemand in de buurt. Dat gebeurde op de duur ook twee keer per week. Ik ben heel vaak huilend in slaap gevallen en ik hoopte heel vaak dat ik niet meer wakker zou worden", gaat ze verder.

De trainer werkte zich volledig in in haar gezin. "Hij was een vriend aan huis. Iedereen vertrouwde hem. Dan kwam de fase waarin hij mij verplichtte om brieven te schrijven naar hem. Ik moest exact schrijven wat hij wou. Die brieven gebruikte hij daarna om mij te chanteren. Als ik niet deed wat hij vroeg dan zou hij met die brieven naar buiten komen en aan iedereen zeggen dat hij alleen maar deed wat ik wou." Hij chanteerde Leen ook door te zeggen dat hij zichzelf iets zou aandoen als ze niet deed wat hij vroeg. En als laatste zou hij ook het judo volledig van haar afnemen.

Leen diende uiteindelijk klacht in toen ze bij een ander meisje identiek hetzelfde zag gebeuren. De dader werd in 2014 veroordeeld tot vier jaar cel waarvan drie jaar met uitstel, maar stond in november 2017 nog steeds op de judomat. "Wij staan nog elke maand samen op de mat, dat vind ik het moeilijkste", zucht Leen in Pano (Beckers & Beckers, 2017).

** Leen is de echte voornaam van de betrokkene, om de privacy van het slachtoffer te respecteren, wordt alleen haar voornaam vermeld.*

'Annelies'

Ook Annelies* werd het slachtoffer van seksueel misbruik in haar plaatselijke judoclub. Na het zien van de Pano-reportage besloot ze om de dag erna aangifte te doen. Op 9 november 2017 deed ze dat online. Hoewel de VJF en Sport Vlaanderen het tegendeel beweerden, was haar aangifte niet veilig, niet anoniem en niet beschermd. Ze getuigt hierover dezelfde op de nationale radio en die dag verschijnt er ook een uitgebreid artikel op VRTNWS.be.

Annelies startte toen ze zeventien was samen met een vriendin met judo. Maar tijdens haar tienerjaren werd ze het slachtoffer van SGG. Een trainer begluurde haar, raakte haar ongewenst aan en deed haar

fysiek pijn. Zij en haar vriendin stapten toen samen op, maar vonden toen de moed niet om verdere stappen te ondernemen.

Annelies voelt zich al jaren schuldig omdat ze nooit aangifte deed. “Telkens ik een getuigenis hoor of zie, denk ik dat ik het veel vroeger had moeten zeggen. Dan was het misschien vroeger gestopt en hadden niet zoveel meisjes, vrouwen en zelfs jongens dit moeten meemaken.” Ze merkte ook dat die persoon nu nog steeds met kinderen werkt en zelfs een belangrijke positie heeft binnen de club.

Annelies vond nu wel de moed om te getuigen en om wat haar overkomen is te melden. Maar die melding verliep niet zoals ze het zelf verwachtte. De ochtend van 9 november nam ze contact op met Sport Vlaanderen. “Een contactpersoon voor seksueel misbruik verwees mij door naar de website van de Vlaamse Judofederatie, waar ik een link vond om meldingen over seksueel misbruik te doen. De contactpersoon bij Sport Vlaanderen verzekerde me dat ik discreet, veilig en anoniem een klacht kon formuleren”.

Wat ze dan ook deed. Annelies stuurde een mail en ondertekende alleen met haar naam. Geen andere gegevens. Alleen werkte de link niet helemaal zoals die zou moeten. Haar klacht kwam niet terecht bij de judofederatie maar bij iemand van de zwemfederatie. Een half uur later kreeg Annelies een mail terug. Eén die niet voor haar bestemd was, maar ze stond wel in cc. De mail bevatte al haar persoonlijke gegevens: naam, adres, de plaats waar ze werkt. Ze hadden blijkbaar al onderzoek gedaan naar wie Annelies is want in haar meldingsmail stond alleen haar naam.

“Het was een klap in het gezicht. Ik ging ervanuit in alle discretie een melding te kunnen doen, maar het tegenovergestelde was waar”, zegt Annelies. Ze contacteerde de betrokken persoon. “Die vrouw gaf toe dat ze de mail met al mijn gegevens naar een aantal directieleden doorgemailede. Ze geloofde ook niet dat de link op de website verkeerd was. Ik heb haar zelf naar de link laten surfen zodat ze het merkte.”.

Annelies bleef met een wrang gevoel achter. “Niet bij de juiste persoon terecht komen, persoonlijke gegevens die naar zovelen worden doorgestuurd. Het maakt me boos dat dat soort dingen nog kunnen gebeuren vandaag”. Volgens de Vlaamse Judofederatie ging er iets technisch mis met de behandeling van de klacht. Ondertussen herstelde de VJF het probleem (Rooms, 2017).

** Annelies is de echte voornaam van de betrokkene, om de privacy van het slachtoffer te respecteren, wordt haar achternaam niet vermeld.*

2.3 Reacties uit de rest van de judowereld

Ook een aantal coryfeeën uit de judowereld geven hun mening over de verhalen in de media. Bij hen overheerst vooral verbazing.

Jean-Marie Dedecker

Jean-Marie Dedecker was twintig jaar lang succesvol judobondscoach. In 2000 gaf hij de fakkel door, zelf is hij onbesproken. Hij begeleidde Ann Simons toen ze junior was en gelooft haar verhaal. “Ik hoorde wel geruchten, maar ik heb nooit mijn kop in het zand gestoken. Toen Ann dat bij de federatie aangeklaagde, was ik er al lang weg”, vertelt Dedecker in *De Standaard*.

Dedecker beweert dat hij altijd streng optrad. “Ik was een selectieheer met macht. Als ik wist dat iemand iets probeerde, dan vloog die buiten. Ik stuurde ooit een nieuwe kinesist weg die op stage in Hooglede een techniek toepaste om via de vagina het bekken recht te zetten. Het schijnt dat die techniek bestaat, maar dat kun je niet maken. Dat heeft welgeteld drie minuten geduurd”, vertelt

Dedecker. Volgens hem was er in zijn tijd geen sprake van een cultuur van seksuele intimidatie. Hij heeft ook geen weet van aanrandingen of verkrachtingen. “Wat er na mij gebeurde, weet ik natuurlijk niet. Als er klachten waren die niet ernstig zijn genomen en als bepaalde personen nog actief zijn, dan is dat crapuleus.” (Delepeleire, Seksueel misbruik in de sport, 2017) (Vandeweghe, 2017).

De ex-bondscoach betwijfelt of het om een afrekening van D.B. gaat. “Een van de getuigen, Niki Heylen, klaagde in 2004 in de topsportschool over het gedrag van D.B. en is daarop geschorst. Later had ook Dylan Van Nuffel, de zoon van haar trainer en inmiddels ook haar man Luc Van Nuffel, een probleem met D.B.” Dylan miste door D.B. de WK-selectie. De rechter gaf Dylan gelijk. “Er waren ook klachten tegen die club (het vroegere KV Judo en nu Antwerp United met zetel in Borsbeek) vanuit het buitenland, waarna de bond optrad. Maar wat daar allemaal van waar is en wat gefabriceerd is, moet worden onderzocht”, vertelt Dedecker in een interview aan Hans Vandeweghe.

Ook over de zogenoemde ‘saunastages’ heeft de ex-bondscoach zijn twijfels. “Ik ken die man. Ik ken ook zijn vrouw. Die zijn altijd samen, ook in de sauna of de jacuzzi, en voor mij staan die boven alle verdenking. Ik ben zeker dat die man niks kan worden verweten.” Een sauna na een judotraining is welkom volgens Dedecker. “Maar vandaag, tegen een achtergrond van post-Dutroux-preutsheid, is naakt in de Ardennen in een sauna plots fout. Daar doe ik niet aan mee.”

Ook de getuigenis van Sissi Veys plaatst Dedecker in een ander daglicht. “In de krant stond ook een getuigenis van Sissi Veys over een judoka die was verkracht in het buitenland. Ik ken Sissi goed en vroeg haar op de vrouw af wat er toen was gebeurd: bleek dat ze waren uitgegaan in het buitenland, te veel hadden gedronken, een groepje mannen waren tegengekomen en één zou zijn verkracht door een van die mannen. Heeft dus niks met de judosport te maken, wel met uitgaan op een foute plek.”

Verder neemt hij ook de VJF nog op de korrel bij Hans Vandeweghe. Hij vindt dat de VJF zoals de kerk reageert. “Ze had beter meteen zelf maatregelen aangekondigd. Ze wilden de jonge judoka bewuster maken van fout gedrag, wat een onzin. Als trainer heb je macht en je atleet kijkt naar je op. Als je dat misbruikt, ben je een paljas. Jij bent de leeuw en de atleet is het lam. De leeuw moet met zijn poten van het lam blijven en het is niet aan het lam om de leeuw tot orde te roepen.” Dedecker zegt nog dat de hele Raad van Bestuur beter zou opstappen en dat het ook nog eens sportief slecht gaat met het judo. “Geen enkele sport heeft veertig procent van zijn topsportgeld moeten inleveren, behalve het judo. En dat terwijl we een medaille wonnen in Rio.” (Vandeweghe, 2017).

Ingrid Berghmans

Ingrid Berghmans (57) kroonde zich in de jaren '80 zesmaal tot wereldkampioene en zevenmaal tot Europees kampioene. De ex-judoka valt uit de lucht wanneer ze de verhalen hoort. “Nooit greep er iemand met opzet naar mijn borst, of maakte iemand grensoverschrijdende opmerkingen. Nóóit. En ik trainde mijn hele leven enkel met mannen, vrouwenjudo bestond nog niet. In Japan weigerden ze in het begin zelfs met mij te trainen.” Berghmans was een pionier in die mannenwereld. “Geregeld waren we een maand weg, maar nooit gebeurde er iets grensoverschrijdends. Dat zou ik zéker gezien hebben”, vertelt ze begin juni 2017 aan *Humo* (Humo, 2017).

Ulla Werbrouck

Ook voormalig judoka Ulla Werbrouck reageert verbaasd op schandalen over het seksueel grensoverschrijdend gedrag. Werbrouck kroonde zich tijdens haar carrière zevenmaal tot Europees kampioene en eenmaal olympisch kampioene. In heel haar carrière maakte ze nooit zoiets mee. Ze pleit wel voor maatregelen zoals een aanspreekpunt om de problemen aan te pakken.

"Verwondering", zo beschrijft Werbrouck haar gevoel over de schandalen in *De wereld vandaag* op Radio 1. Ze kent de beschuldigde trainer D.B., en werkte er zelfs mee samen als atleet en in de topsportcommissie. Het was wel niet haar eigen trainer, want Jean-Marie Dedecker trainde haar.

Werbrouck merkte nooit iets op wat volgens haar niet kon. Ze vindt dat er een onderscheid is tussen gedwongen zoenen of aanrakingen enerzijds en opmerkingen over borsten of andere lichaamsdelen. De ene kan daartegen, de andere niet, vindt ze.

Ze wil geen uitspraken doen over de zaak. Wel moeten de trainers die worden beschuldigd, meteen op non-actief gezet worden en dat duurde volgens haar te lang. Vooraleer hen te veroordelen, moeten ze echter ook worden gehoord, aldus Werbrouck.

De ex-olympische kampioene vindt dat er een aanspreekpunt moet komen, waar feiten meteen gemeld kunnen worden. Ze neemt wel de verdediging van de judosport op zich. Zulke feiten kunnen zich in alle sportafdelingen of zelfs culturele organisaties voordoen, waarschuwt ze (De Greef, 2017).

2.4 Reactie van de judofederatie en van de beschuldigten

De reactie van de VJF op de getuigenissen komt in horten en stoten. De eerste reacties zijn onduidelijk en verre van concreet. Het duurt bijvoorbeeld meer dan vier maanden voor ze de samenwerking met D.B. stopzet. D.B. zelf ontkent op zijn beurt dan weer alle aantijgingen.

27 mei 2017: eerste reactie D.B.

D.B., over wie Ann Simons en Niki Heylen vertelden, voelt zich niet aangesproken en reageert als volgt in *De Standaard*. "Moet dit nu worden opgerakeld? Dat begrijp ik niet. Ik had wel een serieus conflict met Simons, toen ik haar een keer niet selecteerde, maar dat was om sportieve redenen." Verder beweert de D.B. dat de judofederatie de laatste jaren goed bezig is en kort op de bal speelt als het over ongewenst gedrag gaat (Delepeleire, Seksueel misbruik in de sport, 2017).

29 mei 2017: schriftelijke reactie D.B.

Op dinsdag 29 mei reageert D.B. schriftelijk. *Sporza.be* publiceert diezelfde dag zijn verklaring. Daarin beweert hij onder meer dat hij nooit enige grensoverschrijdende handelingen zoals onaangepaste aanrakingen of atleten op de schoot nemen, heeft gesteld. Ook zegt hij dat hij nooit zulke gedragingen van trainers onder zijn verantwoordelijkheid duldde en nooit een klacht in die zin ontving. "Ik kan dus ook nooit atleten hebben geschorst wegens die klachten zoals ten onrechte beweerd wordt in interviews in *De Standaard*."

Hij geeft wel toe dat de verhalen over de strakke kleding voor conditietrainingen kloppen. "Maar dat is om strikt technische redenen en niet om redenen die de kranten aanhaalden." Verder beweert hij dat hij nooit deelnam aan de 'wilde feesten', 'zuippartijen' of 'gemengde saunafestijnen'.

"Het enige dat mij kan worden verweten, is dat ik inderdaad ooit eens in groep gelachen heb met dubbelzinnige opmerkingen van een bende sporters tijdens een stage. Daarbij werden echter nooit individuen gevisieerd, laat staan aangevallen. Het is mijn indruk dat de klacht van Ann Simons die daarbij ook aanwezig was zich vooral op dat laatste toespitst. Ik moet er wel bij vermelden dat Ann op dat ogenblik al 25 jaar was."

Tot slot neemt hij de verdediging van de judofederatie op zich tijdens de periodes waarin hij een verantwoordelijke functie uitoefende. "Ik heb nooit kennis gehad van enige klacht wegens

grensoverschrijdend gedrag.” Hij voegt eraan toe dat de VJF een strikt beleid heeft wat misbruik betreft. “Dat juich ik toe.” (Sporza, 2017).

29 mei 2017: reactie Kristof Van de Putte

Toenmalig voorzitter van de VJF Kristof Van de Putte reageert op dezelfde dag als de schriftelijke reactie van D.B. Zijn reactie verschijnt in *De Standaard*. Hij wil als voorzitter zijn persoonlijke steun betuigen aan de judoka's die grensoverschrijdend gedrag meemaakten en hij zegt dat zo iets niet mag gebeuren.

Verder zegt hij dat hij verrast en niet verrast is. “Enkele verhalen zijn gekend, en op de meeste reageerde de federatie passend, andere verhalen zijn nieuw voor mij. De problemen die er vandaag nog zijn, moeten we aanpakken zodat atleten in een correcte omgeving hun dromen kunnen realiseren”, zegt hij in *De Standaard*.

Hij zegt dat hij diezelfde dag nog binnen de federatie de zaken zal bespreken. “Een aantal van de getuigenissen spreken over feiten van tien tot vijftien jaar terug, ondertussen zijn er al stappen ondernomen. Mijn eerste zorg is dan ook te kijken wat we vandaag nog kunnen en moeten doen, opdat dergelijke zaken niet meer kunnen voorvallen”, voegt hij eraan toe.

Van de Putte zegt ook dat de federatie al vaker sensibiliseringscampagnes voerde om correct met elkaar om te gaan en dat ze altijd optreedt, indien mogelijk. “Openheid is belangrijk. Waarschijnlijk zijn er atleten die nooit de stap zetten om een klacht in te dienen en bereikt ons niet alle informatie. Maar als feiten ons bekend zijn, dekken we die niet toe, integendeel. Onze tuchtraad sloot eerder al trainers uit”.

Op het verhaal van Leen wou Van de Putte nog niet reageren (Delepeleire, ‘Mijn coach had mij volledig in zijn macht’, 2017).

29 mei 2017: vergadering VJF

Maandag 29 mei, vier dagen na de oproep van Ann Simons om te getuigen, vergadert de Raad van Bestuur van de VJF drie uur lang om daarna met enkele initiatieven naar buiten te komen. De federatie erkent dat een ‘laagdrempelig aanspreekpunt’ nodig is om zo sneller in te spelen op signalen uit het werkveld. Hoe dat er moet uitzien, blijft echter onduidelijk. Kristof Van de Putte, voorzitter van de VJF, laat uitschijnen dat zo'n aanspreekpunt ook best boven de sportfederaties heen komt.

Nog maandagavond meldt de federatie dat ze een aantal preventieve en curatieve maatregelen uitwerkt. Concreet wil ze jonge atleten mentaal assertiever en weerbaarder maken (De Standaard, 2017) (Het Nieuwsblad, 2017).

Die laatste zin lokt een reactie uit van Liesbeth Kennes, zij werkt voor het Centrum Algemeen Welzijn (CAW) en is oprichtster van ‘Wij Spreken voor Onszelf’, een vereniging van en voor slachtoffers van seksueel geweld. In het *VTM Nieuws* zegt ze dat de VJF aan ‘victim blaming’ doet. “Je kunt er niet tegen zijn dat atleten weerbaar worden, maar nu lijkt het toch wel alsof de schuld ook mee bij hen wordt gelegd als het fout loopt. Dat is heel ongepast”, zegt ze (VTM Nieuws, 2017).

Verder meldt de federatie diezelfde dag nog dat met hun externe partners en met andere actoren binnen de sportwereld pleiten voor accurate acties die bijdragen tot het beoogde sportklimaat. De VJF wijst er ook nog op dat ze de afgelopen jaren al verschillende initiatieven nam rond grensoverschrijdend gedrag in samenwerking met het Internationaal Centrum Ethiek in de Sport vzw (ICES). Ze verwijst ook naar haar tuchtcommissie, een objectief en onafhankelijk orgaan bij wie de

leden klachten kunnen indienen. De federatie roept de slachtoffers van grensoverschrijdend gedrag dan ook op om problemen kenbaar te maken, zodat ze maatregelen kan nemen.

Tot het ontslag van D.B. kwam het op 29 mei niet. Uit vrees dat zijn ontslag op basis van verhalen in de media over oude feiten eenvoudig aanvechtbaar zou zijn, omdat er geen recente officiële klachten zijn.

De mededeling van de VJF vermeldt D.B. niet expliciet, maar schrijft dat de verklaringen van slachtoffers 'betrekking hebben op verschillende personen binnen en buiten de werking, en niet enkel op één persoon die nog actief is binnen de organisatie'. "De feiten waarover Ann Simons spreekt zijn in 2006 besproken in overleg met alle betrokken partijen, inclusief het BOIC", klinkt het nog. "De Raad van Bestuur wenst betrokken partijen opnieuw rond de tafel brengen alvorens verdere acties te ondernemen." (De Standaard, 2017) (Het Nieuwsblad, 2017).

31 mei 2017: VJF zet D.B. op non-actief

Op 31 mei concretiseert de VJF haar maatregelen. Ze zet D.B. voorlopig op non-actief. "De Vlaamse Judofederatie heeft, in overleg, besloten om de geïsoleerde coach preventief op non-actief te plaatsen. In het belang van een serieus en objectief onderzoek is deze maatregel nodig", klinkt het in een persbericht.

De federatie erkent die dag ook dat de drempel voor judoka's om bij haar eigen tuchtraad een officiële klacht in te dienen te hoog is. Daarom kondigt ze de oprichting aan van een nieuwe onafhankelijke ethische commissie om de meldingen in de media te onderzoeken. Die commissie moet de drempel verlagen. Ze krijgt ook een eigen e-mailadres: ethiek@vjf.be, waarlangs mensen hun verhaal kunnen doen zonder de officiële klachtenprocedure te volgen. De federatie roept op om de klachten goed te formuleren. "Dat is uiterst belangrijk om onze strijd tegen deze problematiek effectief aan te pakken." De ethische commissie is de enige die het e-mailadres zal gebruiken. De nieuwe commissie zal verder ook andere getuigen uitnodigen om de problemen te bespreken en zal een aanspreekpersoon integriteit aanstellen.

Verder wil de federatie ook de problematiek met klokkenluider Ann Simons bespreken. Ze wil met de ex-judoka spreken over de aanpak uit het verleden en de aanpak in de toekomst. Ze wil zo een nieuwe gedragscode schrijven (Van Belle, 2017).

12 september 2017: voormalig voorzitter VJF zegt judowereld helemaal vaarwel

Jacques Martens stopt als bestuurder van de VJF. Hij stopt als ondervoorzitter van de VJF, als voorzitter van de KBJB, als dossierbeheerder van de pedagogische commissie en als lid van de onderzoekscommissie. Martens was voorzitter van de VJF van 2005 tot 2016, hij was dus voorzitter tijdens de periode waarin de meeste schandalen zich voordeden.

Jacques nam in 2016 al afstand van het voorzitterschap en zegt dat na een inlooperperiode van anderhalf jaar van opvolger Kristof Van de Putte, de tijd rijp is om de fakkel volledig door te geven. Bovendien zegt hij hiermee een aanzet te geven tot de interne herstructurering van de VJF (VJF, sd).

14 oktober 2017: D.B. wordt ontslagen

In de week van 14 oktober verschijnt de vacature van 'Technisch Directeur Topsport' op de site van de VJF. D.B. vulde die job in sinds 2013 onder de naam 'High Performance Manager'. In mei zette de federatie D.B. op non-actief en in oktober krijgt hij ook effectief zijn ontslag.

De VJF zette zijn schorsing dus om naar een stopzetting van de samenwerking. Dat gebeurde volgens voorzitter Kristof Van de Putte niet vanwege de getuigenissen tegen hem. “Dit gebeurde in onderling overleg”, zegt hij aan *De Standaard*. “Zoals iedere organisatie heeft ook de VJF een manager nodig. Voor ons is het belangrijk dat we ons sportbeleid kunnen voortzetten. De trainers en atleten hebben sturing nodig. In het belang van de sport besloten we samen om de functie open te stellen.”

D.B. wil niet reageren op de stopzetting van de samenwerking. Zijn advocaat, Walter Damen zegt het volgende: “Het was nooit zijn bedoeling om de judofederatie te blokkeren. Het kostte de bond de afgelopen maanden behoorlijk wat geld om een functie te laten invullen door iemand die op non-actief stond en dus geen vorm kon geven aan het beleid. Dat is hiermee opgelost.”

Volgens Damen vertelde de federatie hem dat ze altijd tevreden was over het werk van D.B. en dat niemand een strafklacht tegen hem indiende. “Als dit allemaal achter de rug is, zijn we van plan om hem in ere te laten herstellen. We sluiten dan ook niet uit dat hij weer aan de slag gaat bij de federatie.” (Vanhecke, 2017).

Op dit moment vult Koen Sleenckx de functie Technisch Directeur Topsport in.

12 december 2017: RvB weigert hernieuwing vergunning Raoul Heirman

De Raad van Bestuur van de VJF weigert unaniem de aanvraag tot de vernieuwing van de vergunning van Raoul Heirman (Vlaamse Judo Federatie, 2017). Heirman is de trainer die judoka Leen jarenlang misbruikte (zie hoofdstuk 2.2 Pano-reportage ‘Vuil spel’).

27 januari 2018: K.B. moet voor rechter verschijnen

K.B., een andere omstreden coach, staat op 13 april 2018 terecht voor seksueel misbruik. Hij reageert zelf niet op de beschuldigingen. Zijn advocaat Jef Vermassen zegt alleen het volgende: “K.B. had geen misdadig inzicht.” (HLN, 2018).

17 maart 2018: Kristof Van de Putte stopt als voorzitter

Op de Algemene Vergadering op 17 maart 2018 maakt Kristof Van de Putte bekend dat hij stopt als voorzitter van de VJF, een officiële reden geeft hij niet. Ondervoorzitter Bart Demuynck neemt zijn taken over. Van de Putte zette zich veertien jaar vrijwillig in als bestuurder van de VJF (Vlaamse Judofederatie, 2018).

13 april 2018: parket vordert 40 maanden celstraf voor K.B.

Het parket Halle-Vilvoorde vordert een effectieve gevangenisstraf van 40 maanden tegen K.B. De voormalige trainer van de topsportschool zou verschillende judoka's hebben aangerand. Drie meisjes die hij trainde toen ze tieners waren, dienden klacht in tegen hem. Volgens de trainer waren twee van de drie meisjes verliefd op hem en ging het om een relatie. Zelf begrijpt B. het niet, dat zei hij in de rechtbank. “Bij één meisje is er nooit iets gebeurd. Bij de andere twee waren er afspraakjes, kusten en knuffelden we en masseerde ik hen, maar seks hebben we nooit gehad.” Hij zegt nog dat er nooit iets is gebeurd dat de meisjes niet wilden.

“Toen ze aangaven dat ze er niet langer gelukkig mee waren, dat ze zich niet meer goed voelden bij de relatie, toonde ik daar begrip voor en zijn we als vrienden uit elkaar gegaan”, gaat hij verder. Hij vindt het zeer spijtig dat ze klacht tegen hem indienden, want dat hij nooit kwaadaardige bedoelingen had en hen niet wilde beschadigen. Over een van die twee meisjes had hij wel een bedenking: “Zij wou stoppen met topsport, misschien heeft ze dit verhaal gebruikt als voorwendsel.”

Het parket reageerde met de woorden dat K.B. nog steeds geen enkel schuldbesef heeft en dat het niet om een afrekening gaat. Het parket wil met hem geen voorbeeld stellen. “Relaties in topsport mogen dan misschien ‘normaal’ zijn, hier gaat het wel om een man van in de dertig en meisjes tussen de veertien en de zestien jaar oud”, gaat substitute Mieke Thijssen verder. Ze vindt dat hij als trainer zelf stop had moeten zeggen en dat hij zijn gezag en vertrouwensband misbruikte om de meisjes te benaderen. “Hij heeft ze stap voor stap geïsoleerd om ze vervolgens op ongewenste en ongepaste manieren aan te raken. De meisjes geven allemaal aan dat ze zich daarbij ongemakkelijk voelden maar niet durfden te reageren.”

De verklaringen van de drie meisjes zijn bijna volledig gelijklopend en de psychiater die hen alledrie onderzocht, had het over een zeer perverse dynamiek waarbij hun trainer, een vertrouwenspersoon, de delicate relatie tussen beide misbruikte om essentiële grenzen te overschrijden.

Het parket zegt nog dat de meisjes voor hun topsportcarrière volledig afhankelijk waren van K.B., maar dat hij hun dromen vernielde. “Er waren in de loop der jaren verschillende waarschuwingen, die heeft hij in de wind geslagen en de therapie die hij sinds zijn voorlopige vrijlating heeft gevolgd, heeft duidelijk geen effect gehad.” Op 25 mei 2018 valt het vonnis (HLN.be, 2018).

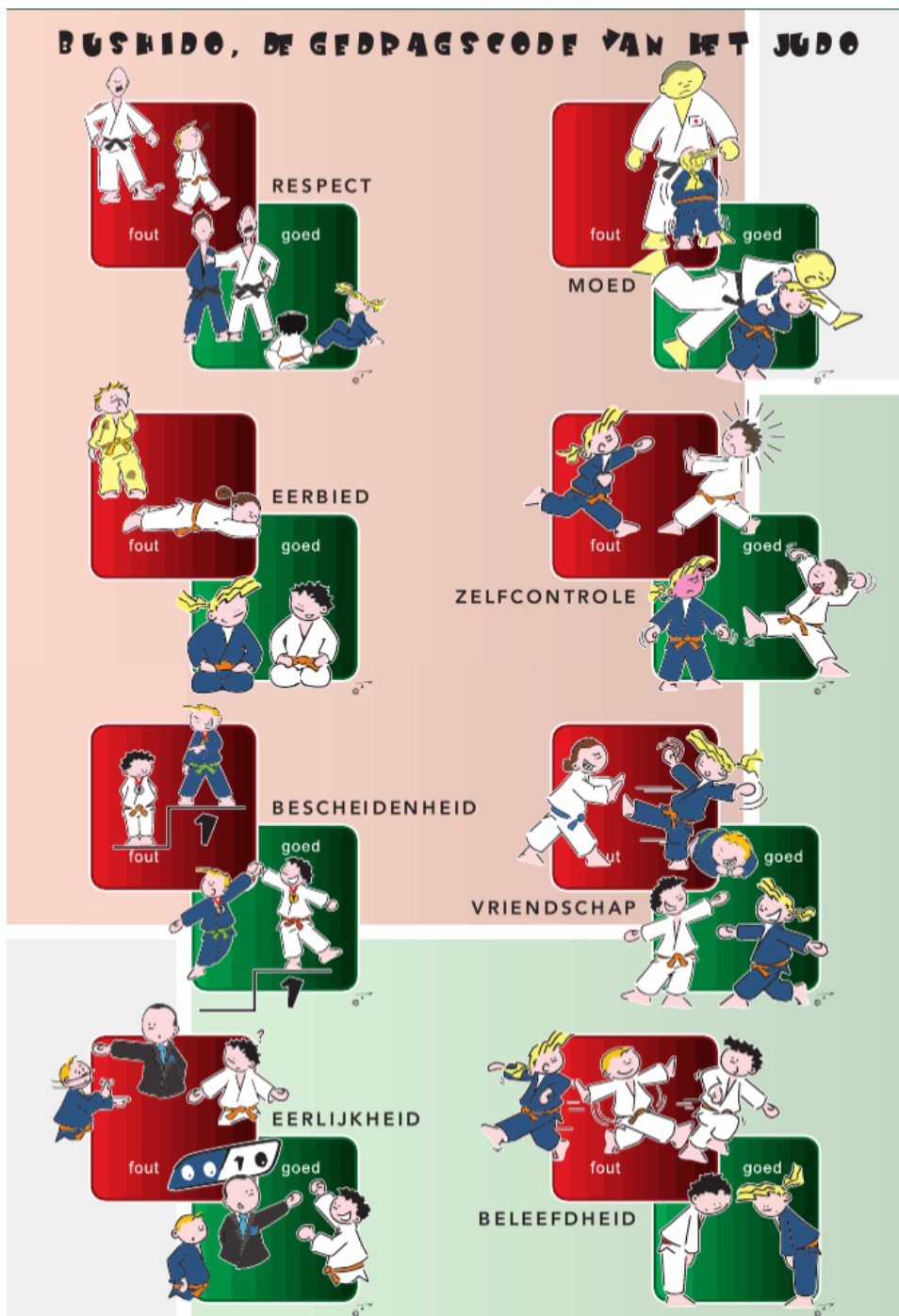
2.5 Beleidshervormingen VJF

Ongeveer een jaar na de reeks getuigenissen in de media heeft de VJF al heel wat actie ondernomen. Behalve mensen aan de kant schuiven, veranderde ze ook heel wat in haar beleid. Onder meer onder impuls van Vlaams minister van Sport Philippe Muyters, die zes verplichte maatregelen invoerde en een nieuw subsidieplan opstelde voor sportfederaties (zie eerder in deze bachelorproef hoofdstuk 1.3.2 Beleid in Vlaanderen).

Vooropgestelde beleidsdoelen 2017-2020

Een van de vooropgestelde beleidsdoelen voor de periode 2017-2020 is: **‘Levenslang gezond en ethisch verantwoord judo’**. De VJF voorziet tijdens die periode een doorlopende bewustmakingscampagne rond de acht ethische kernwaarden van het judo om zo een antwoord te bieden aan actuele maatschappelijke problemen. Die acht kernwaarden, ook wel *Bushido* genoemd, zijn:

respect, moed, eerbied, zelfcontrole, bescheidenheid, vriendschap, eerlijkheid en beleefdheid. Tot de bewustmakingscampagne behoren onder andere gratis posters voor de clubs met daarop gedragscodes. Verder verschenen in JudoContact, het driemaandelijks tijdschrift van de federatie, vier artikels over ethiek. Elk lid vanaf de leeftijd van zes jaar krijgt om de drie maanden het tijdschrift toegestuurd. Op figuur drie is te zien wat verscheen over ethiek in editie nummer één van JudoContact 2017. De volgende edities geven telkens meer uitleg over één item van de Bushido. Gedragscodes voor clubs worden pas in 2018 voorzien, net zoals een visuele drager voor Bushido (Vlaamse Judofederatie, 2017).

Figuur 3: De acht ethische waarden van het judo (Peter & Vlaamse Judofederatie, 2017).

De website van de VJF maakt sinds kort ook plaats voor het ethische aspect van de sport. Zo verwijst de site specifiek voor slachtoffers van seksueel grensoverschrijdend gedrag door naar het meldpunt

1712, Tele-onthaal, het VOICE-project en ook nog andere websites die hulp aanbieden. Voor clubs verwijst de website door naar de site van ICES waar het 'Sport met grenzen'-pakket te vinden is met daarin het Vlaggensysteem, een brochure met Beleidsinitiatieven en het raamwerk Lichamelijke en Seksuele Integriteit. Die drie hulpmiddelen worden ook kort beschreven op de site van de VJF (Vlaamse Judofederatie, sd). Hoofdstuk 1.3.2 in deze bachelorproef beschrijft het 'Sport met grenzen'-pakket.

De federatie plaatste ook een startdocument voor de gedragscode binnen judoclubs op haar website, zowel voor ouders, trainers als judoka's. Daarin is er een apart luik voor seksuele integriteit voorzien. Door die gedragscodes wil de VJF ouders, judoka's en trainers sensibiliseren op ethisch vlak (Vlaamse Judofederatie, sd). Hieronder het luik over seksuele integriteit in het startdocument voor de gedragscode binnen een judoclub.

- Judo is een contactsport. Clubs moeten dus ook extra aandacht schenken aan de seksuele integriteit van de judoka:
 - De begeleider moet zorgen voor een omgeving en sfeer waarbinnen de judoka zich veilig voelt.
 - De begeleider onthoudt zich ervan de judoka te bejegenen op een wijze die de judoka in zijn/haar waardigheid aantast én mag niet verder in het privéleven van de judoka door dringen dan nodig is voor het gezamenlijke gestelde doel.
 - De begeleider onthoudt zich van elke vorm van seksueel (macht)misbruik of seksuele intimidatie tegenover de sporter.
 - Seksuele handelingen en relaties tussen begeleider en jeugdige sporter tot zestien jaar zijn niet acceptabel en worden beschouwd als seksueel misbruik.
 - De begeleider mag de judoka niet op zodanige wijze aanraken dat de judoka en/of begeleider deze aanraking als seksueel of erotisch ervaart.
 - Hou rekening met wat de judoka als seksueel intimiderend ervaart; bijvoorbeeld iemand naar je toe trekken om te kussen bij begroeting en afscheid; je tegen de sporter aandrukken en andere ongewenste aanrakingen.
 - Functionele aanrakingen zijn toegestaan. De begeleider zorgt ervoor dat daar waar lichamelijk contact noodzakelijk en functioneel is voor de sportbeoefening, dat contact (aanrakingen) nooit verkeerd - in de zin van seksueel – kan worden geïnterpreteerd.
 - De begeleider onthoudt zich van seksueel getinte verbale intimiteiten.
 - De begeleider gaat tijdens de trainingen, stages en wedstrijden gereserveerd en met respect om met de judoka en met de ruimten waarin de judoka zich bevindt zoals kleedkamers. Je betreedt niet zonder aankondiging en niet zonder noodzaak de kleedkamer.
 - De begeleider heeft de plicht de judoka te beschermen tegen schade en (macht)misbruik als gevolg van seksuele intimidatie (Vlaamse Judofederatie).

Ook een '**Performant, krachtadig en efficiënt beleid**' is een vooropgesteld beleidsdoel in de periode 2017-2020. Zo ondertekende de federatie een inspanningsverbintenis met Sport Vlaanderen om zich extra in te zetten voor die onderdelen. Sinds september 2017 voert de VJF een open beleid. Ze publiceert met andere woorden op haar website het verslag van de Algemene Vergadering (jaarverslag). Ook de verslagen van de bijeenkomsten van de Raad van Bestuur en het financieel verslag zijn sindsdien online te vinden. Verder is er op de site sinds kort biografische informatie te vinden over

de bestuursleden van de VJF en staat ook de start- en einddatum van hun mandaat vermeld (Vlaamse Judofederatie, 2017).

Vanaf 2018 vindt er een jaarlijkse bespreking en evaluatie van de organisatie plaats op basis van de code 'goed bestuur' van minister Muyters. De RvB evalueert. Tegen de start van het kalenderjaar 2018 herdefinieerde de VJF de taken, de samenstelling en de bevoegdheden van de RvB, commissies en het personeel. De federatie paste haar beleid zo aan dat er geen belangenvermenging meer mogelijk is. Zo kan een lid van de RvB bijvoorbeeld geen Technisch Directeur Topsport meer zijn. Ze deed ook een gerichte en open oproep naar nieuwe bestuurders.

Tegen de start van sportseizoen 2018-2019 zijn ook de taken, de samenstelling en de bevoegdheden van de vijf provinciale comités geherdefinieerd waar nodig. De federatie stelde dus gedragscodes voor de provinciale bestuurders op (Vlaamse Judofederatie, 2018).

Dankzij die aanpassingen, krijgt de federatie extra subsidies van de Vlaamse Overheid. Onderzoek een jaar na de invoering van de code goed bestuur wijst uit dat twee derde van de sportfederaties al slaagt voor die code. Ook de VJF zit bij die geslaagden (Demuyne, 2018).

Na de mediastorm beseft de VJF dat een woordvoerder geen overbodige luxe zou zijn. Jasper Lefevere, ex-topjudoka, neemt die functie op zich. Hij is sinds 24 april 2018 en tot 2024 dossierbeheerder pers, communicatie, marketing en promotie. De federatie is momenteel nog op zoek naar een communicatiemedewerker om Lefevere bij te staan.

Verder beslist de RvB om tweemaal per jaar (een keer bij de start van het seizoen en een keer bij de start van het kalenderjaar) een overzicht van de geschorste VJF-leden te verspreiden via de nieuwsbrief.

De RvB beslist ook om alle straffen, van zodra ze zijn uitgesproken, te publiceren in het officieel orgaan van de federatie of ze via de clubniewsbrief te communiceren. Die nieuwsbrief is ook te vinden op de website. Voor meerderjarige atleten wordt de volledige benaming met vergunningsnummer vermeld; voor minderjarige atleten worden enkel de initialen in combinatie met het vergunningsnummer vermeld.

De RvB paste ook haar Huishoudelijke Reglement aan. Vanaf nu kan alleen de RvB een vergunning uitreiken, hernieuwen of intrekken. De RvB kan ook een lid-vergunninghouder uitsluiten nadat ze een betrokken lid hoorden. Elke keer wanneer de veiligheid van andere leden-vergunninghouders in gevaar is of wanneer de federatie ernstige schade dreigt op te lopen kan de RvB de betrokken lid-vergunninghouder schorsen in afwachting van de beslissing over een uitsluiting. De RvB kan bij het binnenkomen van een klacht in alle omstandigheden en dit tot de uitspraak van de tuchtcommissie een voorlopige schorsing opleggen nadat ze een betrokkene hoorde. De RvB moet die beslissing wel motiveren door een dringende noodzakelijke omstandigheid (Vlaamse Judo Federatie, 2017).

2.6 Evaluatie beleid VJF

De getuigenissen die in mei 2017 naar boven komen, tonen aan dat de VJF er in het verleden niet in slaagde om krachtig op te treden tegen seksueel misbruik. Zo klaagde Niki Heylen al in 2004 en Ann Simons al in 2006 over het gedrag van D.B. bij de federatie. Dat leidde wellicht in 2006 tot zijn ontslag, maar in 2013 neemt de VJF hem opnieuw in dienst, ook al weet ze van zijn kwalijke reputatie. Eind mei 2017 schreeuwt de publieke opinie om een ontslag. Na zes dagen beslist de VJF op B. op non-actief te zetten. Een ontslag komt er pas in oktober.

De huidige voorzitter van de VJF, Bart Demuyneck verklaart die beslissing: “Hij werd veroordeeld door de media nog voor hij een proces had gekregen”, vertelt de huidige voorzitter van de judofederatie, Bart Demuyneck. “Moesten we hem op de brandstapel plaatsen en verbranden omdat iemand beweert dat hij een heks is? Er waren geen bewijzen en er was nog geen sprake van een onderzoek. Toch verwachtte iedereen van ons een ontslag. Ik vond dat toen deontologisch onverantwoord.” Begin oktober gaan D.B. en de federatie in onderling overleg uit elkaar. “Tot op de dag van vandaag zijn er nog steeds geen officiële klachten tegen hem. We hebben als federatie dus geen spijt dat we hem in mei niet op straat hebben gezet”, aldus Demuyneck.

Een judoka getuigde onder de schuilnaam *Nele* in *De Standaard* en legt uit dat ze zeven jaar geleden al klaagde over trainer K.B. Daarop besliste de federatie om de samenwerking tussen de trainer en de topsportschool stop te zetten, toch mocht hij privé judoka's blijven trainen. Ook daar heeft voorzitter Demuyneck een uitleg voor. “De beslissing om hem toen niet te schorsen, namen we op basis van de toen door ons gekende feiten. Het was op dat moment de enige beslissing die we konden nemen. Af en toe hoorden we wel geruchten over hem, maar op basis daarvan kunnen we niemand schorsen. We hadden gewoonweg te weinig info. Toen hij startte met privétrainingen hebben we als federatie wel de ouders ingelicht van de judoka's die hij trainde. We vertelden hun eerlijk de reden waarom we de samenwerking met de topsportschool hadden stopgezet.”

Intussen legden drie judoka's klacht neer tegen K.B. Op 25 mei 2018 valt het vonnis. “Op dit moment heeft hij geen vergunning meer. De federatie stelde zich trouwens burgerlijke partij in het onderzoek”, legt Demuyneck uit.

Ook Leen doet in mei 2017 haar verhaal in *De Standaard*. De judoka werd van haar veertiende tot haar twintigste regelmatig verkracht door haar judocoach. Het gerecht veroordeelde de trainer in kwestie tot een celstraf. Maar Leen moest hem tot een half jaar geleden nog steeds naast haar dulden op de judomat. “Als je weet dat een trainer veroordeeld is, haal je hem toch van de mat?”, zei ze in *De Standaard*.

Demuyneck legt uit waarom de trainer nog op de mat stond. “Als organisatie licht het gerecht je niet automatisch in over de straf van een van de leden. We wisten van niets. Achteraf hoorden we geruchten ja, maar ons daarop baseren zou fout zijn. Er ging een behoorlijke tijd over voor we de juiste informatie kregen. Bovendien was er nog een tweede moeilijkheid. De rechtbank gaf hem een straf van vier jaar, die in mei 2017 al voorbij was. Mogen wij hem als federatie dan levenslang straffen?”

Intussen paste de VJF haar reglement aan en weigert ze om de vergunning van de trainer in kwestie te vernieuwen. “We konden als Raad van Bestuur altijd al judoka's schorsen”, vertelt Demuyneck. “Maar daarvoor moeten we wel een goede motivatie hebben en dat juridisch ook voor een stuk onderbouwen. Dankzij de aanpassing in ons reglement kunnen we nu vergunningaanvragen weigeren

wanneer iemand zich niet houdt aan de normen en de waarden van onze vereniging.” (Demuyneck, 2018)

Bovenstaande uitleg van voorzitter Bart Demuyneck toont dat de VJF niet bij machte was om krachtig op te treden. Mede door een gebrek aan informatie, maar ook omdat het beleid niet op punt stond. Intussen paste ze haar beleid aan en schoof ze de rotte appels aan de kant. Ze besteedt aandacht aan sensibilisering en preventie van seksueel misbruik en de RvB kan sneller leden van de VJF een schorsing opleggen.

Een jaar na de invoering van de code goed bestuur behoort de VJF tot de geslaagde federaties op vlak van goed bestuur (dat een luik seksuele integriteit bevat). Ook daarmee toont ze dat ze aandacht heeft voor SGG. Al kan het ook nog beter.

Zo is het wetenschappelijk bewezen, zoals te lezen is in hoofdstuk 1.2.3. van deze bachelorproef, dat in culturen met een grote genderongelijkheid meer SGG voorkomt. Dat is ook een punt van kritiek van criminologe en experte seksueel misbruik Tine Vertommen. Zij vindt dat de VJF haar Raad van Bestuur moet aanpassen om te tonen dat ze het thema echt serieus neemt (Vertommen, Seksueel misbruik in de sport, 2018).

Die Raad van Bestuur bestaat momenteel nog uit acht mannen en slechts één vrouw. Maar voorzitter Demuyneck wil daar iets aan veranderen, al heeft hij nog geen concrete oplossing. “Niet alleen op ethisch vlak. Ook om samen te werken, vind ik het een meerwaarde om een mix van mannen en vrouwen te hebben. We vragen aan vrouwen om zich kandidaat te stellen en we proberen hen te stimuleren, maar we krijgen maar geen kandidaturen. Daarom zijn we momenteel op zoek naar manieren om de functie aantrekkelijker te maken voor dames. Hoe kunnen we hen stimuleren zonder te vervallen in verplichtingen zoals een quotum, alle suggesties zijn welkom.” (Demuyneck, 2018)

3 Ethische commissie binnen de VJF

De VJF richt eind juni 2017, een maand na de reeks getuigenissen, een ethische commissie (EC) op. Die ethische commissie is een onafhankelijk orgaan van drie experts met twee grote doelen. Ten eerste wil ze een laagdrempelig aanspreekpunt zijn voor sporters. Ten tweede wil ze op basis van alle meldingen beleidsadviezen formuleren aan de Vlaamse Judofederatie.

3.1 Taakomschrijving

De VJF kreeg in de media het verwijt dat ze niet bereikbaar en niet laagdrempelig genoeg was voor slachtoffers van seksueel misbruik. Judoka's waren bang om hun verhaal bij de federatie te doen. Vanuit dat standpunt richt de VJF eind juni 2017 een onafhankelijke ethische commissie. Na een startvergadering een week eerder, is de commissie sinds 26 juni 2017 actief (Poppelmonde, 2017).

De commissie heeft twee grote doelen. Ten eerste wil ze een laagdrempelig aanspreekpunt zijn voor sporters. Ze wil alle meldingen rond ethisch verantwoord sporten opvolgen en behandelen en ook concrete actieplannen bespreken met de melder zelf. Ze wil luisteren naar slachtoffers en hen informatie geven.

Ten tweede wil ze op basis van alle meldingen beleidsadviezen en acties formuleren aan de Vlaamse Judofederatie. Die adviezen kunnen gaan over ontwikkelen van tools, uitwerken van informatiebeleid en informatievorming, preventieve en reactieve acties, aanpassen reglementeringen (VJF, sd). De EC richt zich zowel tot de VJF, als tot clubs en vergunninghouders.

3.2 Samenstelling

De Raad van Bestuur van de VJF duidde drie vaste leden aan. Die drie zetelen voor een periode van vier jaar in de commissie. De commissie zelf koos dan een 'Aanspreekpunt Integriteit' (API). Die API moet een snel en toegankelijk aanspreekpunt zijn voor personen die SGG willen melden.

Bart Meganck, raadsheer bij het Hof van Beroep in Gent, is de voorzitter. Hij is ook lid van diverse commissies binnen de sport zoals het Belgische arbitragehof en het Vlaams dopingtribunaal. Hij is ook een ex-atleet (atletiek). Naast hem zetelen sportpsychologe Caroline Jannes en judoka Evert Zinzen in de commissie. Het drietal heeft nooit een bestuursmandaat binnen de VJF uitgeoefend en diende een bewijs van goed gedrag en zeden in bij de VJF.

Jannes is de Aanspreekpersoon Integriteit (API). Ze is als sportpsychologe voorzitzer van de Vlaamse Vereniging voor Sportpsychologie, ze is experte topsport en grensoverschrijdend gedrag en ze is ook API en lid van de ethische commissie van de Gymnastiekfederatie (VJF, sd). Als API is Jannes direct te contacteren via het e-mailadres ethiek@vjf.be.

Bij de API kunnen zowel sporters als ouders, trainers, begeleiders of andere betrokkenen van een judoclub terecht met een vraag, een vermoeden of een klacht over fysiek of seksueel grensoverschrijdend gedrag, pestgedrag, of andere ethische kwesties. De API zal vervolgens de melder wegwijs maken, met gepaste informatie, advies of doorverwijzing. De ethische commissie zal daarna elke vraag of melding behandelen. Bij ernstige aanwijzingen van grensoverschrijdend gedrag verwijst de commissie door naar deskundigen (VJF, sd).

Zinzen is hoofddocent aan en vertrouwenspersoon van de Vrije Universiteit Brussel (VUB) en hij is medeoprichter van het meldpunt voor grensoverschrijdend gedrag aan de VUB. Hij is zelf ook een judoka. Els De Waegeneer, voorzitzer van de Ethische Adviesraad Fros & Sporta, is plaatsvervangend

lid. Ze is onderzoeker ethisch sportklimaat, ethische codes en matchfixing aan de UGent en heeft een doctoraat over fair play en ethische codes in sportorganisaties achter de rug. De ethische commissie kan ook andere domeinexperten uitnodigen in functie van de te behandelen zaken (VJF, sd).

3.3 Werking

Aanspreekpersoon Integriteit (API)

Op 19 februari 2018 en 14 maart 2018 vonden twee opleidingsdagen voor federatie-API's plaats in Gent en in Antwerpen. Daarop waren Caroline Jannes en Sylvia Buysens aanwezig. Buysens is de verantwoordelijke ethiek van de federatie en staat in nauw contact met Jannes. Wanneer Jannes bijvoorbeeld een melding krijgt over een ruzie in een club tussen een ouder en een trainer schakelt ze Buysens in. Over meldingen van SGG meldt Jannes niets aan Buysens.

Zelf richt de VJF een API-opleiding in voor club-API's. Caroline Jannes leidt een provinciale toer in mei 2018. Jannes gaat langs in Gent, Antwerpen, Leuven en Brugge en tijdens de toer licht ze de huidige stand van zaken rond ethiek in het judo toe. De deelnemers krijgen inzicht in de bestaande tools om ethiek in hun club te vergroten zoals het aanstellen van een aanspreekpunt integriteit in de club, info bij het opmaken van actieplannen en het opstellen van een gedragscode. Verder krijgen de deelnemers uitleg over het vlaggensysteem. Jannes beantwoordt er ook de praktische en theoretische vragen die clubs hebben. Alle clubbestuurders en trainers die aangesloten zijn bij de VJF kunnen vrijwillig deelnemen (Vlaamse Judofederatie, 2018).

Bij elke melding neemt de API persoonlijk contact op met de melder en heeft ze een gesprek met de hem/haar. Dat kan elektronisch, telefonisch of persoonlijk na afspraak. Die meldingen komen rechtstreeks binnen bij Jannes via het e-mailadres ethiek@vjf.be dat zij beheert. Ze bespreekt daarna alle meldingen ook met de andere leden van de ethische commissie. Dat kan kort na de melding of tijdens de zittingen van de commissie.

De ethische commissie onderneemt dan verdere acties binnen een specifiek meldingsdossier en volgt het verdere verloop van de melding op. Acties kunnen zijn: uitnodiging van de melder voor bespreking met de leden van de ethische commissie, verdere contacten laten verlopen via de API, doorverwijzen voor strafrechtelijke of tuchtrechtelijke klacht, maar ook aanwijzen van mogelijkheden van psychologische of sociale hulpverlening, onderzoeken van mogelijkheden van bemiddeling en doorverwijzing.

Jannes maakt de melder ook steeds duidelijk dat een melding via de API geen tuchtrechtelijke of strafrechtelijke klacht is. Het nut van de API is immers precies het aanwijzen van de passende weg om gevolg te verkrijgen voor een melding of bekommernis. De API of de ethische commissie hebben niet zelf de bevoegdheid om meldingen als klachten aanhangig te maken (Vlaamse Judofederatie, 2018), (Jannes, 2018).

Meldingen

Dat de EC laagdrempelig genoeg is, bewijst het aantal meldingen. Volgens voorzitter Bart Meganck zijn het er al meer dan twintig. De commissie verstrekt geen informatie over concrete meldingen of dossiers over grensoverschrijdend gedrag, ook niet aan VJF-bestuurders. Ze werkt wel samen met de federatie, eventueel via de verantwoordelijke ethiek, om algemene klachten rond de clubwerking aan te pakken. Verder trekt ze algemene lessen uit de ervaringen met concrete dossiers, maar de commissie zal nooit verwijzen naar een concreet dossier op een wijze dat de federatie of anderen de betrokkenen kunnen identificeren.

Met de laagdrempeligheid zit het dus goed, maar er is ook nog werk aan de winkel. De commissie heeft nog het gevoel dat de meldingen die bij hen terechtkomen onvoldoende doorstromen naar de tuchtcommissie. Ze is geen doorgeefluik, daar moet ze nog iets op vinden. De EC geeft geen gevoelige informatie over een melder door, die is vertrouwelijk en blijft binnen de EC. Maar ze licht de tuchtcommissie wel in over de pleger. Volgens Meganck moet SGG worden bestraft met de klassieke tuchtsancties, want uiteindelijk is het ook een tuchtfeit. Dat gebeurt op dit moment nog niet.

De commissie wil meldingen als officiële klachten dus nog meer stroomlijnen door eventueel een of ander loket te voorzien waarna een (tucht)dossier kan worden opgestart.

Gezien de meldingen soms eerder vaag zijn, of geen betrekking hebben op duidelijk te omschrijven tuchtfeiten of omdat het soms over oude feiten gaat, wil de commissie een specifiek (tucht)orgaan bevoegd maken om na te gaan of er ernstige aanwijzingen van tuchtfeiten zijn. Zo kan vermeden worden dat sporters of enige andere leden verontrust worden met een effectieve tuchtrechtelijke vervolging bij elke melding van feiten waarvoor geen ernstige aanwijzingen zijn.

Een snellere behandeling van dat soort feiten zorgt ervoor dat de meldingen niet blijven hangen en dat de melders ze dus niet periodiek kunnen oprakelen. Op die wijze kan de EC het verwijt opvangen *“niets gedaan te hebben met/aan de meldingen”* (Vlaamse Judofederatie, sd) (Meganck, 2018).

Adviezen en acties

Begin maart 2018 gaf de EC voor het eerst adviezen aan de VJF. Hieronder een overzicht van die adviezen. De raadgevingen waar een vinkje naast staat, voerde de VJF al uit.

- Onafhankelijk e-mailadres om de vertrouwelijkheid en de onafhankelijkheid te garanderen aan potentiële melders waar alleen de API toegang tot heeft **✓**

Intussen bestaat het e-mailadres ethiek@vjf.be dat API Caroline Jannes beheert. Ze kocht ook de domeinnaam @ethischecommissie.com die momenteel nog niet in gebruik is. Binnenkort komt daar verandering in. De bedoeling van het e-mailadres is dat melders die Jannes niet volledig vertrouwen meteen de volledige ethische commissie kunnen bereiken.

- Een duidelijk kenbaar aanspreekpunt voor alle meldingen **✓**

Op dit moment is het enige meldpunt voor (S)GG ethiek@vjf.be. De VJF moet dat enige meldpunt wel nog verder promoten bij de clubs en leden. De federatie is ook op zoek naar een communicatieverantwoordelijke om, indien nodig, derden te woord te staan en om zo Jasper Lefevere bij te staan.

- Ethische commissie aanstellen en kenbaar maken in het veld **✓**

De API staat in contact met de verantwoordelijke ethiek binnen de VJF. Op 18 maart 2018, tijdens de Algemene Vergadering stelde de ethische commissie zichzelf voor. Verder waren de API en een advocaat van de federatie aanwezig op het Doorstartmoment SGG op 19 februari 2018, waar Philippe Muylers de zes verplichte maatregelen toelichtte. Ook op de tweedaagse opleiding voor API's was Caroline Jannes samen met de verantwoordelijke ethiek van de VJF aanwezig. De twee organiseerden ook de provinciale toer rond ethiek. Daar waren 61 bestuursleden/trainers aanwezig.

- Tuchtreglement en tuchtprocedure afstemmen op (S)GG, structuur tuchtcommissie aanpassen, bezetting doorlichten (is ze nog voldoende onafhankelijk, deskundig en voldoende affiniteit met de sport?) **✓**

De ethische commissie voorziet gepaste maatregelen die worden opgenomen in het huishoudelijke reglement zodat de federatie kan optreden tegen een lid waartegen een klacht loopt. De VJF paste ook haar bestaande gedragscodes aan, ze voegde SGG toe aan haar posters en zorgde voor een voorbeeldgedragscode waarin SGG is opgenomen voor clubs. Verder bekijkt de federatie of er een beloning mogelijk is voor clubs die ethisch goed bezig zijn. In JudoContact is een strip voorzien rond SGG.

- Tuchtreglement aanpassen aan modeltuchtrecht Sport Vlaanderen **X**

Sport Vlaanderen gaf advocatenbureau Stibbe de opdracht om een modeltuchtrecht op te stellen als voorbeeld voor de sportfederaties. Dat model is nog niet af, de ethische commissie volgt het op.

- Onafhankelijk overkoepelend tuchtorgaan, sportfederaties moet samenwerken zoals ze ook deden bij Vlaams Doping Tribunaal (structuur is er al, maar nog geen luik SGG) **X**
- Aanstellen van lokale club-API's, VJF moet systeem opzetten waarin opleiding club-API zit en de federatie moet de jaarlijkse aanstelling en registratie van de club-API's opvolgen. Clubs die het moeilijk hebben om API aan te stellen, moeten tijdelijk ondersteuning krijgen van de federatie-API. **✓/X**

Caroline Jannes en Syliva Buysens organiseerden een provinciale toer met als bedoeling club-API's te vormen en aan te stellen. De federatie beloont clubs die al een lokale API hebben door het Jeugdjudofonds. De opleiding van de API's telt ook mee als verplichte bijscholing coach. De federatie is bezig met het uitwerken van een label 'ethische club'. In de clubdatabase is een veld voorzien om de club-API te registreren. Eind 2018 zal de federatie de clubs die nog geen API hebben, opvolgen. Maar het is een werk van lange adem, op dit moment zijn er nog maar enkele clubs met een API.

- Feiten melden aan de federatie-API, die bepaalt ook de ernst van de feiten, de federatie moet duidelijk maken welke feiten kunnen worden gemeld aan de federatie-API **✓**

Tijdens de provinciale toer maakten Jannes en Buysens duidelijk welke feiten clubs kunnen melden aan de federatie-API.

- De VJF moet het vlaggensysteem nog meer promoten **✓**

Opnieuw tijdens de provinciale tour promootten Jannes en Buysens het vlaggensysteem.

- Bushido moet integraal deel uitmaken van de trainersopleiding en van de opleiding van de leden van de tuchtcommissie **✓/X**

De volgende JudoContacten besteden nog meer aandacht aan de Bushido. De VJF bespreekt de mogelijkheid met de Vlaamse Trainersschool (VTS) om een deel van Bushido op te nemen in de initiatorcursus. Verder is de federatie bezig met het bedenken en uitwerken van oefeningen voor judoka's rond Bushido, bijvoorbeeld een gezelschapsspel.

- Ethische luik moet zichtbaar zijn op de startpagina van de website van den VJF, momenteel zit dat luik nog verstopt onder de link clubs **✓/X**

De VJF-website zit momenteel structureel zo in mekaar dat men geen extra thema in het menu kan steken bovenop de vier structuurblokken. De federatie bekijkt wel of het mogelijk is om ethiek zichtbaarder te maken met de huidige structuur van de website.

- Een procedure bepalen voor doorverwijzen van meldingen, sommige meldingen gaan bijvoorbeeld over dezelfde persoon. De EC kan er zelf niet voor zorgen dat de tuchtcommissie een zaak behandelt, want ze mag geen details over meldingen verspreiden. Maar de leden van de EC kunnen hun ogen niet sluiten voor bepaalde meldingen, op gevaar zich schuldig te maken aan schuldig verzuim of minstens niet te voldoen aan hun burgerplicht. **X**

De ethische commissie stelt zelf een plan op rond doorverwijzing naar de tuchtcommissie, ook de verantwoordelijke ethiek van de VJF kan hierbij betrokken worden.

- Reglementering clubs aanpassen aan het vernieuwde huishoudelijke reglement van de federatie **v/X**

De VJF blijft zoeken naar beloningen voor clubs die zich inzetten voor ethische thema's. Verder is ze op zoek naar ethische, actuele, judo gerelateerde items om een bijscholing rond te verzorgen (Vlaamse Judo Federatie, sd).

- Een verplichte bijscholing voor alle contractueel verbonden trainers is een absolute noodzaak om hen de signalen te leren herkennen en zich beter voor te bereiden op mogelijke gevallen van aanraking met situaties m.b.t. SGG. Jasper Lefevere bekijkt als dossierbeheerder topsport of het volgen van een mediatraining voor trainers zich verder opdringt. **X**
- Betere communicatie **v**
 - Online registratie leden-clubs deelname opleiding (uitbreiding database)
 - JudoContact nr. 2/2018 : opname thema ethiek in laagdrempelige taal
 - Bij aanwerving communicatiemedewerker samen bekijken of de strip van Kim&Ono die in elke JudoContact verschijnt te herwerken (Vlaamse Judofederatie, 2018) (Jannes, 2018)

3.4 Evaluatie ethische commissie

Snel na de oprichting van de ethische commissie krijgt ze al kritiek in de pers, er wordt getwijfeld over de slagkracht van de commissie. Bepaalde bronnen vrezen dat het adviesorgaan weinig invloed zal hebben op het beleid van de VJF (Poppelmonde, 2017). Een jaar later blijkt die slagkracht best mee te vallen. Van de vijftien adviezen die de EC in maart 2018 gaf aan de VJF zijn er intussen zeven in orde, vier bijna in orde of daar wordt alvast hard aan gewerkt en vier adviezen zijn nog niet in orde. Voor de adviezen die de VJF nog niet volgde, is telkens een goede uitleg. Ondanks dat de EC geen verplichtingen kan opleggen aan de VJF, luistert de federatie tot nu toe dus behoorlijk goed naar de adviezen van de commissie.

Een goede API moet zich kenbaar maken en heel bereikbaar zijn. Iedereen moet weten wie die persoon is. Een e-mailadres alleen is niet voldoende, hij of zij moet rondgaan in de clubs, moet zelf aan de slag gaan en initiatief nemen. Zo omschrijft Tine Vertommen een goede API en maakt ze duidelijk dat de lat hoog ligt voor hem of haar (Vertommen, Seksueel misbruik in de sport, 2018).

Binnen die ethische commissie fungeert sportpsychologe Caroline Jannes als API. Zij gaat uitstekend met die druk om en heeft net een provinciale toer rond ethiek achter de rug. Die toer hield vier sessies in waar clubs info kregen over het vlaggensysteem, over de federatie-API, over een club-API enzovoort. In totaal kwamen 61 trainers en bestuursleden naar de infoavonden. Jannes neemt als API ook met elke melder persoonlijk contact op en is dus volop bezig met zich kenbaar te maken.

Een andere kritiek of twijfel waar de commissie mee te maken kreeg, was haar geloofwaardigheid. Annelies deed, zoals vermeld in 2.2 in deze bachelorproef, in november 2017 een mislukte aangifte via het e-mailadres ethiek@vjf.be. Er liep toen iets mis, haar melding bleek niet anoniem, veilig en discreet. Intussen loste de federatie dat probleem op en is de EC laagdrempelig genoeg voor slachtoffers. Dat bewijst het aantal meldingen, volgens de voorzitter van de commissie, Bart Meganck zijn het er al meer dan twintig.

Al is er ook nog werk aan de winkel. Zo kan het doorstromen van meldingen richting de tuchtcommissie nog beter en moet de commissie de federatie nog bijstaan om een aantal van haar adviezen te vervullen, maar daar is ze volop mee bezig.

Een ethische commissie dus met een sportpsychologe als API, een juridische specialist als voorzitter en ook nog met de ervaring van Evert Zinzen, de vertrouwenspersoon van de Vrije Universiteit Brussel (VUB) en de medeoprichter van het meldpunt grensoverschrijdend gedrag aan de VUB. In theorie een sterke drieland en ook in de praktijk tonen ze intussen hun bekwaamheid. De commissie vervult haar twee belangrijkste taken: een laagdrempelig aanspreekpunt zijn en adviezen geven aan de VJF.

Conclusie

De getuigenissen die in mei 2017 naar boven komen over seksueel misbruik in het judo, tonen aan dat de Vlaamse Judofederatie er niet in slaagde om krachtig op te treden tegen seksueel misbruik. Veel verhalen gaan over jaren geleden en enkele slachtoffers kaartten toen al het probleem aan bij de VJF. Ondanks die meldingen van jaren geleden past de federatie pas nadat ze in het oog van een mediastorm kwam haar beleid aan. Ook op internationaal vlak zien we dat fenomeen terugkeren. Mediabelangstelling voor seksueel misbruik en voor de slachtoffers ervan blijkt ook daar een katalysator voor verandering in het beleid, denk maar aan de zaak Ooms in Nederland (besproken in 1.2.3).

Al van bij de start van het onderzoek was het duidelijk dat het probleem niet alleen bij de VJF lag, maar dat het eigenlijk al internationaal start. Tot op vandaag is er op internationaal vlak nog geen regelgeving die landen verplicht om preventiemaatregelen in te voeren. Er is in heel wat EU-lidstaten nog geen nationaal beleid tegen seksueel misbruik in de sport te bespeuren. Nochtans toont internationaal onderzoek al jaren aan dat seksueel misbruik in de sport een probleem is. Er ontstonden wel al Europese richtlijnen rond SGG, maar die volstaan niet. Er zijn dwingendere maatregelen nodig.

Ook in Vlaanderen was er tot voor kort geen verplicht beleid tegen SGG in de sport. Nochtans staat het thema al sinds 2012 op de Vlaamse sportagenda. Zowel op Europees als op Vlaams vlak komen wel steeds dezelfde aanbevelingen naar voor. Dit zijn de meest terugkerende actiepunten: een beleid rond SGG ontwikkelen, opvolgen en evalueren, samenwerken en richtlijnen rond gedrag ontwikkelen.

In februari 2018 verplicht Vlaams minister van Sport Philippe Muyters (N-VA) zes maatregelen in de lijn van die terugkerende actiepunten. Hij verplicht sportfederaties om een aanspreekpersoon integriteit aan te stellen, een handelingsprotocol en een gedragscode op te stellen, een adviesfunctie rond ethische vraagstukken in te richten, een tuchtrechtelijk systeem te ontwikkelen en hij wil continue aandacht voor preventie, vorming en sensibilisering.

Een jaar eerder al voerde hij een nieuw sportfederatiedecreet in met een code 'goed bestuur', waarin een luik rond seksuele integriteit zit. Na een jaar wijst onderzoek van de Vlaamse Overheid uit dat twee derde van de Vlaamse sportfederaties het goed doet op dat vlak, ook de VJF zit bij de geslaagden. Muyters stimuleert met zijn beleid dus de strijd tegen SGG in de sportsector en is met zijn verplichte maatregelen een van de pioniers in Europa. Maar ook op internationaal vlak is er beterschap. Denk maar aan de Europese financiering van het VOICE-project.

Intussen paste de VJF Muyters verplichte maatregelen toe en schoof ze ook de rotte appels aan de kant. Ze besteedt aandacht aan sensibilisering en preventie van seksueel misbruik en de Raad van Bestuur van de federatie kan sneller leden een schorsing opleggen.

Niet alleen door een gebrek aan een goed beleid, maar ook omdat de VJF niet laagdrempelig genoeg was voor slachtoffers, slaagde ze er niet in om krachtig op te treden tegen SGG. Mede door een gebrek aan informatie kon ze in het verleden plegers niet schorsen. Dat gebrek aan informatie was hun eigen schuld, daarom richtte ze in juni 2017 een ethische commissie (EC).

Die commissie moet een laagdrempelig aanspreekpunt zijn voor sporters. Ten tweede moet ze op basis van alle meldingen beleidsadviezen formuleren aan de Vlaamse Judofederatie. Dat ze laagdrempelig genoeg is, bewijst het aantal meldingen die ze al kreeg. Volgens de voorzitter van de EC, Bart Meganck zijn het er al meer dan twintig.

In maart 2018 deed de commissie vijftien aanbevelingen aan de VJF. Intussen zijn er zeven in orde, vier bijna in orde of daar wordt alvast hard aan gewerkt en vier adviezen zijn nog niet in orde. Voor de adviezen die de VJF nog niet volgde, heeft ze telkens een goede reden. Ondanks dat de EC geen verplichtingen kan opleggen aan de VJF, luistert de federatie tot nu toe dus behoorlijk goed naar de adviezen van de commissie.

Binnen de EC fungeert sportpsychologe Caroline Jannes als API. Zij is volop bezig met zich kenbaar te maken binnen de judowereld en ze heeft net een provinciale toer rond ethiek achter de rug. Die toer hield vier sessies in waar clubs info kregen over het vlaggensysteem, over de federatie-API, over een club-API enzovoort. In totaal kwamen 61 trainers en bestuursleden naar de infoavonden. Jannes neemt als API ook met elke melder persoonlijk contact op en profileert zich zo als heel laagdrempelig.

De VJF is dus op goede weg, maar er is ook nog werk aan de winkel. Zo is het wetenschappelijk bewezen, zoals te lezen is in hoofdstuk 1.1.3. van deze bachelorproef, dat in culturen met een grote genderongelijkheid meer SGG voorkomt. De Raad van Bestuur van de VJF bestaat momenteel nog altijd uit acht mannen en slechts één vrouw. Al is de federatie wel op zoek naar oplossing om meer vrouwen aan te trekken om te zetelen in de Raad. Ook de doorstroming van meldingen van SGG richting de tuchtcommissie kan nog beter, maar ook daar is ze mee bezig.

Dergelijke brede problematiek vraagt een brede oplossing. En die is er stilaan. Een jaar geleden werd de judofederatie door het slijk gehaald en had ze plots geen keuze meer. Ze moest wel in actie schieten en dat deed ze ook. De federatie trad in het verleden wel al op tegen SGG, maar niet krachtig genoeg. Intussen is ze wel bij machte om dat te doen en staat ze verder dan ooit.

De VJF zette op een jaar tijd veel stappen. Ze richtte een bekwame ethische commissie in, stelde een API aan, ontsloeg D.B., schorste K.B., weigerde de vergunning van Raoul Heirman te vernieuwen, voert een open beleid, heeft aandacht voor ethiek...Het afgelopen jaar was een leerschool voor de VJF, maar ze groeide intussen uit tot een van de beste leerlingen van de klas.

Deze bachelorproef verklaarde waarom de VJF een jaar geleden er niet in slaagde om krachtig op te treden tegen seksueel misbruik in het judo. Waar dit dossier geen antwoord op biedt, is hoe het zit bij andere sportfederaties. Of bij uitbreiding in andere sectoren dan de sportsector. Ook de evolutie in andere landen nu het thema steeds meer aan aandacht wint, is interessant voor verder onderzoek. Voer genoeg voor nieuwe bachelorproeven. Een ding is zeker: in de toekomst zal het beleid tegen seksueel misbruik alleen maar verbeteren.

Bijlagen

Bijlage 1: De 43 principes van de code 'goed bestuur'

Dimensie 1: Transparantie

1. De organisatie publiceert haar statuten, interne reglementen, organigram, sportregels en meerjarenplan.
2. De organisatie publiceert de agenda en notulen van de algemene vergadering.
3. De organisatie rapporteert over de beslissingen van haar raad van bestuur.
4. De organisatie publiceert informatie over haar bestuursleden.
5. De organisatie publiceert contactgegevens van de raad van bestuur.
6. De organisatie publiceert informatie over haar leden op haar website.
7. De organisatie publiceert een jaarverslag, inclusief financieel verslag en verslagen van interne comités.
8. De organisatie publiceert reglementen en verslagen over vergoedingen en bonussen van bestuursleden.
9. De organisatie rapporteert in het jaarverslag over de toepassing van deze code met inachtneming van eventuele wijzigingen inzake goed bestuur.

Dimensie 2: Democratie

10. Bestuursleden worden op democratische wijze en volgens rigoureuze en transparante procedures (her)benoemd.
11. De organisatie legt een gestandaardiseerde introductieprocedure vast voor nieuwe bestuursleden.
12. De organisatie streeft naar een gedifferentieerde, evenwichtige en competente raad van bestuur.
13. De raad van bestuur stelt een benoemingscomité in.
14. De organisatie legt een quorum vast in de statuten of het bestuursreglement voor de raad van bestuur en de algemene vergadering.
15. Er is een vastgestelde zittingstermijn en een gefaseerd rooster van aftreden voor bestuurders.
16. De algemene vergadering vertegenwoordigt de leden en komt minimaal een keer per jaar samen.
17. De raad van bestuur komt op regelmatige basis samen.
18. De organisatie wordt gekenmerkt door bestuurlijke eenheid.
19. De organisatie zorgt voor de betrokkenheid van haar interne belanghebbenden in de werking van de organisatie.
20. De organisatie ondersteunt ledenorganisaties op het gebied van bestuur en management.
21. De organisatie voert een beleid inzake sociale verantwoordelijkheid.
22. De organisatie voert een beleid inzake gezond en ethisch sporten in overeenstemming met relevante regelgeving.
23. De organisatie voert een beleid inzake de bestrijding van doping in overeenstemming met relevante regelgeving.
24. De organisatie voert een beleid inzake de bestrijding van matchfixing.
25. De organisatie voert een beleid voor de promotie van gelijkheid en diversiteit binnen de sport en binnen de organisatie.

Dimensie 3: Interne verantwoording en controle

26. De organisatie respecteert relevante wetgeving
27. De raad van bestuur stelt een meerjarenbeleidsplan op.
28. De raad van bestuur stelt procedures in inzake het tussentijds aftreden van bestuurders.
29. De organisatie legt in de statuten de onverenigbaarheden met lidmaatschap van de raad van bestuur vast.
30. De organisatie past een duidelijke bestuursstructuur toe waarbij rekening wordt gehouden met het principe van de scheiding der machten.
31. De raad van bestuur houdt op passende wijze toezicht op de directie.
32. De algemene vergadering houdt op passende wijze toezicht op de raad van bestuur.
33. De organisatie heeft een gepast systeem voor risicobeheersing.
34. De organisatie heeft een financieel of auditcomité.
35. De raad van bestuur past een systeem van interne controle toe op zichzelf.
36. De raad van bestuur evalueert op jaarlijkse basis haar eigen samenstelling en werking.
37. De organisatie wordt gecontroleerd door een externe, onafhankelijke revisor.
38. De raad van bestuur legt een gedragscode vast voor de leden van de raad van bestuur, de directie en het personeel.
39. De raad van bestuur legt procedures inzake belangenconflicten vast die van toepassing zijn op de leden van de raad van bestuur.
40. De raad van bestuur legt procedures voor de afhandeling van klachten vast in het intern reglement.
41. De raad van bestuur legt jaarlijks een werkplan en bijpassend vergaderschema vast.
42. De organisatie stimuleert de opname van externe leden in de raad van bestuur.
43. De raad van bestuur richt indien aangewezen ondersteunende comités op (Sport Vlaanderen).

Bijlage 2: Resultaten enquête juni 2017 opgesteld door Sport Vlaanderen, ICES en VSF

1. Zeven op de tien federaties heeft al een verantwoordelijke voor ethiek, waarvan 36% van de erkende en bijna 90% van de gesubsidieerde.
2. 49% van de federaties heeft al een vaste API, 13% heeft soort van API bv. Een meldpunt.
3. 39% van de federaties stimuleert haar clubs om een API aan te stellen, waarvan 24% van de erkende en 47% van de gesubsidieerde.
4. 29% van de federaties heeft een neergeschreven handelingsprotocol waarin staat wat ze doen bij aangifte.
5. Meldingen
 - Gemiddeld 90% van de federaties kreeg geen meldingen van SGG tijdens de periode 1 januari 2014 tot 31 mei 2017.
 - Bij de andere 10% zijn het minder dan tien meldingen per jaar.
 - Van 1 januari 2017 tot 31 mei 2017 kreeg 94% nog geen melding.
6. 25% van de federaties beschikt over een ethisch comité.
7. Gedragscodes algemeen
 - 69% heeft een voor de sporters zelf.
 - 51% heeft een voor de sportbegeleiders.
 - 47% heeft een voor de bestuurders.
8. 68% van de federaties met een gedragscode heeft een gedragscode rond SGG.
9. Gedragscodes op clubniveau
 - 37% heeft een voor sporters.
 - 36% heeft een voor sportbegeleiders.
 - 26% heeft een voor bestuurders.
10. 24% heeft SGG opgenomen in haar tuchtreglement.
11. 85% van de federaties beschikt over een tuchtorgaan.
12. 47% heeft een procedure rond werving van begeleiders.
13. 43% van de sportfederaties heeft het vlaggensysteem (dateert van 2014) naar haar clubs toe gestimuleerd (Vlaams Parlement, 2017).

Bijlage 3: Algemene infobrochure VOICE-project

SAMENWERKING

Het VOICE project is een samenwerking tussen negen universiteiten, vier internationale sportorganisaties en één slachtofferorganisatie. Elke universiteit heeft in eigen land een partnerschap met een sport- en slachtofferorganisatie. Deze samenwerking zorgt ervoor dat op elk moment opvang kan worden voorzien voor de deelnemers aan het project, dat er gedegen onderzoek gebeurt en dat de ontwikkelde instrumenten van nut zullen zijn in de Europese sportwereld.

PROJECTLEIDER

[German Sport University](#) / Dr. Bettina [Rulofs](#) & [Gitta Axmann](#) (DE)

VOICES FOR TRUTH AND DIGNITY

Onderzoek leert dat 17% van de jonge Vlaamse sporters te maken krijgt met seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport. Dat gaat van vervelende seksuele opmerkingen en grapjes van een trainer of medesporter, over ongewenste aanrakingen tot aanranding of verkrachting.

Misschien herken je daar iets van. Misschien heb je het nooit eerder verteld, omdat je niet weet aan wie je je verhaal kan bevertrouwen. Of misschien vraag je je af of wat je overkomen is wel erg gênéög is, of dat men je wel zal begrijpen, als je het zelf niet helemaal begrijpt.

Seksueel grensoverschrijdend gedrag in je sportomgeving is altijd verkeerd. Je mag je op geen enkele manier onveilig of onprettig voelen tijdens het sporten. Het is aan de sportclub om ervoor te zorgen dat dit niet kan gebeuren. Er moeten meer maatregelen genomen worden om –ook in de sport– seksueel grensoverschrijdend gedrag te voorkomen.

Wij verzamelen verhalen van getroffenen en garanderen hun anonimiteit en respect voor hun privacy. Met de verzamelde informatie gaan we aan de slag om preventiemateriaal te ontwikkelen. Samen kunnen jij en wij een verschil maken op het sportveld en ervoor zorgen dat er in de toekomst meer aandacht is voor dit probleem.

Wil jij graag je verhaal kwijt over jouw ervaringen met seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport? Dan kan je geheel vrijblijvend contact opnemen met onderzoekster Tine [Verstommen](#) (per mail, per telefoon of per SMS – zie hieronder). Ken je iemand met zo'n verhaal, dan help je het onderzoek verder door deze boodschap te delen.

PARTNERS

- » [Edge Hill University](#) / Dr. Mike [Harjil](#) (UK)
- » [University of Ljubljana](#) / Prof. Dr. [Moica Doupona Topic](#) (SI)
- » [University of Southern Denmark](#) / Dr. Jan [Toftegaard](#) (DK)
- » [University of Debrecen](#) / Dr. [Szilvia Perényi](#) (HU)
- » [University of Vienna](#) / Ass.-Prof. Dr. Rosa [Dikertmüller](#) (AT)
- » [University of Antwerp](#) & [Thomas More University College](#) / Tine [Verstommen](#) (BE)
- » [University of Vic - University Central of Catalunya](#) / Dr. [Montserrat Martin](#) (ES)
- » [The Youth Organisation of European Non-Governmental Sports Organisation](#) / [Michael Levendecker](#)
- » [European Gay & Lesbian Sport Federation](#) / [Annette Wachter](#)
- » [European Paralympic Committee](#) / [Saskia Kanfer](#)
- » [European University Sports Association](#) / [Andrej Eisl](#)
- » [NWG-Network](#) / [Sheila Taylor](#)

In België werken de Universiteit Antwerpen en de Thomas More hogeschool voor de uitwerking van het project samen met het [Internationaal Centrum Ethiek in de Sport](#) (ICES) en het [Steunpunt Algemeen Welzijnswerk](#) (SAW).

WIL JIJ JE VERHAAL KWIJT?

CONTACT DETAILS

»VOICE LAAT JE STEM HOREN EN WERK MEE AAN VERANDERING

HET PROJECT

Sinds 2014 erkent de Europese Unie dat seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport, en meer specifiek ten aanzien van minderjarigen, een probleem vormt. Men geeft ook aan dat er nood is aan meer onderzoek.

Het VOICE project wil verhalen van mensen die seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport meemaakten onder de aandacht brengen. Aan de hand van de levensverhalen van deze mensen, in de acht deelnemende Europese landen, wil VOICE nieuwe kennis over het onderwerp verzamelen. Op basis van deze informatie zullen preventie-initiatieven en educatief materiaal ontwikkeld worden voor de sportwereld. Op die manier kan de sportsector zich weerbaarder maken tegen seksueel grensoverschrijdend gedrag en kan de integriteit van elke sporter gewaarborgd worden.

Getroffen van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport staan centraal in dit project.

Onder andere de Spaanse ex-olympische turnster [Gloria Viseras](#) maakt deel uit van de stuurgroep van dit project. Gloria praat vele jaren later vrijuit over het seksueel misbruik door haar coach. Ook andere sporters treden haar bij, zoals de Ierse zwemster [Karen Leach](#) en de Duitse voetballer [Ralf Zizmann](#). Hun ervaringen zullen sportorganisaties helpen om het probleem beter te begrijpen en op die manier het preventiebeleid te verbeteren.

PARTNERS

“Je hebt het recht om de waarheid te vertellen. Jouw stem, jouw leven, jouw waarheid. Laat niemand dit van je afpakken. Jij hebt niets verkeerd gedaan. Vind je kracht door je stem te laten horen.” *Karen Leach*

ORGANISATIE ALGEMEEN WELZIJNSWERK (SAW)

“Het heeft echt zin om te vertellen wat er gebeurd is.” *Ralf Zizmann*

ERKENNINGSFORUM

“Jouw verhaal is heel belangrijk. Jouw stem kan andere sporters helpen.” *Gloria Viseras*

» het uitvoeren van een Europees vergelijkend onderzoek naar mensen die seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport meemaakten en een analyse van het huidige preventiebeleid in elk van de 8 deelnemende landen;

» het organiseren van 8 nationale erkenningsfora met stakeholders uit de sportwereld en uit de hulpverlening;

» het organiseren van een Europese workshop om: een netwerk uit te bouwen, goede praktijken uit te wisselen, ideeën te verzamelen voor de ontwikkeling van educatief materiaal;

» het ontwikkelen van evidence-based educatief materiaal ter preventie van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de Europese sportwereld.

in de deelnemende landen wordt een erkenningsforum georganiseerd, waarbij de getroffenen van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport centraal staan. Via het forum krijgen zij de kans om hun verhaal te doen. Zo kan er een dialoog ontstaan tussen getroffenen, sportorganisaties en hulpverleners.

In Vlaanderen staat het erkenningsforum gepland voor september 2017. De bijeenkomst zal plaatsvinden aan de [Thomas More hogeschool](#) in Antwerpen.

Campus Sanderus,
Thomas More Antwerpen

05•09•2017

Luister! VOICE erkenningsmoment

Getuigenissen van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport

VOICE is een Europees project dat getuigenissen van slachtoffers van seksueel geweld in de sport onderzoekt en aanbevelingen doet om de aanpak te verbeteren.

Julie was 13 toen ze verkracht werd door haar zwemcoach. Hilde werd tijdens het omkleden meerdere keren begluurd door de zaalwachter van de sporthal. Sarahs teamgenoot dwong haar tot orale seks. Hanna's handbaltrainer maakte elke training opmerkingen over haar borsten of haar billen. Ruben ontving seksueel getinte sms'jes van de assistent-voetbalcoach.

Na de lancering van onze VOICE clip in mei 2017, getuigden enkele (voormalige) sporters ook in het openbaar over ongewenst seksueel gedrag dat ze ervaren tijdens hun sportcarrière. Vele anderen deelden hun verhaal met ons, in het kader van het VOICE project. Vaak hebben ze jarenlang gezwegen, uit schuld, schaamte of omdat ze bang waren voor de gevolgen. Tijdens dit forum geven we slachtoffers van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport de kans om hun verhaal te doen en gehoord te worden. Tegelijkertijd willen we Vlaamse sportactoren informeren over het onderwerp en samen nadenken over de aanpak ervan.

Een greep uit het programma van deze dag: persoonlijke getuigenissen van slachtoffers van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport, een gesprek met de VOICE ambassadeurs en de Vlaamse Kinderrechtencommissaris, 10 mythes over seksueel geweld in de sport, de Sport met Grenzen vlaggensysteem workshop, een uitwisselen van goede praktijken en een workshop over het opstellen van een preventiebeleid in jouw sportorganisatie.

Datum en locatie

- Dinsdag 5 september 2017, 9.30u – 16.30u
- **Thomas More hogeschool Antwerpen**
Campus Sanderus
Molenstraat 8, 2018 Antwerpen
(op wandelafstand van station Antwerpen-Centraal)

Doelgroep

Medewerkers van sportfederaties, sportdiensten en sportverenigingen, (para-)medici, sportcoaches, clubbestuurders, professionele hulpverleners, beleidsmakers, onderzoekers en studenten.

Praktische informatie

- **Prijs:** €65, inclusief onthaal met koffie, koffiepauze, lunch met dessert, congresmapje en het Sport met Grenzen vlaggensysteem pakket (2^e editie)
- **Inschrijven** kan [via deze link](#).
- Met inhoudelijke vragen kan je terecht bij voice@thomasmore.be.

Bij vragen over inschrijving, betaling en facturatie, kan je contact opnemen met marleen.vanremootere@thomasmore.be.

Organiserende Vlaamse partners

Thomas More hogeschool Antwerpen, onderzoeksinstituut CAPRI van de Universiteit Antwerpen, het Centrum Ethiek in de Sport (ICES) en het Steunpunt Algemeen Welzijnswerk Met de steun van Sport Vlaanderen en de Vlaamse Sportfederatie

Programma

9:00	Onthaal
9:30	<p>Verwelkoming Door Peter De Graef, opleidingshoofd Toegepaste Psychologie aan de Thomas More hogeschool Antwerpen. Door Kristine De Martelaer, professor aan de Vrije Universiteit Brussel en de Universiteit Utrecht. Ze is voorzitter van ICES (Internationaal Centrum Ethiek in de Sport) en medeauteur van 'Sport met grenzen'.</p> <p>Openingswoord Door Vlaams minister van Sport Philippe Muyters en Chef Sport Gert Vande Broek.</p>
9:50	<p>VOICE en de 10 mythes over seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport Door Tine Vertommen, criminologe aan de Thomas More hogeschool Antwerpen en Universiteit Antwerpen en projectleider van VOICE. Door Dagmar Stockman, klinisch psychologe en VOICE onderzoeksassistent.</p>
10:30	KOFFIEPAUZE
11:00	<p>Luister! Slachtoffers van seksueel grensoverschrijdend gedrag nemen het woord Door VOICE VIP's en ambassadeurs.</p>

12:00	Reactie van de Kinderrechtencommissaris Door Bruno Vanobbergen , sedert juni 2009 Vlaams Kinderrechtencommissaris. Bruno Vanobbergen is ook gastdocent aan de Vakgroep Sociaal Werk en Sociale Pedagogiek van de Universiteit Gent.
12:30	LUNCH
13:30	Workshops I (keuze uit de 5 parallelsessies) <ul style="list-style-type: none"> • Vlaggensysteem Door Kristine De Martelaer, VUB & ICES en Erika Frans, Sensoa • Preventiebeleid: Wat kun je als sportfederatie doen, op kwaliteits-, preventie- en reactieniveau? Door Sophie Cools, VSF en Paula Vanhoovels, VAL • AanspreekPersoon Integriteit (API) Door Arne Aerts, ICES en Jord Vandenhoudt, Sport Vlaanderen • Tuchtrect in sportorganisaties Door Els De Waegeneer, Universiteit Gent en Elise Willems, beleidsmedewerker Met inbreng van de juristen van Sport Vlaanderen en VSF • Van vermoeden, over aangifte tot hulpverlening aan slachtoffers van seksueel geweld Door Erik Van Dooren en Ilse Van Campenhout, Vertrouwenscentrum Kindermishandeling Brussel
14:30	SWITCH
14:45	Workshops II (keuze uit de 5 parallelsessies)
15:45	Plenair eindwoord Door Kristine De Martelaer
16:15	EINDE

Workshops

Workshop 1: Het vlaggensysteem

Dit handige pedagogische instrument leert je lichamelijk en seksueel grensoverschrijdend gedrag van sporters of ten aanzien van sporters correct inschatten, waardoor je er adequaat op kan reageren indien nodig. Het instrument is ontwikkeld door Sensoa en in 2012 aangepast, samen met de sportsector, zodat de 30 situaties in deze versie naadloos aansluiten bij jouw praktijk in de sport.

Kristine De Martelaer is professor aan de Vrije Universiteit Brussel en de Universiteit Utrecht. Ze is voorzitter van ICES (Internationaal Centrum Ethiek in de Sport) en ook medeauteur van 'Sport met grenzen'.

Erika Frans is beleidsmedewerker bij Sensoa en is de ontwikkelaar van zowel de originele versie van het Vlaggensysteem, alsook alle doorontwikkelingen naar de sport-, jeugd- en onderwijssector. Erika

heeft een jarenlange ervaring in beleidswerk omtrent de lichamelijke en seksuele integriteit van kinderen.

Workshop 2: Wat kun je als sportfederatie doen, op kwaliteits-, preventie- en reactieniveau?

In deze sessie wordt aangegeven welke zaken een sportorganisatie kan ondernemen op vlak van kwaliteits-, preventie- en reactiebeleid. Daarbij wordt bekeken wat een minimale set aan acties zijn en welke andere mogelijkheden er zijn. Daarnaast geven we ervaringen uit de praktijk vanuit de Vlaamse Atletiekliga mee. Er wordt voornamelijk gefocust op beleid en implementatie bij sportfederaties, maar ook andere organisaties zijn welkom.

Sophie Cools is directeur sport bij de Vlaamse Sportfederatie en bestuurder bij ICES. Ze werkte de laatste jaren actief mee aan de ontwikkeling van de instrumenten rond seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport. Daarnaast heeft ze inzicht in de werking van de Vlaamse sportfederaties op vlak van ethisch sporten.

Paula Vanhoovels is coördinator basissport en clubondersteuner bij de Vlaamse Atletiekliga. Ze is er onder andere verantwoordelijk voor doelgroepenbeleid en gezond en ethisch sporten. De Vlaamse Atletiekliga zette de afgelopen jaren actief in op kwaliteits-, preventie- en reactiebeleid op vlak van ethisch sporten en seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Workshop 3: De Aanspreekpersoon Integriteit (API)

Iedereen in een sportorganisatie moet met zijn of haar vraag, vermoeden of klacht over (seksueel) grensoverschrijdend gedrag ergens terecht kunnen. Deze sessie geeft meer informatie over het belang van aanspreekpunten, de mogelijkheden hoe je dit kan organiseren, en welke meldprocedures je kan voorzien.

Arne Aerts is beleidsmedewerker bij ICES (Internationaal Centrum Ethiek in de Sport). Arne volgt het ethisch beleid van sportfederaties op en is medeauteur van de 'sport met grenzen' instrumenten.

Jord Vandenhoudt is beleidsmedewerker bij Sport Vlaanderen en werkt rond ethisch sporten en sociaal-maatschappelijke projecten.

Workshop 4: Tuchtrect

Als sportfederatie is het cruciaal om, binnen het reactief beleid, een sterke tuchtrectelijke basis te hebben. Dat gaat om: het samenstellen van een tuchtcommissie, het opnemen van bepalingen rond seksuele en lichamelijke integriteit in het tuchtrect, het voorzien van een procedure van melding tot

uitspraak van een tuchtrechtelijke sanctie. In deze sessie worden voorbeelden van federaties bekeken en worden diverse opties en modellen besproken.

Els De Waegeneer is ethica en onderzoeker aan de Universiteit Gent.

Elise Willems is beleidsmedewerker van ICES.

Met inbreng van de juristen van Sport Vlaanderen en de Vlaamse Sportfederatie.

Workshop 5: Van vermoeden, over aangifte tot hulpverlening aan slachtoffers van seksueel geweld

Wat zijn signalen van seksueel grensoverschrijdend gedrag? Hoe handel je bij een vermoeden of een onthulling? Hoe ga je 't gesprek aan met het slachtoffer, de ouders, de vermoedelijke pleger, en de andere clubleden? Hoe verloopt een aangifte en welke gerechtelijke procedure kan er dan opgestart worden? En wat met de zorg aan het slachtoffer, de pleger en de omgeving?

Erik Van Dooren is directeur van het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling Brussel.

Ilse Van Campenhout is psychologe van het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling Brussel en coördinator van www.nupraatikerover.be.

Lijst met afbeeldingen

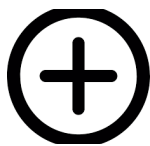
Figuur 1: Het sociaal-ecologisch model (Missourikidsfirst, sd)	14
Figuur 2: Een integriteitsbeleid op drie niveaus. (Vertommen, Preventie van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport, 2017)	20
Figuur 3: De acht ethische waarden van het judo (Peter & Vlaamse Judofederatie, 2017).	42

EINDPRODUCTEN

Seksueel misbruik in het judo

Waarom slaagt de Vlaamse Judofederatie er niet in om krachtig op te treden tegen seksueel misbruik in het judo?

Bachelor	Journalistiek
Afstudeerrichting	Sportjournalistiek
Academiejaar	2017-2018
Student	Valerie Van Avermaet
Promotor	Bregt Vermeulen & Ilse Mestdagh

‘Mijn judocoach verkrachtte mij makkelijk drie keer per week’

20/05/18 om 15:30

Valerie Van Avermaet

Uit **Sport/Voetbalmagazine** van 16/05/18

Leen (34) werd op haar veertiende Belgisch kampioen judo. Voor de buitenwereld een triomf, voor haar persoonlijk een dieptepunt. Het luidde niet alleen de start in van een mooie internationale carrière, maar ook het begin van zes jaar seksueel misbruik. “Ik durf nog steeds mijn mening niet te zeggen, omdat ik bang ben dat anderen boos zullen worden.”

© VALERIE VAN AVERMAET

Ze vertelt haar verhaal aan de keukentafel, haar stoel schuift ze even voor de start van het interview een meter naar achter. “Ik ben heel afstandelijk geworden”, zegt ze. Het duurt een uur voor ons gesprek effectief richting judo gaat. Leen is meester in *rond de pot draaien* en ontwijken. “Het is niet de eerste keer dat ik mijn verhaal doe, maar het went nooit”, legt ze uit. “Vroeger bij de psycholoog was ik ook al kampioen in ontwijken. Ik waarschuw je al, ik spring vaak van de hak op de tak en ik lach ook veel weg. Als je zoiets maar een of twee keer meemaakt, ben je sneller uitgepraat. Bij mij duurde het zes jaar lang. Ik kan wel tweehonderd verschillende verhalen vertellen.”

Hoe ze zichzelf zou omschrijven? “Ik ben een volger en een ja-knikker. Ik volgde in het middelbaar les op Mariagaard in Wetteren, waar je alleen bruine en witte kleren mag dragen. Anderen durfden al eens grijze of zwarte kleren aandoen, ik niet. Net zoals ik niet durfde spieken. Ik kwam ook nooit met een nota naar huis. Ik ging niet in tegen een leerkracht of tegen gelijk wie, NOOIT. De juf moest nog maar naar mij kijken

of ik zat al mooi recht. Op het oudercontact zeiden ze toen dat ik een doodbraaf kind was, een voorbeeld, maar dat ik af en toe mijn mening eens mocht zeggen. *Een doodbraaf kind*, net wat hij zocht.”

“

De hele rit lag zijn hand op mijn schoot. Het duurde niet lang voor zijn hand in mijn broek zat, omgekeerd nam hij ook mijn hand en stopte het in zijn broek.

- Leen

Op haar achtste start Leen met judo bij een club in de buurt. De eerste jaren is er niets aan de hand, maar wanneer ze naar de middelbare school gaat, verandert alles. “Rond mijn dertiende werd hij mijn trainer. Het jaar nadien werd ik Belgisch kampioen, vanaf dan waren alle remmen los. Hij begon mij naar huis te voeren na de training, terwijl mijn moeder ook op elke training aanwezig was voor mijn broer en mijn zus. Mijn trainer moest een omweg maken om mij thuis af te zetten, maar mijn ouders waren zo goed bevriend met hem dat ze er niet verder bij nadachten.”

Handen onder kimonobroek

“Al voor het BK draaide de training rond mij en kreeg ik veel complimentjes van mijn trainer. Hij zei dat hij iets in mij zag en dat ik ver zou geraken. Als dertienjarige dacht ik: wauw.” De weken voor het BK moet Leen vroeger dan de andere judoka's naar de sporthal komen voor extra krachttrainingen. “Het is iets wat ik nooit ga vergeten: het blauwe matje in een zaal vol spiegels en ik die sit-ups doe. Mijn trainer hield mijn benen vast en zat op mijn voeten. De eerste keren nam hij gewoon mijn enkels vast. Na een tijdje ging hij met zijn handen onder mijn broek en had hij mijn schenen vast. De keer daarop nam hij mijn knieën onder mijn kimonobroek vast. Vervolgens ging hij richting mijn dijën en zo bleef hij telkens opschuiven. Op de duur stak hij mijn voeten ook zo hard tussen zijn benen, dat ik dingen voelde die ik echt niet wilde voelen.” De veertienjarige Leen stelt zich daar op dat moment geen vragen bij, nu walgt ze terwijl ze het vertelt.

Na een tijdje protesteren de andere judoka's van de club, zij willen ook krachttraining. De trainer kan niet anders dan officiële krachttrainingen inlassen. Maar dat lost voor Leen niets op. “Als de krachttraining om zeven uur begon, dan moest ik er al om half zeven zijn. Ik kreeg ook individuele techniektraining. In het begin was er geen vuiltje aan de lucht, maar het bleef helaas niet bij ‘gewoon’ trainen.”

Brieven

Ongeveer gelijktijdig vraagt haar trainer elke keer wanneer hij Leen ziet om een zoen. “Het begon op de kaak, maar ook dat escaleerde. Naar de mond en vervolgens sloeg hij ook zijn armen rond mij. Dat gebeurde niet van het ene moment op het andere, daar gingen weken over.”

In die periode krijgt ze ook brieven van hem. “Halve liefdesbrieven waren dat. Hij schreef altijd dat hij fier was op mij, maar ook dingen zoals ‘Ik weet niet wat JIJ met mij doet. Je hebt zo'n geheimzinnige glimlach, ik denk dat ik weet wat er achter die glimlach schuilt. Ook je ogen zijn zo speciaal.’ Als ik nu een compliment krijg over mijn ogen of over mijn glimlach, klap ik nog steeds dicht. Hij schreef trouwens nooit een datum, zijn naam of mijn naam, wel ‘lieveke’ of ‘zoeteke’ en hij eindigde elke keer met ‘Gelieve de brief kapot te scheuren en weg te gooien, want dit in handen van iemand anders kan mij de das omdoen’. Ik, als brave duts, scheurde ze dan nog echt kapot ook. En ik deed ze nooit thuis in de vuilnisbak he, altijd in het station of in een vuilnisbak langs de openbare weg, zodat niemand ze kon vinden.”

Na een tijdje verplicht hij Leen om brieven terug te schrijven. “Ik stuurde dan een eerste brief terug, zonder iets speciaals in. Onschuldige dingen zoals dat ik blij was met hem als trainer. Dan stond hij mij daarna boos op te wachten, omdat dat niet het antwoord was dat hij verwachtte. Hij dicteerde wat ik moest schrijven, dat ik hem graag heb bijvoorbeeld. Dus dan ben ik dat beginnen doen en dat is de grootste fout die ik maakte. Vanaf dan kon hij mij chanteren. Als ik niet deed wat hij vroeg, zou hij met die brieven naar mijn ouders gaan. Ik zat vast en kon niets meer doen. Volledig vast”, zucht ze.

“Dat hij mij zou schorsen, was ook een van zijn dreigementen. Als ik niet deed wat hij wou, zou hij het judo

van mij afnemen. Verder zei hij ook regelmatig dat hij zichzelf iets zou aandoen. Dat en de chantage met de brieven, meer had hij niet nodig om mij volledig in zijn macht te hebben.”

Ontsnappen aan de realiteit

In het begin traint Leen op maandag, woensdag en vrijdag. Maar al snel staat ze dagelijks op de mat. Dat betekent dat ze ook elke dag ongewenste aanrakingen van haar trainer moet dulden, maar het gaat verder dan dat. “Ik moest ook wekelijks naar zijn garage. Daar fietste ik naartoe. Tegen mijn ouders zei ik dat ik naar de bibliotheek ging, wat trouwens ook echt zo was. Ik was verslaafd aan boeken lezen, dat was mijn manier om te ontsnappen aan de realiteit. Ik ontleende vijf boeken en had drie weken om ze terug te brengen. Elke keer waren ze alle vijf uit. Heel vaak deed ik er zelfs minder dan drie weken over en het waren geen dunne boekjes. Als ik aan het lezen ben, mag je tegen mij brullen, ik hoor het niet.”

“Als ik in het weekend geen wedstrijd had, dan moest ik op zaterdag of zondag ook nog eens naar zijn garage. Tijdens weekends zonder wedstrijd trainden we op zaterdag in een andere club, een uur van waar ik woonde. Dan pikte hij mij thuis op. De hele rit lag zijn hand op mijn schoot. Het duurde niet lang voor zijn hand in mijn broek zat, omgekeerd nam hij ook mijn hand en stopte het in zijn broek. Hij kwam mij ook altijd veel te vroeg halen, zodat we te vroeg aankwamen. De sporthal ligt vlakbij de parking van de spoorweg. Het achterste deel van die parking ligt vol met grind met aan de zijkant struiken en er stond toen ook een oud fabrieksgebouw. Hij parkeerde zich daar zodat niemand ons kon zien. Hij verkrachtte mij makkelijk drie keer per week. En daarna moest ik doodleuk de mat op om te trainen. Een of twee keer stuurde ik mijn kat naar die garage. Ik had snel door dat ik dat niet meer moest proberen.”

Vriend aan huis

Haar trainer is in die periode ook een vriend aan huis en bezorgt Leens moeder een functie binnen de club. “Elke woensdagmiddag sprong hij bij ons binnen met als excuus dat mijn moeder bijvoorbeeld nog een papier moest ondertekenen. Zo kweekte hij een vertrouwensband met mijn ouders, soms zat hij drie uur lang bij ons.”

Leens trainer is in die periode ook ziekelijk jaloers. “Wanneer hij binnensprong en ik was er niet, moest ik mij nadien verantwoorden. En dan moest ik nog op mijn woorden letten ook. Als ik bijvoorbeeld een jongensnaam zei, dan kroop ik ’s avonds op handen en knieën van de mat omdat hij mij zo fysiek liet afzien op training. Dat was zijn manier om mij te straffen.”

Hoe ze dat zes jaar lang volhield? “Ik speelde zijn spelletje mee. Ik leerde snel dat het beste was om gewoon een rolletje spelen. Ik gedroeg mij zoals hij dat wilde, dan kwam ik er relatief makkelijk vanaf. Geen problemen, geen ruzie. Het deed ook minder pijn, want het gebeurde allemaal rustiger. Als ik tegenpruttelde, tegenwerkte of moeilijke vragen stelde, werd ik dat fysiek heel snel gewaar. En ’s avonds op de training zag ik dan ook meer af. Dan liet hij mij afzien tegen een vier jaar oudere mannelijke judoka, die de opdracht kreeg om mij alle hoeken van de mat te laten zien.”

Dagboek

Behalve vluchten in boeken, was ook school een soort ontsnapping voor Leen. “Ik ging heel graag naar school. Dat was voor mij een veilige omgeving, want daar kon hij mij niet lastigvallen. Maar zodra ik op de trein terug naar huis zat, was het gedaan met die veiligheid. Hij wist perfect wanneer mijn trein aankwam en hij kende de route van het station naar mijn huis. Ik kwam hem elke keer toevallig tegen, ik op mijn fiets, hij in de camionette van zijn werk. Dan moest ik verslag uitbrengen. Elke dag opnieuw. Ik bereidde in mijn hoofd voor wat ik zou vertellen. Wanneer ik mijn tekst niet voorbereidde, zei ik soms dingen die ik niet mocht zeggen. Dan vermeldde ik bijvoorbeeld per ongeluk een jongensnaam, en dan was het ruzie. Soms durfde ik wel eens een andere route te nemen, maar als hij mij dan toch vond, was hij razend.”

Na haar Belgische titel op haar veertiende volgen ook nog andere sportieve successen. Op haar zeventiende behoort Leen tot de Belgische selectie en mag ze mee naar buitenlandse tornooien en stages. “Maar van mijn trainer mocht ik nooit blijven voor de stages. Terwijl de rest van de ploeg na de wedstrijd op zaterdag of zondag nog bleef tot woensdag, moest ik altijd direct weer naar huis. Zo is hij zelfs één keer speciaal tot Berlijn gereden om mij mee naar huis te nemen. Ik stond op een bepaald moment ook op het punt om naar het EK voor junioren te gaan. Ik had al de nodige medailles behaald, maar omdat ik nooit aan stages deelnam, greep ik naast de selectie.

“

Toen ik achttien was, ging ik voor het eerste naar een ‘fuif’. Een verjaardagsfeest van een vriendin, mijn trainer sleurde mij er buiten terwijl al mijn vrienden erop stonden te kijken.

- Leen

Verder moest ik ook altijd een dagboek bijhouden en alles opschrijven wanneer ik in het buitenland was. Wat ik gezegd had, wat er gebeurd was, met wie ik op de kamer sliep enzovoort. Ik moest die blaadjes er dan uitscheuren en aan hem geven.”

Gsm staat geen seconde stil

“Ik heb nooit gepuberd. De eerste keer dat ik naar een fuif ging, was toen ik al in het hoger onderwijs zat. En fuif is dan nog een groot woord he, het was eigenlijk een verjaardagsfeest van een vriendin. Ik was toen achttien, maar toch kwam mijn trainer mij er buiten sleuren, terwijl al mijn vrienden erop stonden te kijken. Natuurlijk stelden ze lastige vragen. ‘Waarom belt hij je nu weer? Waarom mag je nu weer niet mee naar de zee?’ Dan loog ik dat ik de dag erna tornooi had. Ik verdedigde hem uit schrik dat de waarheid aan het licht zou komen.”

Tijdens het laatste jaar van haar studies Lichamelijke Opvoeding in Gent moet Leen samen met de klas verplicht op stage naar Spanje. “Daar maakte hij echt een drama van, omdat hij daar geen controle had over mij. Uiteindelijk moest hij mij wel laten gaan, want het was verplicht. Hij vond er dan maar niets beters op dan mij elke dag te bellen. Elke keer moest ik dan verantwoording afleggen. Met wie ik had gesurft, met wie ik in de tent sliep, met wie ik in de groep zat, wat er op het programma stond...”

Zoveelste maagzweer

Leen rukt zich los van hem wanneer ze twintig is en net haar huidige man leert kennen. “Op een training sprak ik hem zo hard tegen dat hij mij ‘schorste’. Ik mocht pas opnieuw de mat op als ik mijn verontschuldiging aanbood. Dat deed ik, omdat ik het gewoon was om te luisteren, maar nadien ben ik gestopt met trainen bij hem.”

Op haar 21ste, een jaar nadat ze verlost is van het misbruik, start ze met werken. Een job in het onderwijs betekent een nieuwe start voor Leen. “Ik kwam in een compagnie terecht waarin ik mij goed voelde. Eindelijk moest ik geen rolletje meer spelen en bloeide ik open. We gingen af en toe na het werk iets drinken en hielden zelfs gevechten met M&M’s op school. Dan bekogelden we elkaar, net alsof we pubers waren. Voor mij was dat als een tweede jeugd. Er ging een nieuwe wereld open. Dat is ook het moment waarop ik veel ben beginnen praten, ratelen zelfs. Het is mijn manier om bepaalde dingen weg te stoppen”, lacht ze.

Ondanks de nieuwe wereld waarin ze terecht komt, hult ze zichzelf jarenlang in stilzwijgen. Op haar 26ste stuurt de huisdokter Leen door naar de psycholoog, nadat ze voor de zoveelste keer bij hem zit met een maagzweer. “De dokter had mij door, ik barstte in tranen uit.”

“ Ik stond in het holst van de nacht op om cake te bakken of om te strijken. Gemiddeld sliep ik twee uur per nacht en overdag ging ik ook gewoon door.

- Leen

“Niet alleen mijn gezondheid, ook mijn relatie leed eronder. In het onderwijs heb je eigenlijk nooit gedaan met werken, maar dat vond ik tof. Ik was Smartschool-beheerder en probeerde daarop alle nieuwe dingen, ik ging naar elke bijscholing en ik deed mee aan alle projecten op school. Na een tijdje crashte ik, ik was doodop. Tijd voor mezelf had ik niet. Stiltes waren en zijn dodelijk voor mij.”

In die periode heeft Leen ook heel zware slaapproblemen. “Dat was echt onleefbaar. Ik was meer uit mijn bed dan in mijn bed ’s nachts. Ik stond in het holst van de nacht op om cake te bakken of om te strijken. Gemiddeld sliep ik twee uur per nacht en overdag ging ik ook gewoon door. Op een gegeven moment was mijn lichaam zo op dat ik zelfs geen stuk vlees meer kon snijden, mijn coördinatie was weg. Ook een glas nemen om te drinken, lukte niet meer. Dat viel uit mijn handen nog voor het bij mijn mond was. Ik was ook vergeetachtig en verstrooid. Ik zette mijn schoenen ergens en vijf minuten later was ik ze kwijt. Ik vond een dag later dan melk in de schoenenkast en mijn schoenen in de frigo. Dat duurde zo een paar maanden. Ik zat echt heel diep en had ook veel paniekaanvallen, zelfs op het trouwfeest van mijn vriendin”, lacht ze.

Handtas op de schoot

Meer dan vijf jaar lang gaat ze elke week naar de psycholoog. Eerst dik tegen haar zin, maar na een aantal jaar begint ze uit te kijken naar de gesprekken met haar psycholoog. “Ik zat daar vijf en een half jaar elke week met mijn handtas op mijn schoot, dat was voor mij een soort bescherming. Ik heb het mijn psychologe niet gemakkelijk gemaakt. Na verloop van tijd ging ik met mezelf de uitdaging aan, hoelang kan ik vandaag rond de pot draaien. Dan kwam ik fier buiten als we maar vijf minuten over het misbruik hadden gepraat. Maar na een lange tijd begon ik uit te kijken naar die gesprekken, al is mijn handtas altijd op mijn schoot blijven staan”, vertelt ze lachend.

Wat ze er leerde? “De psycholoog deed mij echt inzien dat het niet mijn schuld is. Al is dat niet 100% gelukt, want die twijfel is er tot op de dag van vandaag soms nog. Ik heb altijd geloofd dat ik er zelf om heb gevraagd. Dat is natuurlijk niet zo, maar ik schreef wel brieven waarin stond dat ik opkeek naar hem. Dat was onder dwang, maar toch heb ik ze geschreven. Ik heb hem ook nooit een mep verkocht. Dat schuldgevoel was een van de redenen om zo lang te zwijgen. Maar het is niet meer zoals vroeger, ik wéét dat ik er niet aan kan doen.” Leen klopt op tafel terwijl ze het zegt. “Ook de angst voor de reacties van anderen hield mij tegen om te praten.” Verder zorgt de psycholoog er ook voor dat Leen het misbruik opbiecht aan haar man,

waar ze op dat moment al meer dan zes jaar een relatie mee heeft.

Niet lang nadat ze haar man in vertrouwen heeft genomen, beslist Leen om klacht in te dienen. “Drie maanden later zou mijn dossier verjaren. De reden dat ik naar de politie stapte, was omdat ik zag dat hij bij een ander meisje exact hetzelfde aan het proberen was. Dat hij zoiets bij mij deed, oké, maar bij iemand anders, dat was een brug te ver.” De trainer in kwestie werd veroordeeld tot een celstraf van vier jaar, waarvan één jaar effectief. Leen heeft geen idee of hij ooit een dag in de cel zat.

“

Als ik mijn kinderen afzet in de turnclub sta ik daarna door het raam te gluren. Ook ze wassen en afdrogen, vind ik lastig.

- Leen

Twee jaar na haar klacht wil ze tonen dat ze ook zonder hem kan winnen. Ze behaalt zilver op het BK. Voor de buitenwereld zo veel jaar later opnieuw een triomf, voor haar weer een harde klap. “In de finale kwam ik echt mezelf tegen. Plots hoorde ik mijn voormalige trainer opnieuw roepen, ook al was hij daar niet. Ik verloor, maar toch kreeg ik felicitaties. Ik kon er geen dank u op antwoorden. Ik stortte in en besepte dat ik kon verliezen, maar toch positieve reacties kon krijgen. Dat was ik niet gewoon. Het was weer een nieuwe wereld die voor mij openging.”

Met vallen en opstaan

Op haar 34ste merkt Leen nog dagelijks de gevolgen van het jarenlange misbruik. Ze heeft intussen twee kinderen en gaat opnieuw bij een psycholoog, maar niet meer elke week. “Het eerste wat ik zei, was: ik kom niet elke week en mijn handtas blijft op mijn schoot.” Ze ondervindt problemen om haar kinderen los te laten. “Ik ben altijd ongerust. Als ik ze afzet in de turnclub sta ik daarna door het raam te gluren. Ik googelde ook de trainsters. Ik wil graag dat mijn kinderen sporten, maar het is zo lastig voor mij.”

Niet alleen haar kinderen loslaten is een probleem. Laatst zaten haar zoontje (3) en dochtertje (4,5) samen in bad en kreeg Leen het moeilijk. “Mijn zoontje zit in de fase dat het ding tussen zijn benen hem interesseert. Allebei waren ze ermee aan het spelen. Op zulke momenten sla ik tilt en weet ik niet wat ik moet doen. Ook ze op hun intieme plaatsen afdrogen, durf ik niet goed.”

Al gaat het intussen ook de goede richting op met Leen. “Op een klassenraad een tijdje geleden zei ik voor het eerst in mijn leven mijn mening. Die opluchting dat ik het had gedurfd en ook dat er niemand boos werd op mij was ongelooflijk.”

En ondanks de slechte herinneringen die ze heeft aan haar sportcarrière, is de liefde voor het judo nog steeds groot. Intussen geeft ze al elf jaar elke zaterdagochtend training aan judoka's met een beperking. “Wanneer mensen mij willen knuffelen of onverwachts aanraken, klap ik nog steeds dicht. Als ik op zaterdagochtend training geef, weet ik dat mijn *kampioenen* mij zullen knuffelen. Ik blijf het moeilijk vinden, maar het weegt niet op tegen mijn passie voor het judo en mijn passie voor het lesgeven.”

‘Zwijgen is altijd in het voordeel van de pleger’

**Criminologe
over seksueel
misbruik in
de sport**

Tine Vertommen is criminologe en docente aan de UAntwerpen en aan de Thomas More hogeschool en ze is projectleidster van het Belgisch partnerschap in het VOICE-project. Dat is een samenwerking tussen acht Europese landen die slachtoffers van seksueel misbruik in de sport een stem geeft. Vlaanderen heeft 24.000 sportclubs, met 850.000 minderjarige sporters. Een op de zeven sportende kinderen komt in aanraking met seksueel grensoverschrijdend gedrag (SGG). Over de jaren heen gaat het dus over duizenden sporters die dat ervaren. Vertommen ging voor VOICE op zoek naar getuigenissen en vond die ook. Verder vroeg ze voor haar doctoraatsonderzoek 4000 Vlaamse en Nederlandse volwassenen naar hun ervaringen met SGG in de sport tijdens hun jeugd. Behalve het hoge aantal slachtoffers, ontdekte ze door de jaren heen een zo mogelijk nog groter probleem.

Door **VALERIE VAN AVERMAET,**
foto's **VALERIE VAN AVERMAET**

Dat Tine Vertommen vastberaden is, staat als een paal boven water. In 2007 al verscheen haar eerste publicatie over grensoverschrijdend gedrag in de sport, een masterthesis tijdens haar studie Morele Begeleiding. ‘Dat was toen, vooral in Vlaanderen, heel vroeg voor zo’n thema. Enkel professor Yves Vanden Auweele ging me voor en deed twee jaar eerder het eerste onderzoek naar de problematiek’, vertelt ze. Die masterthesis gaf Vertommen niet genoeg voldoening, dus vroeg ze een doctoraatsonderzoek aan over hetzelfde onderwerp. Maar dat weigerde de subsidiërende instantie. ‘De juridische basis was niet groot genoeg, omdat mijn onderzoek vooral over waarnemingen ging.’

Dan maar Criminologie bijstuderen, dacht ze, om daarna opnieuw een poging te wagen om een doctoraatsbeurs te krijgen. Opnieuw zonder succes. De reden: niemand wilde investeren in de negatieve kanten van de sport. Ook dat argument hield de vastbesloten Vertommen niet tegen, ze trok naar Nederland om daar freelanceonderzoek te doen voor NOC*NSF (*het Nederlands Olympisch Comité en de Nederlandse Sportfederatie*). Onze noorderburen hadden sinds 1998 al een meldpunt voor seksuele intimidatie in de sport. Heel wat jaren en publicaties later werd haar doorzettingsvermogen beloond en vond ze dan toch financiering voor haar doctoraatsonderzoek.

‘17% van de Vlaamse volwassenen, dat is één op zeven, heeft tijdens de jeugd te maken met SGG in de sport.’

Vertommen had een goede reden om niet op te geven. Als tiener zag ze met haar eigen ogen de gevaren van topsport. Ze nam in 1999 deel aan de European Youth Olympic Days voor zwemmen en in 2001 stond ze op het EK Zwemmen Junioren in Malta.

Kwam die drive om seksueel misbruik in de sport te onderzoeken vanuit uw eigen topsportverleden?

TINE VERTOMMEN: Ik heb zelf geen seksueel misbruik gezien of meegemaakt tijdens mijn zwemcarrière, maar ik heb wel veel grensoverschrijdend gedrag bij jonge sporters gezien. Ik zag in de kleedkamers bijvoorbeeld hoe coaches tekeergingen tegen hun atleten. Ook geheimzinnige praktijken waarvan ik nu denk dat het doping was, maar als vijftienjarige sta je daar niet bij stil. De trainers van de Russen en de Chinezen gingen ook fysiek over de schreef, die bleven maar aan hun pupillen duwen en trekken. Kort daarop las ik een boek over kinderrechten in de sport: kinderarbeid, psychisch terreur, maar ook seksueel misbruik. Dat triggerde mij.

Daarop besloot u dus om zelf onderzoek te doen. Hoeveel Vlaamse sporters zijn slachtoffer van seksueel geweld?

VERTOMMEN: Exacte cijfers geven, kan ik niet. De politiecijfers geven een onderrepresentatie, want het dark number (*ongeveer 90% van de seksuele delicten wordt nooit aangegeven*) is enorm. Sportfederaties registreren het dan weer amper. Bij VOICE deden we een oproep naar getuigenissen, maar ook dat is niet representatief. In 2014 deed ik een anonieme onlinebevraging aan 4000 personen, wat het meest betrouwbaar is voor dit onderwerp. Daaruit bleek dat 17% van de Vlaamse volwassenen, dat is één op zeven, tijdens de jeugd te maken had met SGG in de sport. Dat is enorm. Maar bij die 17% zitten zeker niet alleen mensen die de ergste vormen van SGG meemaakten. Het gaat over het hele pallet van SGG. Ook personen die bijvoorbeeld ooit werden nagefloten, horen daarbij.

Jonge sporters van internationaal niveau zijn kwetsbaarder voor misbruik, dat zagen we ook bij de getuigenissen in het judo, hoe komt dat?

VERTOMMEN: “Eerst en vooral is de kans natuurlijk groter dat het je overkomt wanneer je meer tijd in de sportclub doorbrengt. Topsporters hebben vaak een intieme relatie met hun coach. Er is ook de gigantische druk om te presteren, bij blessures hebben ze fysieke hulp nodig, ze zijn veel vaker alleen met hun trainer, ze gaan veel naar het buitenland, slapen in hotelkamers... Dat zijn allemaal situaties die op zich niet verkeerd zijn, maar die wel extreem zijn. Jonge topsporters zijn ook vaak geïsoleerd, zoals bijvoorbeeld op de topsportschool. Ze worden weggehaald bij hun ouders en bij hun vrienden die niets met sport te maken hebben. Daardoor groeien ze op in een context waar ze de hiërarchie niet in vraag stellen, ze zijn allemaal gelijkgestemd en weten niet beter. De mateloze ambities van die jonge topsporters zorgt er ook voor dat ze vaak niet willen of durven aangeven dat er iets fout loopt. Ze willen koste wat kost hun sportdroom verwezenlijken.

Geef eens een voorbeeld van een situatie waarin u ziet dat sommige kinderen niet beter weten.

VERTOMMEN: Ik sprak getuigen die niet begrepen dat het voor niet-topsporters vreemd is dat ze alleen met hun onderbroek aan op de weegschaal staan. Ik zei dat ze hun volledig ondergoed toch konden aanhouden. Waarop zij dan reageerden: ‘Bij ons in het judo deed iedereen dat altijd zo.’ Als je daar als kind mee opgroeit, dan is dat in je hoofd normaal. Ze staan daar niet bij stil, dat heet *normalisering*. Er waren ook judoka's die het niet vreemd vonden om zich naast de tatami, met toeschouwers, om te kleden. In de muziekles doe je dat toch ook niet? Toch vinden zij het perfect normaal dat ze zich daar omkleden en niet in de kleedkamer. Dat zijn simpele voorbeelden, maar diezelfde normalisering geldt ook voor aanrakingen en grenzen tussen mensen. Als de normen in je leven zo vervaagd zijn, zal er ook sneller misbruik optreden.

Er getuigden ongeveer 35 sporters bij u dankzij het VOICE-project. Welke aspecten kwamen in elke getuigenis naar boven?

VERTOMMEN: Hoewel het allemaal heel verschillende verhalen waren, was schaamte bij bijna iedereen de reden om niks te vertellen tegen anderen of om pas veel later met hun verhaal naar buiten te komen. Meestal is de plegger iemand die ze

goed kennen, waar ze een sterke band mee hebben, waar ze naar opkijken. Vaak is het ook een persoon waar ze een tijdje verliefd op zijn en waar ze graag aandacht van krijgen. Soms horen daar ook cadeaus of beloningen bij. Aan het eigenlijke misbruik gaat meestal een heel voorbereidingsproces vooraf, dat noemen we *grooming*. De dader weet veel van zijn slachtoffer en wint stilaan het vertrouwen. Zo kan de pleger hem of haar, en vaak ook de omgeving, om de vinger winden of chanteren. Daardoor weet je als slachtoffer ook niet exact wanneer het is fout gelopen, want je ging er zelf in mee. Je ging zelf bij hem thuis, je deed zelf dat bloesje aan omdat je wist dat hij dat graag zag. Dan voelen mensen die achteraf terugkijken zich heel schuldig. Daardoor denken ze dat anderen hen niet zullen geloven en vrezen ze dat ze zelf de schuld zullen krijgen.

En ouders, wat is bij hen de meest voorkomende reactie?

VERTOMMEN: Ouders vragen zich af waarom hun kind nooit iets heeft gezegd, ook al hadden ze er een goede band mee. Dat begrijp ik, maar ook zij hoeven zich niet schuldig te voelen. Dan vraag ik

altijd wanneer ze voor het laatst een positieve seksuele ervaring deelden binnen hun gezin, wanneer ze elkaar vertelden dat de seks gisteren echt goed was met hun partner. Dat zeg je niet, laat staan als die seksuele ervaring negatief is. Vaak zijn de ouders ook in scheiding of zaten de slachtoffers op de topsportschool en kwamen ze niet veel naar huis, ook die factoren spelen mee. Maar ze zijn uiteraard niet de oorzaak van het misbruik.

Ik las in *Knack* dat u soms ook contact hebt met daders. Een van de daders heeft u uitgelegd dat veel preventie maatregelen hem niet tegen zouden houden om misbruik te plegen. Kan u een concreet voorbeeld geven van zo'n maatregel?

VERTOMMEN: Die pleger legde uit dat eender wat ze in een gedragscode schrijven, hij altijd een manier vindt om toch alleen te zijn met zijn slachtoffer. Als er in de gedragscode staat dat je voor en na de training niet alleen mag zijn met sporters, dan sprak hij er wel in het weekend mee af. Als erin stond dat het verboden is om te communiceren via Facebook, zorgde hij er wel voor dat hij hun gsm-nummer had. Hoeveel meldpunten er ook zouden

‘Er waren ook judoka’s die het niet vreemd vonden om zich naast de tatami, met toeschouwers, om te kleden. In de muziekles doe je dat toch ook niet?’

komen, hij beweerde dat hij zo’n goeie band had met zijn slachtoffers dat die nooit iets zouden melden. Er is inderdaad geen preventiemaatregel die misbruik volledig kan bannen uit onze samenleving. Maar de meeste daders kan je er wél uithalen door goede afspraken te maken.

Hoezo?

VERTOMMEN: Vaak gaat het over kleine dingen waarvan mensen zelf niet door hebben dat die storend zijn. Een coach die bijvoorbeeld altijd zonder kloppen binnenloopt in de kleedkamer om iets te vragen, dat kan je oplossen door af te spreken dat hij zijn vragen moet houden voor in de cafetaria. Het is beter dat je zulke dingen voorkomt, ook al zullen er zeker sporters zijn die zich er niet aan storen. Beeld je gewoon eens in hoe moeilijk het is voor een jonge sporter om aan te geven dat hij of zij dat wel vervelend vindt. Uiteraard kan je met zulke simpele huisregels niet elke vorm van seksueel misbruik voorkomen en moet elke sportorganisatie een steviger preventiebeleid op poten zetten met daarin aandacht voor screening van sportbegeleiders, gedragscodes, preventieve campagnes, een aanspreekpersoon integriteit (API), een tuchtrecht met bijhorende sancties en een handelingsprotocol bij incidenten.

U werkt al meer dan tien jaar rond seksueel misbruik in de sport bij kinderen, wat is het meest frappante dat u ontdekte de afgelopen jaren?

VERTOMMEN: Wat mij niet verbaasde, omdat ik de problematiek al kende, was het allesverwoestende effect van seksueel misbruik. Waar ik wel nog elke keer van schrik, is hoe slecht volwassenen ermee omgaan en hoe fout de omgeving erop reageert. Vaak zijn er volwassenen die het misbruik zien gebeuren en die niet ingrijpen. Of volwassenen die heel sterke aanwijzingen hebben en die weggijken, die denken ‘Oei, dat gaat hier over onze baas of onze hoofdcoach’ en daarom niets durven zeggen. Zelfs als het officieel gemeld wordt, zijn er die zeggen dat de slachtoffers het zelf uitlokten of dat het allemaal toch wel niet zo erg zal zijn. Bij een club waar de jeugdcoach verschillende jongens misbruikte, hoorde ik de ouders van de meisjesploeg opperen dat die coach toch gewoon

training kon blijven geven aan de meisjes. Hallucinant vind ik dat. Ook vind ik het schrijnend om te horen hoeveel slachtoffers, door onbegrip, commotie of pesterijen in de club, zelf moeten vertrekken. Zo ontstaan er sociale drama’s en voelen ze zich vaak nog een tweede keer slachtoffer.”

In de VS ontstond er een grote heisa rond de arts van de Amerikaanse gymnastiekselectie, Larry Nassar. Is er volgens u een grote mediaheisa nodig om verandering te krijgen?

VERTOMMEN: “Heisa heeft een negatieve connotatie en die kwam er in Vlaanderen eerder door de negatieve reactie van de Vlaamse Judofederatie (VJF) op de getuigenissen, niet door mij of door VOICE. Dat de voorzitter van de VJF ongepast en onprofessioneel reageerde, veroorzaakte heisa. Ja, ik geloof dat aandacht voor getuigenissen via de media nodig is om het debat gaande te houden. Mijn doctoraatsonderzoek haalde ergens heel klein de krant, altijd vroegen journalisten of ze niet met een slachtoffer konden spreken, maar dat was altijd anoniem dus dat ging niet. De pers wou wel luisteren naar de boodschap, maar de aandacht ging ook snel weer weg, omdat het maar cijfers waren. Dat er voor de allereerste keer in Vlaanderen openbare getuigenissen waren, dat mensen een gezicht konden plakken op een verhaal, dat was enorm belangrijk. Die getuigen hebben het debat opengebrouwen. Daar luisteren mensen ook veel beter naar, dat voelen ze in hun hart, dat doet pijn als je daar als ouder of als sportliefhebber naar kijkt.

U hebt het over de reactie van de VJF nadat enkele judoka’s met getuigenissen naar buiten kwamen. Waar ging de VJF volgens u het hardst in de fout?

VERTOMMEN: Ik zie dat ze intussen maatregelen heeft genomen en daar ben ik blij om. Maar wat mij nog steeds erg tegen de borst stuit, is dat er nog altijd geen symbolische reactie kwam naar de slachtoffers toe. Het is heel belangrijk dat de VJF luistert en vraagt hoe het nu met hen gaat, want die mensen riskeerden alles door met hun verhaal naar buiten te komen. Ik vind dat de communicatie van de VJF een pak menselijker en medelevender kan. Ze zeggen wel wat ze allemaal al hebben gedaan, maar een reactie als ‘We horen jullie, we vinden het verschrikkelijk, dit

‘Waar ik nog elke keer van schrik, is hoe slecht volwassenen ermee omgaan en hoe fout de omgeving erop reageert.’

had niet mogen gebeuren, dit is niet jullie schuld’, dat komt maar niet. Zolang de VJF niet beseft waarover het echt gaat, en die indruk heb ik nog niet, kan ik niet zeggen dat ze goed bezig is. Misschien doet ze wel wat er nu gevraagd wordt, maar ik zou liever hebben dat ook de slachtoffers voelen dat de federatie het thema au sérieux neemt.

De Raad van Bestuur van de Vlaamse Judofederatie bestaat uit acht mannen en slechts één vrouw, bent u voorstander van quota voor vrouwen in topfuncties?

VERTOMMEN: Echt voorstander van een quotum ben ik niet. Maar als de VJF het echt meent, is een aanpassing van de Raad van Bestuur een logische volgende stap. Er bestaat wetenschappelijk bewijs dat culturen met een grote genderongelijkheid, seksueel grensoverschrijdend gedrag in de hand werken. Ik heb het dan over besturen, maar ook over een coachingstaf.

U droeg uw steentje al bij rond seksueel misbruik, maar wat wilt u nog bereiken, wat is het uiteindelijke doel?

VERTOMMEN: Ervoor zorgen dat elk kind, altijd en overall, op een veilige manier kan sporten. Waar ik vooral nog hard aan wil verder werken, is bewustwording. VOICE heeft goed geholpen, maar er moet nog meer gebeuren. Ik wil iedereen informeren over seksueel misbruik en ik wil dat ze afspraken maken over wat wel kan en wat niet kan. Het grote doel is dat ze erover praten. VOICE loopt af, maar er zijn nieuwe projecten. Op Europees vlak werken we rond een kwaliteitslabel voor clubs. Als een club voldoende rond het thema heeft gedaan, kan ze binnenkort zo’n label verdienen. We zijn op zoek naar manieren om al die kennis die we hebben tot bij de clubs te brengen.

Ik schreef ooit een artikel over kwaliteitslabels voor clubs die rond sensibilisering en preventie van alcohol werkten. De clubs konden dan naargelang van hun inspanningen een bronzen, zilveren of gouden label halen. Zoiets, maar dan rond seksueel misbruik?

VERTOMMEN: Ja, maar bij alcohol ligt dat toch wat anders. Clubs willen rond alcohol werken om zo in een goed daglicht te staan. Wanneer het over seksueel misbruik gaat, pakken clubs er liever niet mee uit.

Wanneer ze een label over misbruik halen, zijn ze bang dat anderen zullen denken dat er een probleem was. Waar rook is, is vuur. Clubs worden er dus liever niet aan gelinkt, zelfs al is het in positieve zin. Ze zwijgen er liever over, want dan is er zagezegd niets aan de hand. Ik zou graag hebben dat clubs met zo’n label uitpakken, net zoals ze dat doen als het over alcohol gaat. Die mentaliteitsverandering moet nog komen. Er niks over zeggen, is altijd in het voordeel van de pleger.

U hebt zelf twee kinderen, durft u ze nog met een gerust hart naar de sportclub sturen?

VERTOMMEN: Zonder enig probleem. Ik weet dat misbruik meestal niet gewoon uit de lucht valt. Ik ben niet bang, niet als ze naar school gaan en ook niet als ze naar de sportclub gaan. Zonder de verantwoordelijkheid bij de kinderen zelf te leggen, praat ik met mijn oudste dochter al over haar grenzen. Ze moet bijvoorbeeld niemand tegen haar zin een kus geven. Maar tegelijk vertel ik haar ook dat het niet netjes is om de buurman op zijn billen te slaan. Het is zeker iets wat ik ook andere ouders adviseer: praat erover met je kinderen. Ik leer ze simpele dingen zoals de *Ondergoedregel*, een leuke tool van de Raad van Europa. Daarmee maak ik haar duidelijk dat daar waar het ondergoed zit, lichaamsdelen zitten die de juf, de opa, de mama of de papa niet moeten aanraken. Je kan je kind leren dat het oké is om dat niet leuk te vinden en om dat dan ook aan te geven. Ik ben ervan overtuigd dat dat helpt.

Het Kardinal Schulte Haus in Keulen, Duitsland.
©Valerie Van Avermaet

Sport > Seksueel misbruik

SPORT+

Slachtoffers van seksueel misbruik in de sport laten in hun ziel kijken

Kippenvelmomenten op slotconferentie van Europees VOICE-project: exclusieve sfeerreportage

20-05-18, 17.16u - [VALERIE VAN AVERMAET](#)

“Ik werd als kind jarenlang seksueel misbruikt door mijn trainer”, klinkt het in de bomvolle zaal van het Kardinal Schulte Haus. Het voormalige klooster nabij Keulen, Duitsland vormt het decor voor de slotconferentie van het VOICE-project, een Europees samenwerkingsproject dat getuigenissen van slachtoffers van seksueel misbruik in de sport analyseert. Na de introductie van de slotconferentie verstomt het applaus plots. Een jonge vrouw uit het publiek staat onverwachts recht en zuigt zo alle aandacht naar zich toe. Ze zegt luidop dat ze seksueel misbruikt is en gaat dan weer zitten. De aanwezigen kijken verbaasd rond en weten niet goed wat er gebeurt, terwijl aan de andere kant van de zaal al een man van middelbare leeftijd rechtstaat en het woord neemt. Tijd om te bekomen is er niet, want in totaal staan achttien personen beurtelings op. Ze vertellen elk in hun eigen taal hoe ze zich voelden voor, tijdens of na het misbruik dat ze meemaakten. Sommigen luid en krachtig, anderen stil en met trillende stem, allemaal met evenveel moed.

De zestiende die het woord neemt is Gloria Viseras, een voormalige Spaanse turnster die in 1980 deelnam aan de Olympische Spelen in Moskou. In tegenstelling tot de vorige slachtoffers die kort het woord namen, stapt zij richting het podium vooraan in de zaal. Dat ze van haar twaalfde tot haar vijftiende het slachtoffer was van seksueel geweld, zegt ze met trillende stem. “Het enige wat ik wilde, was goed worden in turnen. Ik maakte mijn dromen waar, maar herinner me mijn sportcarrière als een

nachtmerrie”, zucht ze even later. Meer dan vijf minuten lang vertelt ze haar verhaal, met de nodige pauzes, tot ze volledig overmand wordt door emoties en niet meer uit haar woorden geraakt. Wat volgt is een staande ovatie van het publiek. Met elke klap wordt het begrip en de verbondenheid van de aanwezigen duidelijker.

Dan wandelen ook Colin Harris en Karen Leach richting het podium. Het wordt opnieuw misstil in de grote zaal van het Kardinal Schulte Haus. “Dit project is zo krachtig omdat het luistert naar slachtoffers. Het veranderde mijn leven, want ik heb het gevoel dat ik echt help door hieraan deel te nemen”, zegt Harris die in de jaren '70 misbruikt werd door zijn coach bij voetbalclub Chelsea. “Voetbal was wat ik het liefste deed. Mijn coach hemelde mij op, maar al snel vergreep hij zich aan mij.” Ook hij legt met tranen in zijn ogen minutenlang het diepste van zijn ziel bloot.

Ex-zwemster Karen Leach neemt als laatste het woord. “Ik had als klein meisje de droom om te zwemmen op de Olympische Spelen.” Haar droom werd nooit werkelijkheid, in plaats daarvan misbruikte de coach van het Ierse olympische zwemteam haar hevig van tiende tot haar zeventiende. “Mijn zwemcoach nam me mijn jeugd af en ook de jaren daarna waren een echte hel. Voor mij, maar ook voor mijn familie. Pas na lange tijd durfde ik het aan om mijn moeder in vertrouwen te nemen. Maar ze kon er niet mee omgaan en voelde zich verschrikkelijk schuldig. Na drie jaar kwam ze bij mij en zei ze ‘Het spijt mij dat ik jou niet genoeg heb beschermd.’ Enkele dagen later vonden de hulpdiensten haar in het kanaal. Ze had zichzelf van het leven beroofd. Geen enkel kind mag ooit nog meemaken wat ons overkwam.”

VOICES doorheen heel Europa

De drie pakken elkaar vast en laten hun emoties de vrije loop. Ook de rest van de aanwezigen houdt het niet droog. Tijd voor de tweede staande ovatie van de dag, en er zullen er nog veel volgen. Viseras, Harris en Leach zijn de internationale uithangborden van het VOICE-project, hun getuigenissen luiden de start in van de tweedaagse slotconferentie van het Europese project.

Team Belgium

Voices for truth and dignity, combatting sexual violence in European Sport through the voices of those affected, zo heet het project voluit, loopt van januari 2016 tot juni 2018. Het luistert naar verhalen van slachtoffers van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport en verzamelt zo cruciale onderzoeksgegevens over de Europese Sport. Daarna analyseert het die getuigenissen en ontwikkelt het project preventiemaatregelen om seksueel geweld zo effectief mogelijk te bestrijden.

Het idee van het hele VOICE-project was om te luisteren en te begrijpen. De stemmen van de slachtoffers werden gehoord doorheen heel Europa. In totaal vertelden 72 ‘VOICES’ uit negen verschillende landen hun verhaal in het kader van het project. 24 van hen, waarvan vier Vlamingen, zijn aanwezig in Keulen. Met twintig VOICES had Vlaanderen onder leiding van Tine Vertommen een groot aandeel in het project.

SHARE

Mijn zwemcoach nam me mijn jeugd af en ook de jaren daarna waren een echte hel.

Karen Leach, internationaal uithangbord VOICE

SHARE

De macht van een coach is ongelofelijk. Als die zegt dat je om zeven uur moet gaan slapen, dan doe je dat.

VOICE uit Groot-Brittannië

Team Belgium

De avond voor de start van de conferentie rijd ik samen met vier Vlaamse slachtoffers die hun verhaal deden in het kader van het project, richting het voormalige klooster. Alle vier beoefenden ze tijdens hun jeugd een andere sport, alle vier betaalden ze een zware prijs om hun dromen waar te maken. Twee van hen vertellen tijdens de autorit met veel passie over hun kinderen. Ze praten en lachen tot plots een van hen zegt: “We zouden allemaal wat meer kinds moeten zijn. Het is toch echt verschrikkelijk jammer dat we op een bepaald moment aan onze kinderen moeten vertellen dat niet iedereen daarbuiten goede bedoelingen heeft.”

De sfeer slaat wat om. Dat ze zich heel vaak hebben afgevraagd waaraan ze zijn begonnen en dat ze toch ook wel wat stress hebben, klinkt het in koor. Maar tegelijkertijd beseffen ze dat ze ooit ja hebben gezegd tegen het VOICE-project met een reden. “We krijgen er veel voor terug en hebben nog geen enkele keer echt spijt gehad. Op het moment dat we voelen dat we geen verschil meer kunnen maken, stoppen we direct.”

Wanneer we aankomen, is de groep intussen omgedoopt tot ‘Team Belgium’ en lachen we of er ook een vlaggendrager nodig is net zoals op de Olympische Spelen. Het raakt mij. Op dat moment besef ik hoe gek het viertal is op sport en dat ze tijdens hun kindertijd niets meer wilden dan gewoon normaal aan sport doen.

SHARE

**Als we dan toch de
waarheid vertellen, is
het makkelijker om dat
onmiddellijk weg te
lachen en onze echte
emoties te verstoppen.**

Team Belgium

Een dag later, net na de emotionele start van de conferentie, leggen de Vlaamse VOICES uit hoe het was om beurtelings recht te staan. “Het was stressvol, maar we wilden samen met de slachtoffers uit de andere landen meteen een statement maken. We kozen er dan ook bewust voor om elk in onze eigen taal iets te zeggen, om zo aan te tonen dat seksueel misbruik in elk land voorkomt en ook omdat de juiste woorden gebruiken bij dit onderwerp zo belangrijk is.” De tranen die vloeiden bij de 134 aanwezigen lieten er geen twijfel over bestaan. Hun statement was overgekomen.

Getuigenissen blijven komen

Na een korte adem- en koffiepauze leest een van de organisatoren van de conferentie een achttal getuigenissen voor. Opnieuw kan je een speld horen vallen in de grote witte zaal. Iedereen hangt aan de lippen van de man op het podium. Onmiddellijk na de getuigenissen doen enkele slachtoffers hun verhaal in een aantal filmpjes, bij het zwembad of in de sporthal. Het is af en toe happen naar adem en proberen je hart te kalmeren. De video's zijn een van de resultaten van het project en zullen dienen als educatief materiaal om onder meer aan te tonen dat seksueel misbruik in de sport echt een probleem is. En of het zal werken. Wanneer ik rond mij kijk, merk ik dat ik niet de enige ben met tranen in de ogen.

Opnieuw tijd voor een pauze, beseffen ook de organisatoren. Na een halfuurtje ontspannen met koffie en cake in de blakende zon is het tijd voor een panelgesprek met zes slachtoffers. “Dankzij VOICE ontmoette ik lotgenoten, daarvoor leefde ik geïsoleerd met mijn geheim en voelde ik mij alleen op de wereld. Nu voel ik mij begrepen”, vertelt een Deense. Een jonge vrouw uit Duitsland vult aan: “Voor ik mijn verhaal deelde, kende ik geen andere slachtoffers. Nu ken ik er vijftien.

Geen nieuwe mensen, maar personen die ik al kende voor ik met mijn verhaal naar buitenkwam.”

De Britse deelnemer aan het panel gooit het over een andere boeg. “De macht van een coach is ongelofelijk. Als die zegt dat je om zeven uur moet gaan slapen, dan doe je dat. Wanneer je ouders dat zeggen, luister je niet. Weinig mensen beseffen hoe machtig trainers werkelijk zijn. Eens je dat begrijpt, begrijp je hoe misbruik in de sport zo frequent kan voorkomen.” Meer dan een uur delen de zes hun visies, hun belevenissen en hun moed. Na afloop applaudisseren alle aanwezigen minutenlang voor de hen.

Nood aan pauze

De getuigenissen en de informatie maken plaats voor een gezellig avondmaal om de gedachten te verzetten en om te bekomen. De tweede en laatste dag start met een toneel. De VOICES trekken er met een bang hartje naartoe. De dag voordien waarschuwden de organisatoren van de conferentie hen dat het nogal confronterend kan zijn en dat ze gerust de zaal mogen verlaten als het hen te veel wordt.

Op het podium staan twee mannen en één vrouw. Ze brengen elk één getuigenis. De eerste man getuigt boos en verstoopt zijn verdriet achter zijn woede. De andere man doet zijn verhaal eerder berustend uit de doeken. Maar het is vooral de vrouw die opvalt, ze vertelt het verhaal van een ex-turnster. Hoe ze in de kleedkamer op de bank ligt, terwijl haar trainer haar verkracht. Hoe ze zich op dat moment afsluit. Hoe ze probeert te vergeten wat er aan het gebeuren is door zich te concentreren op de voetstappen die ze ziet door het raam schuin boven haar. Hoe ze zich focust op het geluid van het grind. Ze brengt het verhaal al lachend. Opnieuw volgt een staande ovatie.

Wat op mij een net iets minder diepe indruk nalaat dan de dag ervoor, heeft bij de VOICES net een grotere impact. Al na enkele minuten van het één uur durende toneel beginnen drie van de vier Vlaamse slachtoffers te snikken. Wanneer we buitenkomen is Team Belgium het er unaniem over eens. “Dit leek niet op een toneel, dit is hoe wij ons verhaal echt zouden vertellen. Met de juiste pauzes en de juiste intonatie.” Vooral de vrouw die lachend de getuigenis bracht, liet een diepe indruk na. “Het is makkelijker om te lachen en te doen alsof alles oké is dan om de waarheid te vertellen. En als we dan toch de waarheid vertellen, is het makkelijker om dat onmiddellijk weg te lachen en onze echte emoties te verstoppen.”

Daar komt nog bij dat een van de Vlaamse VOICES ook een ex-gymnaste is. Wanneer we op de binnenkoer van het klooster staan na te praten, komt Gloria Viseras (*ook een ex-turnster*) haar troosten. Ze valt in Gloria’s armen. Het duurde twee dagen, maar uiteindelijk breekt zelfs de vrolijkste van de bende. “Voor het eerst sinds lang zien we hoe ze zich echt voelt,” klinkt het bij de rest van Team Belgium, “en dat is goed.”

Anders dan de dag ervoor toen ze bij elkaar wilden zitten, hebben ze alle vier nu tijd voor zichzelf nodig. Ze weigeren een groepsknuffel en zijn zelfs zo onder de indruk dat ze niet deelnemen aan de workshops die volgen na het toneel. Ze zijn op, het is genoeg geweest.

Na de workshops – en voor Team Belgium de nodige pauze – is er opnieuw een panelgesprek. Deze

SHARE

Ik ben nu 48 jaar maar in Karen zit een klein meisje dat misbruikt is en dat jarenlang haar verhaal wilde doen, maar het niet kon. De volwassen Karen kreeg daar nu dankzij VOICE de kans toe.

Karen Leach

keer niet gericht op getuigenissen van slachtoffers, maar op een vervolg voor het VOICE-project dat ten einde loopt. Een van de panelleden is Jan Holze. Hij is voorzitter van de German Sports Youth, dat de ontwikkeling van jonge sporters steunt, en maakt meteen zijn visie duidelijk. "Preventie van seksueel misbruik is geen 100 meter sprint. We zijn goed gestart, maar we hebben nog een lange weg af te leggen. Aan dit project moet een vervolg komen." De toon is gezet, ook de andere panelleden pleiten voor een vervolg op het VOICE-project.

Na het panel neemt Karen Leach opnieuw het woord. Net zoals de dag ervoor, weet ze opnieuw iedereen tot tranen toe te bewegen. "Ik ben nu 48 jaar, maar in Karen zit een klein meisje dat misbruikt is en dat jarenlang haar verhaal wilde doen, maar het niet kon. De volwassen Karen kreeg daar nu dankzij VOICE de kans toe. Het misbruik was niet in het verleden, het zit nog steeds in mij. Ik ben hier nog steeds, ik zit hier nog, de kleine Karen zit hier nog", zegt ze deze keer met een krachtige stem. Het zijn woorden die door merg en been gaan. "Dit mag dan de slotconferentie heten, dat is het niet. Dit is nog maar het begin", sluit ze hoopvol af.

Dat ze naïef naar Keulen waren getrokken en de conferentie onderschat hadden, klinkt het bij Team Belgium. Maar dat ze toch geen spijt hebben van hun deelname aan VOICE. Het is stil in de autoriteit terug naar huis. Sterke mensen herken je niet aan hun woorden, maar aan hun daden.

SEKSUEEL MISBRUIK IN DE SPORT

De Vlaamse Judofederatie een jaar na de mediaheisa.

“We waren collateral damage”

Eind mei 2017 komt de Vlaamse Judofederatie (VJF) in een mediastorm terecht. Ze wordt bedolven onder getuigenissen van seksueel grensoverschrijdend gedrag. De ene na de andere judoka komt naar buiten met een verhaal. De federatie stort in elkaar, maar een jaar later staat de VJF verder dan ooit. Niet alleen de judoka's weten hoe ze moeten vallen en weer opstaan, ook hun federatie leerde het intussen.

Door *VALERIE VAN AVERMAET*, foto's *PIXABAY.COM*

25 mei 2017, de bal gaat aan het rollen wanneer voormalig topjudoka Ann Simons de mentaliteit en de normvervaging in het judo aankaart in de uitzending van *Van Gils & Gasten*. Haar verhaal veroorzaakt een domino-effect. De dagen die volgen, verschijnt de ene getuigenis na de andere van judoka's die seksueel grensoverschrijdend gedrag (SGG) meemaakten in *De Standaard*. De pers is snoeihard voor het beleid van de VJF.

Simons, die brons behaalde op de Olympische Spelen in 2000, klaagt over trainer D.B. die volgens haar vroeger geregeld seksueel getinte opmerkingen maakte op training. Ook andere judoka's staan haar de daaropvolgende dagen bij in de media. Zes dagen nadat de bal aan het rollen ging, zet de VJF D.B. op non-actief. Toch krijgt ze kritiek, de maatschappij eist een ontslag. “Hij werd veroordeeld door de media nog voor hij een proces had gekregen”, vertelt de huidige voorzitter van de judofederatie, Bart Demuyne. “Moesten we hem op de brandstapel plaatsen en verbranden omdat iemand beweert dat hij een heks is? Er waren geen bewijzen en er was nog geen sprake van een onderzoek. Toch verwachtte iedereen van ons een ontslag. Ik vond dat toen deontologisch onverantwoord.”

Begin oktober gaan D.B. en de federatie in onderling overleg uit elkaar. “Tot op de dag van vandaag zijn er nog steeds geen officiële klachten tegen hem. We hebben als federatie dus geen spijt dat we hem in

mei niet op straat hebben gezet”, aldus Demuynck.

Gebrek aan informatie

Ook Leen (*geen achternaam om haar privacy te waarborgen, nvdr.*) doet in mei 2017 haar verhaal in *De Standaard*. De judoka werd van haar veertiende tot haar twintigste regelmatig verkracht door haar judocoach. Het gerecht veroordeelde de trainer in kwestie in 2014 tot een celstraf van vier jaar, waarvan één jaar effectief. Leen moest hem tot een half jaar geleden nog steeds naast haar dulden op de judomat. “Als je weet dat een trainer veroordeeld is, haal je hem toch van de mat?”, zei ze in *De Standaard*. Opnieuw komt er een golf van kritiek over de federatie.

Voorzitter Demuynck legt uit waarom de trainer nog op de mat stond. “Als organisatie licht het gerecht je niet automatisch in over de straf van een van de leden. We wisten van niets. Achteraf hoorden we geruchten ja, maar er ging een behoorlijke tijd over voor we de juiste informatie kregen. Bovendien was er nog een tweede moeilijkheid. De rechtbank gaf hem een straf van vier jaar. Mogen wij hem als federatie dan levenslang straffen?”

Intussen paste de VJF haar reglement aan en weigert ze om de vergunning van de trainer in kwestie te vernieuwen. “We konden als Raad van Bestuur altijd al judoka’s schorsen”, vertelt Demuynck. “Maar daarvoor moeten we wel een

goede motivatie hebben en dat juridisch ook onderbouwen. Dankzij de aanpassing in ons reglement kunnen we nu vergunningaanvragen weigeren wanneer iemand zich niet houdt aan de normen en de waarden van onze vereniging.”

De federatie krijgt het ook hard te verduren wanneer het gaat over trainer K.B. De VJF stopte iets meer dan tien jaar geleden de samenwerking tussen hem en de topsportschool na ongepast gedrag van K.B. De trainer mocht wel privétraining blijven geven.

Ook daar heeft de federatie een goede uitleg voor. “De beslissing om hem toen niet te schorsen, namen we op basis van de toen door ons gekende feiten. Het was op dat moment de enige beslissing die we konden nemen. Af en toe hoorden we wel geruchten over hem, maar op basis daarvan kunnen we niemand schorsen. We hadden gewoonweg te weinig info. Toen hij startte met privétrainingen hebben we wel de ouders ingelicht van de judoka’s die hij trainde. We vertelden hun eerlijk de reden waarom we de samenwerking met de topsportschool hadden stopgezet.”

Intussen legden drie judoka’s klacht neer tegen K.B. Op 25 mei 2018 valt het vonnis. “Op dit moment heeft hij geen vergunning meer. De federatie stelde zich trouwens burgerlijke partij in het onderzoek”, legt Demuynck uit.

Zoektocht naar vrouwen

Naast de rotte appels aan de kant schuiven, verandert de VJF ook heel wat in haar beleid. Er loopt een bewustmakingscampagne rond ethische kernwaarden, er is een duidelijk luik ethiek op haar website, die site verwijst clubs ook door naar handige tools rond SGG zoals het vlaggensysteem. De federatie maakte ook een startdocument voor de gedragscode binnen judoclubs met een apart luik rond seksuele integriteit en er is sinds kort geen belangenvermenging meer mogelijk binnen de federatie. Een lid van de Raad van

Bestuur (RvB) kan bijvoorbeeld geen Technisch Directeur Topsport meer zijn. Verder deed ze ook een gerichte en open oproep naar nieuwe bestuurders.

Dat laatste was een punt van kritiek van Tine Vertommen, criminologe en experte seksueel misbruik in de sport. "Het is wetenschappelijk bewezen dat in culturen met een grote genderongelijkheid meer SGG voorkomt. Dan heb ik het dus over bestuur. Maar ook een coachingstaf die voornamelijk uit mannen bestaat, creëert omstandigheden waarin vrouwen en kinderen het moeilijker vinden om zaken rond SGG te bespreken. Ik denk dat een logische volgende stap voor de judofederatie een aanpassing van haar Raad van Bestuur is", zegt ze.

Die Raad van Bestuur bestaat momenteel nog uit acht mannen en slechts één vrouw, al wil Demuyndck daar graag iets aan veranderen. "Niet alleen op ethisch vlak. Ook om samen te werken, vind ik het een meerwaarde om een mix van mannen en vrouwen te hebben.

"Moesten we hem op de brandstapel plaatsen en verbranden omdat iemand beweert dat hij een heks is?"

Bart Demuyndck, voorzitter VJF

We vragen aan vrouwen om zich kandidaat te stellen en we proberen hen te stimuleren, maar we krijgen maar geen kandidaturen. Daarom zijn we momenteel op zoek naar manieren om de functie aantrekkelijker te maken voor dames. Hoe kunnen we hen stimuleren zonder te vervallen in verplichtingen zoals een quotum? Alle suggesties zijn welkom."

Nog meer veranderingen

Vlaams minister van Sport Philippe Muyters (N-VA) voert in 2017 een gedragscode in om sportfederaties te professionaliseren. Onderzoek van de Vlaamse Overheid wijst uit dat op dit moment twee derde van de federaties slaagt voor zijn decreet 'goed bestuur', waarin ook een werking rond SGG zit.

"Aan dat decreet hangt ook een nieuw subsidieplan. In totaal verdeelt de Vlaamse Overheid 20,7 miljoen euro over alle gesubsidieerde Vlaamse sportfederaties. In 2021 hangt drie miljoen of vijftien procent daarvan af van de score op vlak van 'goed bestuur'. Op dit moment ligt dat bedrag nog een stuk lager, toch slaagt de meerderheid al, dat is een goed teken", zegt hij. De VJF behoort tot de geslaagden, ook daarmee toont ze aan dat ze aandacht heeft voor SGG.

In februari 2018 legt Muyters de Vlaamse sportfederaties ook zes verplichte maatregelen op. "Ze moeten een tuchtrechtelijk systeem, een gedragscode en een handelingsprotocol opstellen. Verder moeten ze ook voortdurend aandacht hebben voor preventie, vorming en sensibilisering van SGG. Maar het belangrijkste zijn misschien wel een aanspreekpersoon integriteit (API) aanstellen en een adviesfunctie rond ethische vraagstukken oprichten", licht hij toe.

Ethische commissie

Die laatste twee heeft de VJF al sinds eind juni 2017. Een maand na de reeks getuigenissen richt de judofederatie een ethische commissie (EC) op. Die commissie is een onafhankelijk orgaan van drie experts met twee grote doelen. Ten eerste wil ze een laagdrempelig aanspreekpunt zijn voor sporters. Ten tweede wil ze op basis van alle meldingen beleidsadviezen formuleren aan de Vlaamse Judofederatie. De leden van de EC zijn Bart Meganck, Caroline Jannes en Evert Zinzen.

Een van de kritieken die de commissie te verduren krijgt in de media, is dat het maar een adviesorgaan is. Niet meer dan een doekje voor het bloeden. Bart Meganck, voorzitter van de EC, weerlegt die commentaar. “Zelf kunnen we inderdaad niemand schorsen. We tonen melders wel de juiste weg en trekken lessen uit de verhalen die we horen. We vragen ons af wat misliep. Begin mei gaven we een eerste keer uitgebreid advies aan de federatie en we hebben echt het gevoel dat ze luistert. We legden ook een afspraak vast met de RvB om te overleggen waar die adviezen nog concreter kunnen.” Meganck is rechter in het Hof van Beroep en voorziet de EC van het nodige juridische advies.

Dat de EC laagdrempelig genoeg is, bewijst het aantal

“Caroline nam onlangs contact op met mij. Ik voelde dat ze het thema serieus neemt en houd er een goed gevoel aan over.”

Leen, slachtoffer seksueel misbruik

meldingen. “Het zijn er al meer dan twintig. Niet iedere melding gaat trouwens noodzakelijk over SGG. De focus ligt op het seksuele, wat begrijpelijk is want de commissie is zo ontstaan. Maar ook andere ethische problemen kaarten mensen bij ons aan”, legt Meganck uit.

Aanspreekpersoon integriteit (API)

Binnen die ethische commissie fungeert sportpsychologe Caroline Jannes als API, een belangrijke taak. “Een goede API moet zich kenbaar maken en moet heel bereikbaar zijn. Iedereen moet weten wie die persoon is. Een e-mailadres alleen is niet voldoende, hij of zij moet rondgaan in de clubs, moet zelf aan de slag gaan en initiatief nemen”, met die woorden maakte Vertommen eerder al duidelijk dat de lat hoog ligt voor de API.

Jannes gaat uitstekend met die druk om en heeft net een provinciale toer rond ethiek achter de rug. “De vier sessies zijn achter de rug en we bekijken momenteel

of er een vervolg komt. In totaal kwamen 61 trainers en bestuursleden naar de infoavonden. Ik had niet het gevoel dat ze er tegen hun zin zaten, wel dat ze meer wilden weten en wilden bijleren. Nu kunnen wij weer aan de slag met hun opmerkingen”, vertelt ze. Als API komt elke melding rechtstreeks bij Jannes terecht, ze neemt ook met elke melder persoonlijk contact op.

Een ethische commissie dus met een sportpsychologe als API, een juridische specialist als voorzitter en ook nog met de ervaring van Evert Zinzen, de vertrouwenspersoon van de Vrije Universiteit Brussel (VUB) en de medeoprichter van het meldpunt grensoverschrijdend gedrag aan de VUB. In theorie een sterke drieland en ook in de praktijk tonen ze intussen hun bekwaamheid.

Al is er ook nog werk aan de winkel voor de EC. “We hebben nog het gevoel dat de meldingen die bij ons terecht komen onvoldoende doorstromen naar de tuchtcommissie. Wij zijn geen doorgeefluik, daar moeten we nog iets op vinden. Waarmee ik niet bedoel dat we gevoelige informatie over een melder doorgeven, die is vertrouwelijk en blijft binnen de EC. Maar we lichten de tuchtcommissie wel in over de pleger. De overheid is bezig met een modeltuchtreglement op te stellen, dat zal ons binnenkort verder helpen. SGG zou eigenlijk moeten worden bestraft met de klassieke tuchtsancties, want uiteindelijk is het ook een tuchtfeit. Daar zijn we voorlopig nog niet aan toe”, aldus de voorzitter van de EC.

Distels

Intussen kantelt de perceptie tegenover de Vlaamse Judofederatie langzaam maar zeker. Ook bij slachtoffer Leen. “Caroline (Jannes, nvdv.) nam onlangs contact met mij op en vroeg om een gesprek. Tijdens dat gesprek maakte ze duidelijk en voelde ik dat ze het thema serieus neemt. Ik houd er echt een goed gevoel aan over”, vertelt Leen die een jaar geleden nog enorm sceptisch tegenover de VJF stond.

“We waren vorig jaar collateral damage, gelukkig vloeiden er positieve dingen uit voort. Het kon elke sportfederatie, jeugdbeweging of school overkomen. Ik ben van mening dat een maatschappelijke aanpak nodig is. Je kan de mooiste tuin hebben, maar als die tuin omringd is met allemaal distels, zullen er altijd distels in jouw tuin komen. Het jammere is dat pas wanneer er iets gebeurt, je kan evalueren of je preventiebeleid volstaat”, sluit voorzitter Demuyne af.

25 april 2018, Vertommen geeft tijdens een les van de Leerstoel Calewaert aan de VUB een lezing over beleid in de sport rond SGG. Daarna volgt een debat met vooraanstaande spelers rond seksueel misbruik in Vlaanderen. Slechts vijf van de bijna vijftig gesubsidieerde Vlaamse sportfederaties zijn aanwezig. De Vlaamse Judofederatie is een van die vijf en zit er met twee personen.